

О Д Л У К У

I - Усваја се Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца за период 2021-2023. године.

II - Одлуку и Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца за период 2021-2023. године објавити у "Службеном листу града Крушевца".

*
*
*

ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВАЊЕ РОМА И РОМКИЊА ГРАДА КРУШЕВЦА

1. УВОДНА РЕЧ ГРАДОНАЧЕЛНИКА

Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца је стратешки доку-

мент који представља основу за планирање и спровођење циљева, мера и активности усмерених на унапређивање положаја ромске националне мањине, а који су усклађени са националном Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији која представља кровни стратешки документ.

Израдом Локалног акционог плана се обезбеђује системски приступ унапређења квалитета живота ромске популације у области образовања, запошљавања, становања, социјалне и здравствене заштите.

Град на овај начин показује континуирану бригу о проблемима и потребама ромске заједнице, у циљу обезбеђења учешћа ромске популације у свим сегментима социјалног, друштвеног и политичког живота.

Град Крушевац настоји да буде средина са социјалном сигурношћу за све његове грађане, без обзира на разлике по питању националног и културолошког идентитета, средина у којој важи принцип једнакости, солидарности, правичности, толерантности, уз поштовање људског достојанства сваког грађанина.

У циљу постизања добробити за све грађане, а нарочито Роме/киње, град Крушевац ће обезбедити свеобухватне мере у области образовања, запошљавања, становања, социјалне и здравствене заштите повећањем социјалне сигурности кроз мултидисциплинаран приступ свих релевантних актера на локалном нивоу.

ГРАДОНАЧЕЛНИК
Јасмина Палуровић, с.р.

Листа скраћеница

ДЗ	Дом здравља
ЕУ	Европска унија
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЛАП	Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца
Мобилни тим	Мобилна јединица за социјално укључивање Рома и Ромкиња на локалном нивоу
ОЦД	Организација цивилног друштва
НСЗ	Национална служба за запошљавање
НСП	Новчана социјална помоћ
ОШ	Основна школа
РС	Република Србија
РТ	Радно тело за израду ЛАП-а за социјално укључивање Рома и Ромкиња
СКГО	Стална конференција градова и општина
Стратегија	Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године
СШ	Средња школа
ЦСР	Центар за социјални рад
ПУ	Предшколска установа
ПВО	Предшколско васпитање и образовање

1. УВОД

Влада Републике Србије је на седници одржаној 3. марта 2016. године усвојила Стратегију за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године ("Службени гласник РС", бр. 26/2016). Овај документ је настао из потребе да се на један системски и свеобухватан начин питања социјалног укључивања Рома и Ромкиња унапреде, како на националном, тако и на локалном нивоу, уз коришћење искустава у спровођењу претходне Стратегије за унапређивање положаја Рома у Републици Србији (2009-2015. година) и полазних основа за израду нове стратегије. Институционални ресурси за припрему и спровођење Стратегије су Савет за унапређење положаја Рома и спровођење Декаде укључивања Рома, Канцеларија за људска и мањинска права, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, ресорна министарства која су задужена да воде јавне политике од интереса за остваривање стратешких мера и потпредседница Владе Републике Србије и министарка грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре која у име Владе координира рад државних органа, као и органа јединица локалних самоуправа и јавних предузећа у вези са унапређењем положаја Рома и Ромкиња¹. Роми су једна од најугроженијих друштвених група, те је циљ Владе Србије да, кроз удружени напор целог друштва, унапреди њихов положај како би се смањиле неједнакости које постоје између Рома и Ромкиња и остатка становништва. Стратегија је документ јавне политике који у периоду до 2025. године предвиђа интензивирање рада институција на националном и локалном нивоу на питањима социјалног укључивања Рома и Ромкиња и сузбијања њихове дискриминације, односно стварање услова за пун приступ остваривању људских права особа ромске националности. Ромкиње су у посебно рањивој позицији и представљају најугроженију и најмаргинализовану групу у Србији. Упркос помацама који су направљени у претходном периоду, оне и даље трпе вишеструке облике дискриминације. Патријархат, низак ниво образовања, лош социјално-економски положај, насиље у породици и рани бракови су највећи проблеми који угрожавају безбедност Ромкиња. Стратегија покрива пет приоритетних области: образовање, становање, запошљавање, здравље и социјалну заштиту.

Србија се на путу европске интеграције придружила земљама чланицама када је реч о социјалном укључивању Рома и Ромкиња, будући да је као основу за израду овог документа користила Оквир за националне стратегије за интеграцију Рома који је Европска комисија, заједно са Европским парламентом, прописала за земље чланице, што осигурава наставак сарадње и наставак подршке ЕУ

Србији за унапређење положаја Рома и Ромкиња. Стратегија је заснована на постојећим стратешким, правним и институционалним ресурсима – стратегијама и прописима којима су уређена поједина питања унапређења положаја Рома и Ромкиња, али и на опредељењу државе да развија програме унапређења положаја Рома и Ромкиња исказаним Оперативним закључцима са семинара "Социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији" (за период 2015–2017. године)² и Нацрту акционог плана за поглавље 23³.

Оперативни закључци са четвртог семинара "Социјална укљученост Рома и Ромкиња у Републици Србији 2017. године" истичу значај координисаног рада државних органа, укључујући рад локалних самоуправа и јавних предузећа у вези са побољшањем ситуације Рома и њиховим пуним учешћем у друштвеном, економском, културном и политичком животу. Наводи се да, у наредном периоду, акценат мора бити на квалитативном спровођењу планираних стратешких мера и активности, уз учешће представника ромских организација цивилног друштва, укључујући Национални савет ромске националне мањине са посебним фокусом на локални ниво.⁴

Локалне самоуправе располажу механизмима на основу којих могу да управљају и спроводе инклузивне јавне политике, а осим тога Закон о локалној самоуправи их обавезује да се старају о остваривању људских и мањинских права. Овакво усмерење стратешких мера омогућава праћење остваривања права Рома и Ромкиња и напредак у вези са применом инклузивних политика најпре у локалној заједници, а потом и широј заједници. На основу непосредних података и информација, локалне самоуправе могу да унапреде инструменте и механизме помоћу којих је могуће елиминисати узроке отежаног приступа правима и структурног сиромаштва Рома и Ромкиња. С тим циљем, Влада путем Стратегије истиче потребу да локалне самоуправе припремају и усвајају локалне акционе планове, усклађене са реалним, општим и локалним економским и социјалним развојем, да се обучавају стручни тимови у локалној самоуправи који би били способни да припреме, спроводе и управљају локалном стратегијом социјалног укључивања Рома и Ромкиња, и да локалне самоуправе обезбеде средства у локалним буџетима за спровођење социјалног укључивања Рома и Ромкиња и осигурају доследно утврђивање одговорности за спровођење дефинисаних мера.

Координационо тело за социјално укључивање Рома и Ромкиња, уз помоћ Канцеларије за људска и мањинска права и Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва, координира пословима у вези са инклузијом Рома и Ромкиња из Акционог плана за

¹ Закључак 05 Број: 035-6254/2015 од 08. јуна 2015. године.

² Оперативне закључке је 09. септембра 2015. године потпредседница Владе проф. др Зорана Михајловић упутила надлежним државним органима са молбом да их у наредне две године реализују.

³ Нацрт акционог плана из августа 2015. године.

⁴ Оперативни закључци са четвртог семинара "Социјална укљученост Рома и Ромкиња у Републици Србији" 2017. године

спровођење Стратегије и стара се о успостављању одрживих нормативних и институционалних услова за спровођење стратешких мера и управљање Стратегијом. На покрајинском нивоу ради Канцеларија за инклузију Рома при Покрајинском секретаријату за социјалну политику, демографију и равноправност полова, а на локалном нивоу у 55 општина и градова у Србији раде локални координатори за ромска питања.

Документ Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња Града Крушевца (ЛАП) је израђен у оквиру Програма ИПА 2016 "ЕУ подршка инклузији Рома – Оснаживање локалних заједница за инклузију Рома" (Програм) који финансира Европска унија, а спроводи Стална конференција градова и општина (СКГО), док је Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања главни корисник.

Програм има за циљ унапређење и оснаживање локалних заједница за укључивање Рома и Ромкиња. Општи циљ Програма је подршка текућем процесу побољшања социо-економског положаја ромске популације у локалним заједницама и спровођење приоритетних стратешких мера у Стратегији за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2016. до 2025. године.

Израда овог ЛАП-а подржана је у оквиру Компоненте 1 Програма: Успостављање/унапређење локалних стратешких, финансијских и институционалних механизма, чији је циљ да пружи свеобухватну подршку ЈЛС у унапређењу/развоју ЛАП-а за инклузију Рома, успостављању и функционисању мултисекторског радног тела и мобилних тимова за инклузију Рома. Поред тога, у оквиру ове компоненте биће пружене обуке, размена најбољих пракси и саветодавна подршка свим локалним самоуправама у раду са ромском популацијом.

Град Крушевац је 29.11.2019. године потписао Споразум о сарадњи са СКГО који се односи на реализацију Компоненте 1 Програма - Успостављање/унапређење локалних стратешких, финансијских и институционалних механизма за инклузију Рома, којим је град Крушевац потврдио своју спремност за остваривање циљева Програма. Са циљем унапређивања положаја Рома и Ромкиња у граду Крушевцу, у складу са препорукама Владе Републике Србије датим у Стратегији, Град је покренуо процес израде Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца имајући у виду да постојећа Стратегија за унапређивање положаја Рома града Крушевца за период 2015-2020. године заправо важи до краја 2020. године.

Градско веће града Крушевца, на седници одржаној 18.12.2019. године, донело је Решење о приступању изради Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња на територији Града Крушевца за период 2020 – 2022. године и формирању Радне групе, а које је измењено у делу који се односи на период усвајања. Наиме, 18.09.2020. године је Градско веће града Крушевца донело Решење о измени Решења о приступању

изради Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња на територији Града Крушевца за период 2020 – 2022. године и формирању Радне групе у коме се мења период на који се усваја Локални акциони план и то уместо "2020-2022. године", стоји "2021-2023. године". Радна група је именована у следећем саставу:

1. Зорана Павловић, координатор Радне групе
2. Светлана Видановић, Одељење за друштвене делатности, члан
3. Јелена Ивковић, Дом здравља, члан
4. Сузана Младеновић, Национална служба за запошљавање, члан
5. Ружица Цугурдић, Центар за социјални рад, члан
6. Далиборка Живковић, Предшколска установа "Ната Вељковић", члан
7. Славица Ракић, Основна школа "Нада Поповић", члан
8. Лела Мијаиловић, Хемијско – технолошка школа, члан
9. Ивана Пајић, Одељење за урбанизам и грађевинарство, члан
10. Данијела Живановић, Одељење за имовинско-правне и стамбено-комуналне послове, члан
11. Игор Шљивић, Одељење за финансије, члан
12. Ивана Накић, здравствена медијаторка, члан
13. Момчило Мутатовић, педагошки асистент у ОШ "Драгомир Марковић", члан
14. Слађана Таировић, педагошки асистент у ОШ "Бранко Радичевић", члан
15. Маја Горановић, педагошки асистент у ОШ "Доситеј Обрадовић", члан
16. Зоран Мутатовић, педагошки асистент у ОШ "Деспот Стефан" Горњи Степош, члан
17. Мирослав Ђорђевић, андрагошки асистент у Школи за образовање одраслих, члан
18. Рака Петровић, Удружење грађана "Романи Де", члан
19. Ивана Хемфлинг, Удружење грађана "Tree House", члан.

Током израде овог документа спроведени су следећи кораци: припремљена је ситуациона анализа са SWOT анализама за пет области: становање, образовање, запошљавање, здравље и социјална заштита, утврђени су општи циљ и посебни циљеви за приоритетне области, идентификоване су мере и активности које доприносе остварењу утврђених циљева, а такође, за сваку од активности утврђени су и носилац и партнери, временски оквир, потребна финансијска средства по изворима, циљ, индикатори са базним и циљним вредностима и извор верификације.

Одржани су следећи састанци, радионице и догађаји:

- Уводна једнодневна радионица – одржана је 24.01.2020. године, током које је усаглашена методологија за израду ЛАП-а и договорен временски оквир и план активности;
- Дводневна радионица за развој ситуационе анализе са SWOT анализом је одржана 11-12.02.2020. године и на њој је присуствовало 20 учесника. На овој

радионици урађене су SWOT анализе за пет области: становање, образовање, запошљавање, здравље и социјална заштита и идентификовани су кључни проблеми и приоритети за сваку од области. Другог дана радионице одржана је фокус група са представницима ромске заједнице о кључним проблемима и приоритетима у свих 5 области.

- Дводневна радионица за дефинисање општег циља, посебних циљева и мера – одржана је 08-09.09.2020. године и на њој је присуствовало 23 учесника. На радионици је дефинисан општи циљ, као и посебни циљеви и мере за све области стратешког документа: становање, образовање, запошљавање, здравље и социјална заштита. Другог дана радионице одржана је фокус група са представницима ромске заједнице на којој су представљени циљеви и мере стратешког документа.

- Дводневна радионица за израду предлога нацрта ЛАП-а одржана је 07-08.10.2020. године и на њој је учествовало 24 учесника. На овој радионици идентификовани су пројекти и активности за дефинисане мере, а који доприносе остварењу утврђених циљева. За сваку активност/пројекат утврђени су: носилац и партнери, временски оквир, потребна финансијска средства по изворима финансирања, циљ пројекта/активности и извор верификације. Другог дана радионице одржана је фокус група са представницима ромске заједнице на којој је представљен Нацрт Локалног акционог плана.

- Јавна расправа о Нацрту Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца за период 2021-2023. године је трајала у периоду од 20-30.11.2020. године. Нацрт Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца за период 2021-2023. године је био објављен на сајту града www.krusevac.rs, а такође је постојала могућност директног прегледа документа у Одељењу за друштвене делатности. Током јавне расправе су сви заинтересовани грађани могли доставити примедбе, предлоге и сугестије електронским путем или предајом на писарници Градске управе. Такође је Позив за учешће у јавној расправи на Нацрт Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца за период 2021-2023. године прослеђен свим локалним медијима, како би путем медија позвали све заинтересоване грађане да се укључе у јавну расправу и дају свој допринос у процесу израде Нацрта стратешког документа.

Процес израде ЛАП-а подразумевао је тзв. "партиципативни приступ". У изради ЛАП-а учествовали су представници институција и организација цивилног друштва, укључујући све локалне механизме за инклузију Рома, као и представнике ромске заједнице, односно представнике подстандардних насеља у којима живе Рома.

Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Граду Крушевцу за период 2021 - 2023. године усвојен је од стране Скупштине града Крушевца 25.12. 2020. године

2. ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ, ПРАВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР РЕЛЕВАНТАН ЗА ЛАП ЗА ИНКЛУЗИЈУ РОМА

2.1 Локалне стратегије

Тренутно важеће (усвојене) стратегије/локални акциони планови града Крушевца су:

- Стратегија за унапређивање положаја Рома града Крушевца за период 2015-2020. године
- Стратегија развоја социјалне политике града Крушевца за период 2015-2020. године
- Локални план акције за децу града Крушевца за период 2019-2025. године
- Локални акциони план за младе града Крушевца за период 2020-2025. године
- План развоја културе града Крушевца за период 2018-2023. године
- План јавног здравља за период 2018-2025. године
- Локални акциони план за запошљавање града Крушевца
- Стратегија локалног одрживог развоја за период 2011-2020. године
- Локални акциони план за унапређење положаја избеглих, интерно расељених лица, повратника по основу Споразума о реадмисији, тражилаца азила и миграната у потреби без утврђеног статуса на територији града Крушевца за период 2017-2020.године.

Стратегија локалног одрживог развоја 2011-2020. године представља кровни стратешки документ. У њему нису дефинисани циљеви који се односе на инклузију Рома.

2.2 Институционални оквир на локалном нивоу

У оквиру Одељења за друштвене делатности Градске управе града Крушевца, а у оквиру Службе за социјалну и здравствену заштиту је до средине јуна постојало систематизовано радно место - студијско – аналитички послови и послови координатора за питања мањина у звању саветника. Према Правилнику о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Градској управи Крушевца, опис послова наведеног радног места је био следећи:

- "Обавља сложене послове који се односе на израду стратегија, програма и пројеката у области развоја социјалне политике, праћење имплементације и извештавање о извршавању истих;
- Припрема предлог финансијског плана у поступку доношења одлуке о буџету за програме и пројекте из делокруга рада Службе;
- Прикупља податаке и израђује анализе, извештаје и друге стручне информације везане за област социјалне заштите и заштите људских и мањинских права; праћење реализације права и услуга у области социјалне заштите;
- Послови везани за остваривање људских и мањинских права и послови који се односе на

координацију унапређења услова живота националних мањина;

- Рад са маргинализованим групама;
- Обавља и друге послове по налогу шефа Службе, начелника Одељења и начелника Градске управе."

Дана 15.06.2020. године је Градско веће града Крушевца донело Правилник о изменама и допунама Правилника о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Градској управи, Градском правобранилаштву и Служби месних заједница града Крушевца који је ступио на снагу 25.06.2020. године, а којим се назив радног места "студијско – аналитички послови и послови координатора за питања мањина" мења у назив радног места "студијско – аналитички послови у области социјалне заштите" са нешто измењеним описом послова, при чему се лице које је обављало послове радног места "студијско – аналитички послови и послови координатора за питања мањина" пребацује на ново радно место: "шеф Службе за социјалну и здравствену заштиту".

Служба за социјалну и здравствену заштиту обавља све послове који се односе на инклузију маргиналних и социјално угрожених група становништва, укључујући и ромску популацију.

У граду Крушевцу није формиран Савет за међунационалне односе, јер не постоје законом дефинисани услови који се односе на процентуално учешће припадника националних мањина на територији јединице локалне самоуправе.

У граду Крушевцу формиран је Савет за родну равноправност и у њему нема чланова/чланица ромске националности.

У граду Крушевцу формиран је Савет за здравље и у њему нема чланова/чланица ромске националности.

Поред наведених савета, у граду Крушевцу формиран су још и:

- Савет за унапређивање положаја Рома града Крушевца (1 члан ромске националности),
- Локални Савет за запошљавање (нема чланова ромске националности),
- Савет за социјалну политику (нема чланова ромске националности),
- Савет за миграције и трајна решења града Крушевца (нема чланова ромске националности).

У оквиру пројекта "Техничка подршка инклузији Рома" који је спроводила Мисија ОЕБС у Србији, 24.03.2014. године је именован Мобилни тим за инклузију Рома града Крушевца (у даљем тексту: Мобилна јединица) кога чине: представник локалне самоуправе Одељења за друштвене делатности, представник Центра за социјални рад, Националне службе за запошљавање – филијале Крушевац, педагошки асистент и здравствени медијатор. Чланови мобилних јединица су запослени у поменутих установама и раде на пословима који су у вези са остваривањем права Рома и Ромкиња.

Мобилна јединица размењује информације о текућим пословима и иницијативама у делокругу свих релевантних институција, а у складу са прописима о заштити података о личности; организује посете

ромским насељима; испитује потребе ромске заједнице града Крушевца, посебно у областима образовања, здравствене и социјалне заштите и запошљавања; сарађује и координира активности са свим релевантним институцијама у циљу унапређења инклузије Рома; промовише и помаже укључивање Рома у процес доношења одлука на локалном нивоу; иницира одлуке надлежних органа Града и других органа и организација којима се унапређује положај Рома; сарађује са организацијама цивилног друштва које се баве ромским питањима; учествује у активностима којима се промовише интеркултуралност.

На подручју града Крушевца налази се предшколска установа "Ната Вељковић" која у свом саставу има 13 вртића и 39 истурених одељења - вртића по сеоским подручјима и укупно 19 основних школа и то: 17 редовних основних школа (7 у граду и 10 у насељеним местима), једна школа за ученике са сметњама у развоју и једна музичка школа. У основним школама је ангажовано четири педагошка асистента, од чега су две жене и два мушкарца, и то у следећим установама:

1. ОШ "Драгомир Марковић" Крушевац
2. ОШ "Бранко Радичевић" Крушевац
3. ОШ "Доситеј Обрадовић" Крушевац
4. ОШ "Деспот Стефан" Горњи Степош.

Поред наведених установа у којима су педагошки асистенти већ ангажовани, постоји потреба за ангажовањем педагошких асистената и у следећим установама:

1. Предшколска установа "Ната Вељковић"
2. ОШ "Свети Сава" Читлук
3. ОШ "Нада Поповић" Крушевац
4. ОШ "Вук Караџић" Крушевац
5. ОШ "Јован Јовановић Змај" Крушевац.

Представници ЈЛС постојећу сарадњу педагошких асистената са другим релевантним установама/институцијама/организацијама цивилног друштва оцењују као добру. Педагошки асистенти се такође укључују у рад радних тела која спроводе имплементацију Стратегије за унапређивање положаја Рома. Осим тога, укључени су и у заједничке активности које Град спроводи у сарадњи са школама у којима су радно ангажовани, и сл.

На подручју града Крушевца ангажована је једна здравствена медијаторка.

Представници ЈЛС процењују да број ангажованих здравствених медијаторки не одговара потребама заједнице, односно неопходно је ангажовати медицинске сестре које би радиле у насељима у којима већину становништва чине грађани ромске националности и које би вршиле послове здравствене едукације, као и пратиле здравствено стање грађана ромске националности. Осим тога, ангажоване медицинске сестре би радиле у патронажној служби, на основу чега би локалној заједници били доступни значајни подаци у вези са здравственим статусом становништва ромске популације, с обзиром да се до таквих података може доћи једино на основу циљаних истраживања.

Постојећа сарадња здравствене медијаторке са другим службама Дома здравља оцењује се као добра.

Здравствена медијаторка сарађује са патронажном службом са којом излази и на терен, а такође пружа и подршку при заказивању здравствених прегледа, као и код систематских прегледа деце ромске националности. Са другим релевантим установама/организацијама може да сарађује тек након добијене сагласности од стране Министарства здравља, што знатно отежава праћење здравственог статуса грађана ромске националности, с обзиром на чињеницу да податке добијене на терену не сме да размењује са релевантним институцијама.

У граду Крушевцу постоји преко 100 организација цивилног друштва, од чега следеће организације заступају интересе Рома и Ромкиња:

1. Удружење грађана "Ромско срце"
2. Удружење грађана "Романи Де"
3. Удружење грађана "Романи цикна"
4. Удружење грађана "Ромски центар"
5. Удружење грађана "Tree house".

3 ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

3.1. Кључни налази ex-post анализе претходног стратешког документа Стратегије за унапређивање положаја Рома града Крушевца за период 2015-2020. године

Град Крушевац у периоду од 2015. до 2020. године примењује Стратегију за унапређивање положаја Рома града Крушевца, која се односи на инклузију Рома. Након усвајања Стратегије именован је Савет за унапређивање положаја Рома града Крушевца од стране Градског већа, а Савет је именован 4 Комисије за имплементацију Стратегије за унапређивање положаја Рома града Крушевца за период 2015-2020. године у области образовања, здравства, запошљавања и становања, као и Локални тим за унапређивање образовања мањинских и маргинализованих група.

Документом су дефинисани следећи циљеви:

Унапређен социјални статус ромске популације путем оснаживања исте у области образовања, запошљавања, здравства и становања,

Развијени програми оснаживања ромске популације за превазилажење сиромаштва коришћењем индивидуалних могућности и капацитета заједнице.

Приоритети за област образовања:

1. Сензибилизација и едукација просветних радника за рад са ромском децом,
2. Едукација ромске популације о значају образовања,
3. Унапређење образовног статуса и постигнућа ромске деце,
4. Стварање услова за потпуни обухват ромске деце у образовном систему (предшколском, припремно предшколском, основном и средњем образовању) уз повећање обухвата деце у високо образовном систему,

5. Обезбеђење бесплатног превоза свим ромским ученицима који путују из сеоских средина.

Приоритети у области запошљавања:

1. Успостављање системске подршке сваком појединцу у смислу утврђивања самопроцене, мотивације и препознавања сопствених потенцијала ради дефинисања професионалног циља запошљавања,

2. Подршка послодавцима који запошљавају Роме и програми развоја предузећа и задруга за Роме,

3. Сензибилизација послодаваца и читавог друштва и подизање свести о равноправности и уважавању културних и националних разлика уз поштовање принципа правичности и једнакости свих грађана,

4. Успостављање механизма за скраћивање времена чекања на остваривање права на НСП по престанку радног ангажовања/запошљавања лица ромске националности и праћење ефеката радног ангажовања Рома,

5. Умрежавање институција и размена информација везаних за запошљавање.

Приоритети у области здравствене заштите:

1. Утврђивање здравственог стања ромске популације и здравствено просвећивање свих старосних категорија Рома,

2. Унапређење здравља ромске деце,

3. Унапређење хигијенско-епидемиолошких услова у ромским насељима и имплементација предлога мера проистеклих из санитарно-епидемиолошког надзора у ромским насељима,

4. Побољшање репродуктивног здравља Ромкиња и превенција хроничних незаразних обољења,

5. Побољшање доступности здравствене заштите за ромску популацију,

6. Запошљавање здравствених медијаторки у домовима здравља,

7. Повећање обухвата обавезном имунизацијом,

8. Сензибилизација и едукација здравствених радника за рад са ромском популацијом.

Приоритети у области становања

1. Примена мера и активности у области становања на локалном нивоу, представља битан предуслов за побољшање лоше стамбене ситуације Рома. С обзиром да улагање у инфраструктуру ромских насеља подразумева велике инвестиционе подухвате, поред финансијских издвајања средстава из буџета града, неопходно је фокусирати се на прибављање екстерних донаторских средстава.

2. У ромском насељу Пањевац се током текуће године очекује завршетак израде Плана детаљне регулације, а такође и сређивање дела инфраструктуре. У том контексту је формиран насељски тим који ће активно учествовати у изради истог. Након тога ће фокус бити на обезбеђивању донаторских средстава за даље решавање

инфраструктуре насеља, односно имплементацију применљивих стамбених модела.

3. С обзиром да постоји проблем пренасељености у насељу "Марко Орловић" треба пронаћи решење размештаја дела мештана истог насеља, односно, решавање њиховог стамбеног питања, како би се приступило процесу израде Плана детаљне регулације у насељу "Марко Орловић". Неопходно је урадити и студију расељавања за истоимено насеље.

4. Формирање јединствене базе података о стамбеним објектима у којима живе Роми на територији града Крушевца. База података треба садржати податке о локацији (обележено на карти), власништву над земљиштем и објектом, стању објекта, прикључцима на инфраструктуру, број чланова домаћинства, фотографије објекта и друге податке, који могу бити од значаја за израду пројеката за унапређење услова становања.

Извештаји о мониторингу и евалуацији Стратегије за унапређивање положаја Рома града Крушевца нису рађени, али су рађени извештаји о реализованим активностима и утрошку средстава. Извештаје о реализацији Стратегије за унапређивање положаја Рома града Крушевца усваја Савет за унапређивање положаја Рома града Крушевца, а сагласност на извештаје даје Градско веће града Крушевца.

3.2. Општи подаци о граду

Град Крушевац је смештен у долини Западног Поморавља, на реци Расини у Расинском округу. Територија Града Крушевца се простире на површини од 854km². Према попису становништва из 2011. године на територији града Крушевца живи 128.752 становника.

Крушевац је економски, административни, културни, здравствени, образовни, информативни и спортски центар Расинског округа у региону Шумадије и западне Србије.

Степен развијености: II група⁵

Површина: 854km²

Број насеља: 101, број катастарских општина 92, број месних заједница: 54.

3.2.1. Географски подаци

Крушевац се налази у централном делу Републике Србије и захвата најјужнији крај панонског обода и перипанонске Србије. Границе се простиру између 43°22'29" и 43°42'17" северне географске ширине и 21°9' и 21°34'8" источне географске дужине и обухватају део слива реке Расине, подручје доњег тока реке Западне Мораве, између планина Копаоника, Жељина и Јастрепца и простире се од граничних делова Шумадије до Јужне Србије. Долина Западне Мораве је једна од важнијих долина у Србији. Ова долина упоредничког правца је

важна трансверзала западне Србије. Као западни огранак моравско-вардарске удолине, она везује источну Србију и Босну и зато се кроз њу одвија саобраћај у оба правца, а котлине у њеном саставу су стецишта живота и привреде околних крајева. Највећа и најважнија котлина у композитној долини Западне Мораве је Крушевачка котлина. Она је између Левча и Темнића на атару Жупе, подгорине Копаоника и Јастрепца на југу; Краљевачка котлина и Ибарска долина су западно од ње, док су великоморавска и јужноморавска долина на истоку.

Природна предиспонираност терена је условила да путеви из Темнића, Жупе, подгорине Јастрепца и Копаоника воде ка Крушевачкој котлини и сви ови крајеви гравитирају према котлини. Ове карактеристике рељефа непосредно су утицале и на развој саобраћајне мреже.

Крушевац укупно има 461km пута, од чега 386km чини савремени коловоз. Један од главних саобраћајних коридора је Е-75, који из југоисточне Европе води према Западној Европи, пресеца субрегион Крушевца са североисточне стране. Крушевац је са овим правцем повезан државним магистралним путем М-5 (Појате-Крушевац-Краљево) код Појата, на 25km од Крушевца, преко кога се читаво подручје прикључује на мрежу европских ауто-путева.

Магистралани путни правци, који у систему државних путева представљају основне носиоце саобраћаја у Србији, пресецају територију Крушевца дуж десне обале реке Западне Мораве. Магистрални путни правац М-5 (Појате-Крушевац-Краљево-Чачак), је значајан западно-моравски коридор који се поклапа са правцем европског пута Е-761 и представља везу ауто-пута Београд-Ниш и будућег ауто-пута Београд-Јужни Јадран (веза на позицији Чачак-Пожега), систем лонгитудиналних веза које везују Румунију и Бугарску са Србијом.

3.2.2. Историјски подаци

Крушевац је као своју престоницу подигао кнез Лазар 1371. године. Крушевац се први пут спомиње 1387. године, у повељи којом кнез Лазар у својој утврђеној престоници потврђује трговачке привилегије Дубровчанима. Крушевац је постао привредно и културно седиште Србије, место из којег се руководило и из којег је потицала иницијатива за организацију државе.

Крушевац је добио назив по камену крушцу, облом речном камену од којег је већим делом град и сазидан.

Након Косовског боја, Крушевац је постао престоница вазалне Србије, све док деспот Стефан није преселио престоницу у Београд. После коначног ослобођења од Турака 1833. године, град почиње нагло да се развија и напредује, те постаје један од већих регионалних центара тадашње Србије.

⁵ Уредба о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину ("Сл. гласник РС", број 104/2014)

3.2.3. Демографски подаци

По *Попису становништва из 2011. године* у граду Крушевцу живи 128.752 становника (62.802 мушкараца и 65.950 жена) у 40.947 домаћинстава. Просечан број чланова по домаћинству износи 3,13. У граду Крушевцу има 87.490 радно способних грађана (од 15-64 године). Просечна старост становништва износи 42,7 година, што је за 0,5 година више од националног просека (42,2). На градском подручју

живи 58.745 становника, а на сеоском подручју и осталим насељеним местима 70.007 становника.

Специфичности демографске слике ЈЛС

Према попису становништва из 2011. године, на територији града Крушевца има 128.752 становника, од чега 62.802 мушког (48,78%) и 65.950 (51,22%) женског пола.

Табела број 1 – Становништво по насељима и полној структури по попису из 2011. године

Насеља	Становништво на територији града Крушевца					
	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
Градско подручје	58.745	46%	27.918	45%	30.827	47%
Остала насеља	70.007	54%	34.884	55%	35.123	53%
Укупно	128.752	100%	62.802	100%	65.950	51,22%
Процентуално учешће жена и мушкараца у укупном становништву	128.752	100%	62.802	48,78%	65.950	51,22%

Највећи број становника града Крушевца живи у сеоском и приградском подручју (54%), док остали део становништва живи у градском подручју (46%).

У табели је приказана структура становништва према полу и старости са компаративним прегледом становништва по попису из ранијих година.

Табела број 2 - Становништво према полу и старости

ГОДИНА	1991.	2002.	2011.
Мушкарци 0 – 9	8349	6403	6130
Жене 0 – 9	7977	6159	5798
Укупно 0 – 9	16324	12562	11928
Мушкарци 10 – 14	4958	3690	3329
Жене 10 – 14	4730	3557	3149
Укупно 10 – 14	9688	7247	6478
Мушкарци 15 – 29	13027	13556	11556
Жене 15 – 29	13182	13334	10967
Укупно 15 – 29	26209	26890	22523
Мушкарци 30 – 59	29985	26687	26995
Жене 30 – 59	30243	27629	27707
Укупно 30 – 59	60228	54316	54702
Мушкарци преко 60	10784	13093	14792
Жене преко 60	14006	16569	18329
Укупно преко 60	24790	29662	33121
Мушкарци – непознато	419	328	/
Жене – непознато	453	363	/
Укупно – непознато	872	691	/
Укупно мушкарци	67520	63757	62802
Укупно жене	70591	67611	65950
УКУПНО	138111	131368	128752

У поређењу са претходним пописима становништва, град има 2616 становника мање у односу на 2002. годину, а 9359 становника мање у односу на 1991. годину, што је резултат негативне стопе природног прираштаја који је постао општа појава у Републици Србији.

Други карактеристичан тренд који се уочава је пораст старог становништва на територији града Крушевца (преко 60 година) и све већи проценат удела у укупном становништву и то: од 17,95% (1991), 22,58% (2002) до 25,72% (2011). Овај тренд треба имати у виду приликом креирања социјалне заштите града Крушевца и пројектовања облика услуга и мера.

Табела број 3 - Становништво старо преко 60 година на територији града Крушевца и у Републици Србији

ГРАД КРУШЕВАЦ			РЕПУБЛИКА СРБИЈА	
Преко 60 год.	Број	% у укупном становништву	Број	% у укупном становништву
1991.	24.790	17,95%	1.415.163	18,09%
2002.	29.662	22,58%	1.684.289	22,46%
2011.	33.121	25,72%	1.778.730	24,75%

По попису из 2011. године, удео старог становништва у укупном броју становника на територији града Крушевца је нешто виши у односу на национални просек. Као и на читавој територији Републике Србије приметан је пад наталитета и процес старења становништва и повећана миграција сеоског становништва у градско подручје.

Табела број 4 - Становништво старо 65 и више година на територији града Крушевца и у Републици Србији (Попис 2011. године)

Пописна година	ГРАД КРУШЕВАЦ				РЕПУБЛИКА СРБИЈА			
	Мушкарци	Жене	Укупно	% у укупном становништву	Мушкарци	Жене	Укупно	% у укупном становништву
2011.	9.845	12.991	22.836	17,74%	527.067	723.249	1.250.316	17,40%

Укупан број старих лица који имају од 65 и више година је 22.836, што представља око 18% становништва. Истовремено, повећава се и број старијих од 80 година. Однос мушкараца и жена указује на веће присуство жена у популацији старих, што потврђује правилност о дужем животном веку жена, па тако приликом планирања социјалне заштите треба обратити посебну пажњу на проблеме жена у руралним срединама. Просечна дужина живота жена на територији града је 77 година, а мушкараца 73. Највећи број становника града је у старосној доби од 50-65 година.

Табела број 5 – Промена броја становника на територији града Крушевца по пописним годинама

Година пописа	Укупан број становника	Промена броја становника	Промена броја становника %
1981.	132.972	-	-
1991.	134.088	1.116	0,83
2002.	131.368	-2.720	-2,07
2011.	128.752	-2.616	-2,03

Посматрано у односу на округ, али и као значајан индустријски центар, Крушевац- град заузима посебно место у демографској структури ширег окружења. Статистички подаци о броју становника по насељима посматрано у периоду од 1948. до 2011. године показују да пораст броја становника није био равномеран и да је у великом броју насеља изражена депопулација.

У периоду интензивног развоја индустрије и значајне урбанизације, миграциона кретања су имала значајну улогу у демографским карактеристикама и повећању броја становника. Миграциони фактор је посебно изражен у Крушевцу, као јаком поларизацијском центру нарочито у периоду од 1971. године до

1981. године, док се од 1991. године ови процеси смирују, што се одражава на укупан број становника. Карактеристичан је интензиван пораст броја становника до 1991. године (са 37.238 на 77.122 становника за урбано подручје града, односно 57.971 за Крушевац - град) и благи пораст броја становника од 1991. године до 2011.године (урбано подручје 81.399, односно Крушевац - град 58.745 становника) уз исказан негативан тренд у појединим приградским насељима, што у ранијим пописним периодима није био случај.

Када је у питању број домаћинстава према броју чланова, највећи број домаћинстава је са 2 члана, а просечан број домаћинстава у просеку износи 3,13.

Табела број 6 - Број домаћинстава према броју чланова (Попис 2011.)

Укупно	Домаћинства						Просечан бр. чланова домаћинства
	1 члан	2 члана	3 члана	4 члана	5 чланова	6 и више чланова	
40947	7472	9885	7806	7785	3893	4106	3,13

Образовна структура становништва

Статистичким подацима је, према школској спреми, обухваћено становништво старости од 15 година и класификовано је у девет група. Полазећи од поменуте категорије становништва и класификације, по попису из 2011. године, град Крушевац има 110.346 становника.

Табела број 7 – Образовна структура становништва (Попис 2011.)

ОБРАЗОВАЊЕ		Укупно	Лица мушког пола	Лица женског пола
Без школске спреме		3536	504	3032
Непотпуно основно образовање		13450	4690	8760
Основно образовање		24596	11934	12662
Средње образовање	Гимназија	3900	1606	2294
	Средње стручне школе у трајању краћем од 4 године	20402	13146	7256
	Средње стручне школе у трајању од 4 године	26902	12359	14543
	Свега	51868	27688	24180
Више образовање		6621	3463	3158
Високо образовање		9929	4925	5004
Непознато		346	139	207
УКУПНО		110346	53343	57003

Највећи број становника на територији града Крушевца има средњу стручну спрему (47%).

Етничка структура становништва

Од укупног броја становника, 122.529 лица су српске националности од чега 59.825 (48,82%) мушког и 62.704 (51,18%) женског пола. Најбројнија национална мањина су Роми којих има 2.461 (по проценама цивилног сектора број лица ромске националности на територији града је 3.500 – 4.000), а потом Црногорци -282, Македонци - 200, Хрвати - 107, док је бројност осталих мањина незнатна. Приказ етничке структуре становништва је дат у табели број 8.

Табела 8: Становништво према националној припадности према Попису 2011.

	Република Србија		Шумадија и западна Србија		Расински округ		Град Крушевац	
Укупно	7.186.862	100	2.031.697	100	241.999	100	128.752	100
Срби	5.988.150	83,32	1.799.394	88,57	232.552	96,07	122.529	95,17
Роми	147.604	2,05	20.649	1,02	3.265	1,35	2.461	1,91
Албанци	5.809	0,08	591	0,03	52	0,02	32	0,02
Бошњаци	145.278	2,02	142.767	7,03	4	0,00	2	0,00
Бугари	18.543	0,26	365	0,02	76	0,03	40	0,03
Буњевци	16.706	0,23	41	0,00	1	0,00	1	0,00
Власи	35.330	0,49	2.105	0,10	122	0,05	101	0,08
Горанци	7.767	0,11	694	0,03	52	0,02	19	0,01
Југословени	23.303	0,32	1.635	0,08	128	0,05	86	0,07
Мађари	253.899	3,53	433	0,02	33	0,01	17	0,01
Македонци	22.755	0,32	1.854	0,09	301	0,12	200	0,15
Муслимани	22.301	0,31	14.411	0,71	50	0,02	18	0,01
Немци	4.064	0,06	130	0,01	14	0,00	9	0,00
Румуни	29.332	0,41	567	0,03	60	0,02	38	0,03
Руси	3.247	0,05	463	0,02	51	0,02	35	0,03
Русини	14.246	0,20	38	0,00	1	0,00	-	-
Словаци	52.750	0,73	164	0,01	11	0,00	4	0,00
Словенци	4.033	0,06	287	0,01	25	0,01	19	0,01
Украјинци	4.903	0,07	171	0,01	7	0,00	4	0,00
Хрвати	57.900	0,81	1.645	0,08	175	0,07	107	0,08
Црногорци	38.527	0,54	3.805	0,19	444	0,18	282	0,22
Остали	17.558	0,24	1.840	0,09	153	0,06	97	0,07

Извор: Попис 2011, Републички завод за статистику

Према подацима из табеле, грађани ромске националности чине најбројнију националну мањину како у Републици Србији (2,05%), тако и у Шумадији и западној Србији (1,02%).

Од укупног броја грађана ромске националности, 13,99% грађана живи на територији Шумадије и западне Србије. Само 2,21% грађана ромске националности (у односу на укупан број грађана ромске националности у Републици Србији) живи у Расинском округу. Међутим, у односу на укупан број грађана ромске националности који насељавају Шумадију и западну Србију, у Расинском округу живи 15,81% грађана ромске националности.

У односу на укупан број грађана ромске националности који насељавају Расински округ, чак 75,37% грађана ромске националности живи на територији града Крушевца.

3.3 Општи подаци о Ромима

По проценама организација цивилног друштва у граду Крушевцу има 3.500 – 4.000 грађана ромске националности. Њихов положај се не разликује пуно од положаја ромске популације у остатку Републике Србије. Град Крушевац улаже посебне напоре да се положај Рома у наредном периоду знатно поправи.

Образовни процес ромске популације се може пратити са више образовних нивоа: предшколског, припремно предшколског, основног и средњег

образовања. Када је предшколско образовање у питању, у наредном периоду треба радити на раном укључивању ромске деце у систем образовања, у циљу лакше интеграције деце у друштвени систем и припреми за даље фазе образовног процеса. Што се припремног предшколског и основног образовања тиче, обухват ромске деце је релативно коректан, при чему увек постоје ромска деца која су ван образовног система. У основном образовању постоји проблем осипања ромске деце у зимским месецима услед недостатка гардеробе и обуће, али и масован одлазак у иностранство у потрази за бољим условима живота. Када је средњошколско образовање у питању, број ученика се повећава сваке школске године, што је последица свих мера подршке ромској популацији у образовном систему, при чему се акценат ставља и на образовна постигнућа, а у циљу наставка образовног процеса у високо образовним институцијама. У наредном периоду посебну пажњу треба посветити и стварању висококвалификованих кадрова у ромској популацији, у циљу стварања конкурентних кадрова на тржишту рада. У специјалним школама се смањује број ромске деце, али треба радити на потпуној елиминацији интелектуално очуване ромске деце из специјалних школа.

Најчешће радно ангажовање Рома је у зони сиве економије, што додатно доприноси високом степену сиромаштва и друштвене искључености ове популације. У већини случајева Роми обављају

послове за које су остали грађани мање заинтересовани (углавном се ради о пословима одржавања градске чистоће, одржавање хигијене зграда и помоћ у кућним пословима). Роми се углавном баве сезонским и пољопривредним пословима, сакупљањем отпадног материјала и сл. Некадашњи занати по којима су били познати изумиру. Чак се и простор за професионално бављење музиком, по коме су Роми чувени, сужава. Када су радно ангажовани од стране послодаваца то су најчешће најмање плаћени послови.

Подаци здравствене статистике, не садрже информације о етничкој припадности, па се здравствено стање ромске популације може пратити само на основу резултата циљаних истраживања. Истраживања су показала да услови живота, социјална искљученост и доступност здравствених служби у великој мери утичу на здравствено стање појединаца, односно читавих популационих група. Ромска популација је, нажалост, изложена свим овим ризицима. Посебно су угрожени најмлађа деца, жене у генеративном периоду и стари. Узроци смрти у ромској популацији се не разликују битније у односу на општу популацију – доминирају кардиоваскуларна обољења, а за њима следе малигне болести, уз нешто већу заступљеност инфективних и респираторних болести као узрока смрти. Међу највећим препрекама за коришћење здравствене заштите наводе се административне процедуре, родитељи који нису упознати са својим правима, који не препознају или занемарују здравствене проблеме, али и дискриминаторски ставови појединаца.

Досадашње анализе епидемиолошког и здравственог стања Рома показују нам да ова популација живи у јако лошим хигијенским условима који су битан услов за појаву и ширење бројних инфекција које могу да имају последице на њихов квалитет и дужину живота, па је неопходно побољшање основних услова за живот. Стога је неопходна контрола епидемиолошке ситуације у ромским насељима.

У планирању, спровођењу и унапређењу здравствене заштите Рома, тежиште активности треба усмерити на програмске активности приоритетно фокусиране на превенцију болести, обезбеђење доступности изворима података који дефинишу

показатеље праћења здравља, успостављање континуираног и систематског праћења здравствене заштите у циљу процене успешности спровођења здравствених политика.

Роми живе углавном у нелегализованим и неурбанизованим насељима, и то у првој градској зони је насеље "Марко Орловић". Друго по величини јеприградско насеље Пањевац. Такође, Роми живе и у сеоским срединама као што су Читлук, Дедина, Наупаре, Сеземче, Велики Шиљеговац, Треботин и Мудраковац. У сеоским насељима суобјекти раштркани у различитим деловима села, тако да не постоји група 10-15 објеката на једном месту, да би ове сеоске ромске куће имале статус ромског насеља. Изузетак је насеље у Читлуку.

У области становања, кључни проблем са којим се ромско становништво суочава су веома лоши стамбени услови и кључне одлике насеља су: нерегулисан правни статус, неадекватна инфраструктурна опремљеност, пренасељеност, мали број стамбених јединица, сиромашно окружење и социјална изолација. Највећи број Рома нема адекватну документацију о власништву над својим домовима или земљиштем, док један већи део ромске популације живи у туђим објектима или земљишту, најчешће градском. У наредном периоду ће се акценат ставити на решавање инфраструктурних проблема у ромским насељима.

Систем социјалне заштите је деценијама Роме стављао у пасивну позицију – Роми су били само пасивни примаоци социјалне помоћи. То је створило код Рома представу о дужности државе да брине о њиховој егзистенцији. Није се водило рачуна о потенцијалима ове популације и како их ставити у функцију проналаска адекватног посла. Уместо развијања сопствених потенцијала развила се зависност од социјалне помоћи, као и других видова материјалне подршке. Када су у питању услуге социјалне заштите, статистика се не води по националној припадности, али чињеница је да Роми нису у довољној мери обухваћени услугама социјалне заштите, те у наредном периоду треба радити на упознавању ромске популације са расположивим услугама социјалне заштите.

У посебан бирачки списак је до 22.03.2019. уписано 1.170 грађана ромске националности.

Табела број 9: Старосна структура грађана ромске националности

Године старости	Укупно		Мушкарци		Жене	
	Број	Удео у укупном броју (%)	Број	Удео у укупном броју (%)	Број	Удео у укупном броју (%)
Укупно	2.461	100	1.248	100	1.213	100
0-4 година	279	11,34	134	10,74	145	11,95
5-9 година	288	11,70	158	12,66	130	10,72
10-14 година	244	9,91	120	9,61	124	10,22
15-19 година	262	10,65	132	10,58	130	10,72
20-24 година	178	7,23	104	8,33	74	6,10
25-29 година	174	7,07	85	6,81	89	7,34

30-34 година	193	7,84	90	7,21	103	8,49
35-39 година	170	6,91	89	7,13	81	6,68
40-44 година	142	5,77	74	5,93	68	5,60
45-49 година	113	4,59	62	4,97	51	4,20
50-54 година	142	5,77	65	5,21	77	6,35
55-59 година	105	4,27	52	4,17	53	4,37
60-64 година	78	3,17	38	3,04	40	3,30
65-69 година	41	1,66	20	1,60	21	1,73
70-74 година	27	1,10	14	1,21	13	1,07
75-79 година	19	0,77	7	0,56	12	0,99
80+ година	6	0,24	4	0,32	2	0,16

Извор: "База података за праћење мера за инклузију Рома", Републички завод за статистику, <http://www.inkluzijaroma.stat.gov.rs>

Анализом података из претходне табеле (званичне статистике) закључује се да грађана ромске националности у граду Крушевцу има највише у следећим старосним структурама:

1. 5-9 година (11,70%)
2. 0-4 године (11,34%)
3. 15-19 година (10,65%).

Највећи број мушкараца ромске националности заузима следеће старосне групације:

1. 5-9 година (12,66%)
2. 0-4 године (10,74%)
3. 15-19 година (10,58%).

Највећи број жена ромске националности заузима следеће старосне групације:

1. 0-4 године (11,95%)
2. 5-9 година (10,72%)
3. 15-19 година (10,72%)

Број радно способних лица ромске националности (15-64 године) у граду Крушевцу износи 1.557 (791 мушкарац и 766 жена), што чини 63,27% укупног броја грађана ромске националности у граду Крушевцу.

У 2019. години, број незапослених лица ромске националности која се налазе на евиденцији Националне службе за запошљавање износи 364, што представља 23,38% радно способних лица ромске националности. Према евиденцији Националне службе за запошљавање, број незапослених жена ромске националности износи 198, што представља 25,85% радно способних жена ромске националности у граду Крушевцу.

3.3.1. Образовање

У следећој табели дат је преглед школске спреме грађана ромске националности. Из табеле се може уочити да деца млађа од 15 година чине 32,95% укупног броја грађана ромске националности у граду Крушевцу.

Број грађана без школске спреме износи 315, што је 20,23% укупног броја радно способних грађана ромске националности у граду Крушевцу, односно 12,80% укупног броја грађана ромске националности.

Број грађана ромске националности са непотпуном основном школом износи 421, што је 27,04% укупног броја радно способних грађана ромске националности у граду Крушевцу, односно 17,11% укупног броја грађана ромске националности.

Број грађана са основним образовањем износи 618, што је 39,69% укупног броја радно способних грађана ромске националности у граду Крушевцу, односно 25,11% укупног броја грађана ромске националности.

Број грађана ромске националности са средњим образовањем износи 275, што је 17,66% укупног броја радно способних грађана ромске националности у граду Крушевцу, односно 11,17% укупног броја грађана ромске националности.

Број грађана ромске националности са вишим или високим образовањем износи 11, што је 0,7% укупног броја радно способних грађана ромске националности у граду Крушевцу, односно 0,45% укупног броја грађана ромске националности.

Табела број 10: Грађани ромске националности према школској спреми:

Укупно	Деца млађа од 15 година	Без школске спреме	Непотпуна основна школа	Основно образовање	Средње образовање	Више/ високо образовање	Непознато
2.461	811	315	421	618	275	11	10

Извор: "База података за праћење мера за инклузију Рома", Републички завод за статистику, <http://www.inkluzijaroma.stat.gov.rs>

У школској 2019/2020. години предшколским васпитањем и образовањем и припремним предшколским програмом, обухваћено је укупно 3.117 деце (1516 девојчица и 1601 дечак), од чега 56 ромске деце (25 девојчица и 31 дечака). Број деце узраста 0-3 године је 710 (341 девојчица и 369 дечака), односно деце ромске националности овог узраста је 6 (4 девојчица и 2 дечака), док од 3-5,5 година има укупно 1.355 деце (667 девојчица и 688 дечака), а ромске 11 (3 девојчице и 8 дечака). Број деце обухваћене припремним предшколским програмом је 1052 (508 девојчица и 544 дечака), а ромске 39 (18 девојчице и 21 дечак).

Табела број 11: Број деце у предшколском и припремном предшколском програму

Узраст	Школска 2015/2016		Школска 2016/2017		Школска 2017/2018		Школска 2018/2019		Школска 2019/2020	
	Дечаки	Девојчице	Дечаки	Девојчице	Дечаки	Девојчице	Дечаки	Девојчице	Дечаки	Девојчице
0-3 године	359	343	342	331	366	336	388	337	369	341
3-5,5 године	624	598	663	647	663	514	693	662	688	667
Припремни предшколски програм	547	526	556	538	545	524	556	518	544	508
УКУПНО	2.997		3.077		2.948		3.154		3.117	

У школској 2019/2020. години предшколским васпитањем и образовањем обухваћено је 17 – оро деце ромске националности (7 девојчица и 10 дечака).

Табела број 12: Број ромске деце обухваћене предшколским образовањем и васпитањем по полу

ПРЕДШКОЛСКО ОБРАЗОВАЊЕ 0-5,5 ГОДИНА	Школска година	2016/2017.	2017/2018.	2018/2019.	2019/2020.
	Дечаки	14	16	12	10
	Девојчице	18	10	9	7
	Укупно	32	26	21	17

У школској 2019/2020. години припремним предшколским програмом обухваћено је 39 – оро деце ромске националности (18 девојчица и 21 дечак).

Табела број 13: Број ромске деце у припремном предшколском програму по полу

ПРИПРЕМНИ ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ	Школска година	2016/2017.	2017/2018.	2018/2019.	2019/2020.
	Дечаки	19	20	18	21
	Девојчице	23	17	22	18
	Укупно	42	37	40	39

Основним образовањем у школској 2018/2019. години обухваћено је 9.969 деце (4.954 девојчица и 5.015 дечака), од чега 498 деце ромске националности (254 девојчица и 244 дечака), док је у школској 2019/2020. години обухваћено 9.696 (4.734 девојчица и 4.962 дечака), од чега је 476 деце ромске националности (239 девојчица и 237 дечака).

Табела број 14: Број деце ромске националности у основном образовању

ОСНОВНЕ ШКОЛЕ	Школска година	2015/16.	2016/17.	2017/18.	2018/19.	2019/20.
1	2	3	4	5	6	7
ОШ "ЈОВАН ПОПОВИЋ" КРУШЕВАЦ	Дечаци	9	12	8	8	7
	Девојчице	1	1	1	1	2
	Укупно	10	13	9	9	9
ОШ "НАДА ПОПОВИЋ" КРУШЕВАЦ	Дечаци	21	15	18	13	14
	Девојчице	30	30	33	22	24
	Укупно	51	45	51	35	38
ОШ "ДРАГОМИР МАРКОВИЋ" КРУШЕВАЦ	Дечаци	59	59	47	50	48
	Девојчице	52	38	33	39	36
	Укупно	111	97	80	89	84
ОШ "ВУК КАРАЦИЋ" КРУШЕВАЦ	Дечаци	21	21	20	13	9
	Девојчице	23	19	14	14	11
	Укупно	44	40	34	27	20
ОШ "БРАНКО РАДИЧЕВИЋ" КРУШЕВАЦ	Дечаци	24	16	18	19	21
	Девојчице	28	27	24	24	22
	Укупно	52	43	42	43	43
ОШ "ЈОВАН ЈОВАНОВИЋ ЗМАЈ" КРУШЕВАЦ	Дечаци	18	17	18	23	20
	Девојчице	11	12	14	13	13
	Укупно	29	29	32	36	33
ОШ "ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ" КРУШЕВАЦ	Дечаци	10	17	20	22	26
	Девојчице	13	20	24	20	23
	Укупно	23	37	44	42	49
ОШ "СВЕТИ САВА" ЧИТЛУК	Дечаци	33	22	25	19	21
	Девојчице	16	19	21	26	25
	Укупно	49	41	46	45	46
ОШ "ЖАБАРЕ" ЖАБАРЕ	Дечаци	1	2	1	3	4
	Девојчице	3	5	5	5	3
	Укупно	4	7	6	8	7
ОШ "ДЕСПОТ СТЕФАН" ГОРЊИ СТЕПОШ	Дечаци	16	13	15	14	11
	Девојчице	23	15	15	12	10
	Укупно	39	28	30	26	21
ОШ "КНЕЗ ЛАЗАР" ВЕЛИКИ КУПЦИ	Дечаци	1	1	1	1	2
	Девојчице	2	1	1	0	0
	Укупно	3	2	2	1	2
ОШ "СТАНИСЛАВ БИНИЧКИ" ЈАСИКА	Дечаци	1	1	1	2	4
	Девојчице	8	6	8	9	8
	Укупно	9	7	9	11	12
ОШ "ВАСА ПЕЛАГИЋ" ПАДЕЖ	Дечаци	2	3	2	2	2
	Девојчице	5	5	1	1	2
	Укупно	7	8	3	3	4
ОШ "ВЛАДИСЛАВ САВИЋ ЈАН" ПАРУНОВАЦ	Дечаци	15	10	12	12	11
	Девојчице	10	10	10	13	13
	Укупно	25	20	22	25	24
	Дечаци	3	4	2	3	3

1	2	3	4	5	6	7
ОШ "СТРАХИЊА ПОПОВИЋ" ДВОРАНЕ	Девојчице	3	3	1	3	2
	Укупно	6	7	3	6	5
ОШ "ВЕЛИЗАР СТАНКОВИЋ КОРЧАГИН" ВЕЛИКИ ШИЉЕГОВАЦ	Дечаци	7	8	9	5	5
	Девојчице	7	8	8	9	7
	Укупно	14	16	17	14	12
ОШ "БРАНА ПАВЛОВИЋ" КОЊУХ	Дечаци	2	2	0	0	0
	Девојчице	1	0	1	0	0
	Укупно	3	2	1	0	0
ШОСО "ВЕСЕЛИН НИКОЛИЋ" КРУШЕВАЦ	Дечаци	43	39	44	35	29
	Девојчице	36	44	41	43	38
	Укупно	79	83	85	78	67
УКУПНО	Дечаци	286	262	261	244	237
	Девојчице	272	236	255	254	239
	Укупно	558	525	516	498	476

Из горње табеле се види да број ромских ученика у основној школи опада, али тај тренд је заступљен и у већинској популацији. Разлог томе треба тражити у глобалном паду наталитета у Србији, а такође и жене ромске националности које су образованијег статуса се опредељују за мањи број деце.

Тakoђе, из табеле се може уочити да школа која има највећи број ученика ромске националности је "Драгомир Марковић" са 84 ученика (36 девојчица и 48 дечака).

У табели број 15 је дат преглед броја деце која су напустила основну школу у претходних 5 година.

Табела број 15: Укупан број деце која су напустила основну школу

Узраст	Школска 2015/2016		Школска 2016/2017		Школска 2017/2018		Школска 2018/2019		Школска 2019/2020	
	Дечаци	Девојчице	Дечаци	Девојчице	Дечаци	Девојчице	Дечаци	Девојчице	Дечаци	Девојчице
I разред	0	0	1	0	4	0	0	1	1	0
II разред	1	0	2	1	1	1	1	0	0	0
III разред	1	1	3	6	1	3	1	1	2	1
IV разред	2	1	8	4	5	4	4	3	1	2
V разред	0	4	4	3	1	2	4	3	3	2
VI разред	3	2	3	5	4	3	2	2	1	0
VII разред	2	3	2	2	0	2	2	1	4	4
VIII разред	0	0	0	2	0	0	2	2	2	0
Укупно	9	11	23	23	16	15	16	13	14	9

Извор: Упитник за припрему ситуационе анализе за потребу израде ЛАП-а за инклузију Рома попуњен од стране града Крушевца

Из табеле се може уочити тренд опадања напуштања образовног система деце основношколског образовања, а ситуација је иста када је у питању и ромска популација, а што се може видети у следећој табели.

Табела број 16: Број деце ромске националности која су напустила основну школу

Узраст	Школска 2015/2016		Школска 2016/2017		Школска 2017/2018		Школска 2018/2019		Школска 2019/2020	
	Дечаџи	Девојџице	Дечаџи	Девојџице	Дечаџи	Девојџице	Дечаџи	Девојџице	Дечаџи	Девојџице
I разред	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0
II разред	1	0	2	1	1	0	1	0	0	0
III разред	0	1	3	5	1	1	0	0	0	0
IV разред	1	0	7	4	4	3	4	2	0	1
V разред	0	3	4	3	1	1	2	3	2	1
VI разред	1	1	3	5	3	1	2	0	1	0
VII разред	2	1	1	2	0	2	2	0	0	4
VIII разред	0	0	0	2	0	0	1	2	1	0
Укупно	5	6	21	22	12	8	12	7	4	6

Извор: Упитник за припрему ситуационе анализе за потребу израде ЛАП-а за инклузију Рома попуњен од стране града Крушевца

Школску 2015/2016. годину је укупно напустило 20 ученика, од чега 11 ученика ромске националности, односно 55%.

Од укупног броја ученика који су напустили школску 2015/2016. годину, 11 чине девојџице, односно 55%. У односу на укупан број ученица које су напустиле школску 2015/2016. годину, 6 ученица је ромске националности, што чини 54,55% укупног броја девојџица које су напустиле школовање, односно 54,55% укупног броја ученика ромске националности који су напустили школовање.

Као што се из табела види, школску 2016/2017. годину напустило је укупно 46 ученика, од чега 43 ученика ромске националности, што чини 93,48% укупног броја ученика који су напустили школовање.

Од укупног броја ученика који су напустили школску 2016/2017. годину, 23 чине девојџице, што је 50% укупног броја ученика. У односу на укупан број ученица које су напустиле школску 2016/2017. годину, 22 ученица је ромске националности, што чини 95,65% укупног броја девојџица које су напустиле школовање, односно 51,16% укупног броја ученика ромске националности који су напустили школовање.

Школску 2017/2018. годину је укупно напустио 31 ученик, од чега 20 ученика ромске националности, односно 64,52%.

Од укупног броја ученика који су напустили школску 2017/2018. годину, 15 чине девојџице, односно 48,39%. У односу на укупан број ученица које су напустиле школску 2017/2018. годину, 8 ученица је ромске националности, што чини 53,33% укупног броја девојџица које су напустиле школовање, односно 40% укупног броја ученика ромске националности који су напустили школовање.

Школску 2018/2019. годину је укупно напустило 29 ученика, од чега 19 ученика ромске националности, односно 65,52%.

Од укупног броја ученика који су напустили школску 2017/2018. годину, 13 чине девојџице, односно 44,83%. У односу на укупан број ученица које су напустиле школску 2018/2019. годину, 7 ученица је ромске националности, што чини 53,85% укупног броја девојџица које су напустиле школовање, односно 36,84% укупног броја ученика ромске националности који су напустили школовање.

Школску 2019/2020. годину је укупно напустило 23 ученика, од чега 10 ученика ромске националности, односно 43,48%.

Од укупног броја ученика који су напустили школску 2019/2020. годину, 9 чине девојџице, односно 39,13%. У односу на укупан број ученица које су напустиле школску 2019/2020. годину, 6 ученица је ромске националности што чини 66,66% укупног броја девојџица које су напустиле школовање, односно 60% укупног броја ученика ромске националности који су напустили школовање.

У односу на укупан број ученика ромске националности који су били обухваћени основним образовањем у школској 2015/2016. години, 1,97% је напустило школовање, односно 1,07% ученика који су напустили школовање чине девојџице.

У односу на укупан број девојџица ромске националности које су биле обухваћене основним образовањем у школској 2015/2016. години, 2,20% је напустило школовање.

У односу на укупан број ученика ромске националности који су били обухваћени основним образовањем у школској 2016/2017. години, 8,19% је напустило школовање, односно 4,19% ученика који су напустили школовање чине девојџице.

У односу на укупан број девојџица ромске националности које су биле обухваћене основним образовањем у школској 2016/2017. години, 9,32% је напустило школовање

У односу на укупан број ученика ромске националности који су били обухваћени основним образовањем у школској 2017/2018. години, 3,87% је напустило школовање, односно 1,55% ученика који су напустили школовање чине девојчице.

У односу на укупан број девојчица ромске националности које су биле обухваћене основним образовањем у школској 2017/2018. години, 3,14% је напустило школовање.

У односу на укупан број ученика ромске националности који су били обухваћени основним образовањем у школској 2018/2019. години, 3,81% је напустило школовање, односно 1,40% ученика који су напустили школовање чине девојчице.

У односу на укупан број девојчица ромске националности које су биле обухваћене основним образовањем у школској 2018/2019. години, 2,75% је напустило школовање.

У односу на укупан број ученика ромске националности који су били обухваћени основним

образовањем у школској 2019/2020. години, 2,10% је напустило школовање, односно 1,26% ученика који су напустили школовање чине девојчице.

У односу на укупан број девојчица ромске националности које су биле обухваћене основним образовањем у школској 2019/2020. години, 2,51% је напустило школовање.

Средњошколским образовањем у школској 2018/2019. години обухваћено је 5.448 ученика, од чега је 86 ученика ромске националности (35 девојчица и 51 дечак ромске националности), док је у школској 2019/2020. години средњошколским образовањем обухваћено је 5.356 ученика, од чега је 113 ученика ромске националности (41 девојчица и 72 дечака).

Преглед укупног броја ученика, као и ученика ромске националности у средњошколском образовању дат је у табели 17.

Табела број 17: Број деце укупно и број деце ромске националности у средњем образовању

Назив школе	Школска 2015/2016		Школска 2016/2017		Школска 2017/2018		Школска 2018/2019		Школска 2019/2020	
	Укупно	Деца ромске националности	Укупно	Деца ромске националности	Укупно	Деца ромске националности	Укупно	Деца ромске националности	Укупно	Деца ромске националности
ЕКОНОМСКА ШКОЛА	1022	2	990	5	978	6	929	3	857	10
ПОЛИТЕХНИЧКА ШКОЛА "МИЛУТИН МИЛАНКОВИЋ"	608	10	611	8	652	15	679	16	717	11
ГИМНАЗИЈА	1000	1	1054	2	1107	2	1102	1	1097	0
МЕДИЦИНСКА ШКОЛА	748	7	679	6	614	8	608	6	604	4
ПРВА ТЕХНИЧКА ШКОЛА	1036	11	1070	9	1093	21	1097	24	1106	32
ХЕМИЈСКО ТЕХНОЛОШКА ШКОЛА	938	25	901	23	867	24	833	18	762	22
МУЗИЧКА ШКОЛА "СТЕВАН ХРИСТИЋ" КРУШЕВАЦ	89	2	104	2	111	3	127	5	137	4
ШОСО "ВЕСЕЛИН НИКОЛИЋ" КРУШЕВАЦ	88	21	77	17	67	16	73	13	76	30
УКУПНО	5529	79	5486	72	5489	95	5448	86	5356	113

Преглед броја ученика ромске националности у средњошколском образовању дат је у табели број 18, при чему се из табеле може закључити да је највећа концентрација ученика ромске националности у Првој техничкој школи.

Табела број 18: Број ромских ученика по полу у средњем образовању

СРЕДЊЕ ШКОЛЕ	Школска година	2015/2016.	2016/2017.	2017/2018.	2018/2019.	2019/2020.
ЕКОНОМСКА ШКОЛА	Дечаци	0	2	3	0	5
	Девојчице	2	3	3	3	5
	Укупно	2	5	6	3	10
ПОЛИТЕХНИЧКА ШКОЛА "МИЛУТИН МИЛАНКОВИЋ"	Дечаци	7	7	5	7	4
	Девојчице	3	1	10	9	7
	Укупно	10	8	15	16	11
ГИМНАЗИЈА	Дечаци	1	1	2	1	0
	Девојчице	0	1	0	0	0
	Укупно	1	2	2	1	0
МЕДИЦИНСКА ШКОЛА	Дечаци	2	3	3	2	1
	Девојчице	5	3	5	4	3
	Укупно	7	6	8	6	4
ПРВА ТЕХНИЧКА ШКОЛА	Дечаци	10	8	19	22	30
	Девојчице	1	1	2	2	2
	Укупно	11	9	21	24	32
ХЕМИЈСКО ТЕХНОЛОШКА ШКОЛА	Дечаци	14	12	10	7	9
	Девојчице	11	11	14	11	13
	Укупно	25	23	24	18	22
ШОСО "ВЕСЕЛИН НИКОЛИЋ" КРУШЕВАЦ	Дечаци	10	9	11	7	19
	Девојчице	11	8	5	6	11
	Укупно	21	17	16	13	30
МУЗИЧКА ШКОЛА "СТЕВАН ХРИСТИЋ" КРУШЕВАЦ	Дечаци	2	2	3	5	4
	Девојчице	0	0	0	0	0
	Укупно	2	2	3	5	4
УКУПНО	Дечаци	46	44	56	51	72
	Девојчице	33	28	39	35	41
	Укупно	79	72	95	86	113

У последње три године упис ромских ученика у средње школе се повећао. Тешко је извући прецизну статистику, али у односу на укупан број ромске деце средњошколског узраста, школске 2015/16. године око 30% ромских ученика је похађало средњу школу, док школске 2019/2020. године око 43% ромских ученика похађа средњу школу. Највише ромских ученика уписује Техничку и Хемијско технолошку школу јер у њима има трогодишњих образовних профила. Приметан је мањи број ромских девојчица обухваћен средњошколским образовањем, 36,28% у односу на укупан број ромских ученика.

Школа за основно и средње образовање "Веселин Николић" је специјализована за децу са сметњама у развоју са седиштем у Крушевцу. Покрива основно и средње образовање деце. Школу "Веселин Николић" тренутно похађа 76 средњошколаца, од чега је 30 ромских ученика, скоро 40%. Настава је индивидуална и постоје и ваннаставне активности као и практична настава. Ваннаставне активности су обавезне за све ученике и у њих спадају логопедске активности, психомоторне и корективне вежбе, разне игре и др. Практична настава одвија се углавном у школским радионицама, а један део реализује се и у отвореној привреди

Табела број 19: Број деце ромске националности која су напустила средњу школу

Узраст	Школска 2015/2016		Школска 2016/2017		Школска 2017/2018		Школска 2018/2019		Школска 2019/2020	
	Дечаци	Девојчице	Дечаци	Девојчице	Дечаци	Девојчице	Дечаци	Девојчице	Дечаци	Девојчице
I разред	1	1	2	1	2	1	2	0	7	2
II разред	0	1	1	1	1	3	1	2	0	2
III разред	0	1	1	0	0	0	2	1	1	1
IV разред	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Укупно	1	3	4	2	3	4	5	4	8	5

Број ромских ученика који су у школској 2019/20. години напустили средњу школу је 13, од чега је 5 девојчица, што чини 38,46% од укупног броја ромске деце која су напустила средњу школу.

Број ромских ученика који су уписани у средњу школу путем афирмативних мера у претходне три школске године:

- у школској 2016/2017. години - 23 девојчице, 9 дечака
- у школској 2017/2018. години - 33 девојчице, 13 дечака
- у школској 2018/2019. години - 30 девојчица, 10 дечака.

Број младих ромске националности који су на високе школе и факултете уписани путем афирмативних мера у претходне три школске године:

- у школској 2016/2017. години - 3 девојчице,
- у школској 2017/2018. години - 3 девојчице
- у школској 2018/2019. години - 3 девојчице, 1 дечак.

Један млади Ром и три младе Ромкиње из града Крушевца похађа више и високо образовање у школској 2018/2019. години.

На подручју града Крушевца не постоји изборни предмет "Ромски језик са елементима културе".

Изборни предмет "Ромски језик са елементима културе" не похађа ниједно ромско дете.

У школама града Крушевца, двоје наставника ромске националности је добило сертификат за предавање ромског језика и уведено је у систем основног образовања.

При Канцеларији за младе Града Крушевца, од 2015. године ради Клуб за младе. Активности Клуба су усмерене на директан рад са младима, подржавање иницијатива младих, спровођење активности неформалног образовања, информисање младих,

организацију активности, повезивање младих са институцијама, окупљање и креативно изражавање младих и промоцију омладинског стваралаштва, као и подржавање и спровођење програма усмерених на волонтеризам и мобилност младих на територији Града Крушевца.

Најпопуларније радионице су: радионица основа фотографије, радионица веб дизајна, обука за младе предузетнике, радионице пројектног менаџмента, радионице професионалне оријентације, каријерног вођења и саветовања, обука за почетнике у бизнису, курс израде накита, радионице тимског рада, радионице о мобилности младих, школа астрономије, радионице посвећене смањењу насиља међу младима, радионице основа стреличарства, радионице форум театра, радионице посвећене смањењу степена дискриминације, радионице "Буди мушко". Радионице су вишедневне, бесплатне и доступне свим младима града Крушевца. Унутар Клуба за младе укључен је рад и са осетљивим групама младих. Нема података колико је младих ромске националности укључено у рад Клуба.

3.3.2 Регистрована незапосленост

На дан 31.12.2019. године, на евиденцији Националне службе за запошљавање налазило се укупно 364 грађана ромске националности, од чега 198 жена, што је 54,4% укупног броја грађана ромске националности који се налазе на евиденцији Националне службе за запошљавање. Од 766 радно способних ромских жена, на евиденцији Националне службе се налази 25,85% жена ромске националности.

У следећим табелама је дат преглед броја незапослених према степену стручне спреме, према старости и дужини тражења посла.

Табела број 20: Образовна структура лица ромске националности која се налазе на евиденцији НСЗ

Степен стручне спреме	На дан 31.12.2016.		На дан 31.12.2017.		На дан 31.12.2018.		На дан 31.12.2019.	
	Укупно	Жена	Укупно	Жена	Укупно	Жена	Укупно	Жена
Укупно	405	205	452	251	417	229	364	198
I	339	174	375	212	339	194	303	173
II	14	8	16	11	12	8	10	6
III	37	13	42	17	39	14	32	12
IV	12	9	14	9	22	10	15	5
V	0	0	0	0	1	1	1	0
VI-1	1	1	1	0	1	0	2	2
VI-2	0	0	0	0	0	0	0	0
VII-1	2	0	4	2	3	2	1	0
VII-2	0	0	0	0	0	0	0	0
VIII	0	0	0	0	0	0	0	0

Извор: Национална служба за запошљавање

Када је у питању образовна структура ромске популације на евиденцији Националне службе за запошљавање, највећи број незапослених лица је са првим степеном стручне спреме 303 лица што чини 83,24% од укупног броја лица ромске националности, а што указује на ниску квалификациону структуру ромске популације. Од укупног броја грађана ромске националности који поседују само први степен стручне спреме, 173 је жена, односно 57,1%.

У односу на укупан број жена ромске националности које се налазе на евиденцији

Националне службе за запошљавање, 87,37% жена ромске националности поседује само први степен стручне спреме.

Са другим степеном стручне спреме је 10 лица, што чини 2,75% од укупног броја лица, док је са трећим степеном стручне спреме 32 лица, што чини 8,79% од укупног броја лица.

Са четвртим степеном је 15 лица, што чини 4,12% од укупног броја лица.

Са шестим степеном стручне спреме је 2 лица, док је са седмим степеном стручне спреме једно лице.

Табела број 21: Старосна структура лица ромске националности која се налазе на евиденцији НСЗ

Старосна структура	На дан 31.12.2016.		На дан 31.12.2017.		На дан 31.12.2018.		На дан 31.12.2019.	
	Укупно	Жена	Укупно	Жена	Укупно	Жена	Укупно	Жена
Укупно	405	205	452	251	417	229	364	198
15-19 година	16	9	28	13	20	7	12	7
20-24 година	50	23	51	27	57	28	46	23
25-29 година	34	14	37	16	33	18	36	20
30-34 година	44	21	48	30	39	28	31	15
35-39 година	71	41	74	41	62	36	45	31
40-44 година	51	27	57	35	55	34	48	25
45-49 година	50	30	52	32	53	29	42	25
50-54 година	43	21	47	31	32	19	38	21
55-59 година	32	16	35	17	40	22	40	18
60-64 година	14	3	23	9	26	8	26	13

Извор: Национална служба за запошљавање

Највећи број незапослених грађана ромске националности налази се у следећим старосним групацијама:

1. 40-44 година, 48 грађана ромске националности (13,19% у односу на укупан број незапослених), од чега је 25 жена, односно 52,1% у односу на незапослене грађане у тој групацији

2. 20-24 година, 46 грађана ромске националности (12,64% у односу на укупан број незапослених), од чега је 23 жена, односно 50% у односу на незапослене грађане у тој групацији

3. 35 – 39 година, 45 грађана ромске националности (12,36% у односу на укупан број незапослених), од чега је 31 жена, односно 68,89% у односу на незапослене грађане у тој групацији.

Најмањи број незапослених грађана ромске националности налази се у следећим старосним групацијама:

1. 15-19 година, 12 грађана ромске националности (3,30% у односу на укупан број незапослених), од чега је 7 жена, односно 58,33% у односу на незапослене грађане у тој групацији

2. 60-64 година, 26 грађана ромске националности (7,14% у односу на укупан број незапослених), од чега је 13 жена, односно 50% у односу на незапослене грађане у тој групацији.

Највећи број незапослених жена ромске националности налази се у следећим старосним групацијама:

1. 35-39 година, 31 жена, односно 15,66% у односу на укупан број незапослених жена

2. 40-44 година, 25 жена, односно 12,63% у односу на укупан број незапослених жена

3. 45-49 година, 25 жена, односно 12,63% у односу на укупан број незапослених жена

4. 20-24 година, 23 жена, односно 11,62% у односу на укупан број незапослених жена.

Табела број 22: Број лица ромске националности која се налазе на евиденцији НСЗ према дужини тражења посла

Дужина тражења посла	На дан 31.12.2016.		На дан 31.12.2017.		На дан 31.12.2018.		На дан 31.12.2019	
	Укупно	Жена	Укупно	Жена	Укупно	Жена	Укупно	Жена
До 3 месеца	32	10	40	15	41	22	30	11
Од 3 до 6 месеци	13	4	27	15	44	19	15	8
Од 6 до 9 месеци	26	13	25	11	25	15	21	11
Од 9 до 12 месеци	15	7	25	16	18	9	23	6
Од 1 до 2 године	94	47	57	26	63	30	59	32
Од 2 до 3 године	43	20	62	29	35	16	45	23
Од 3 до 5 година	41	15	55	28	66	36	62	36
Од 5 до 8 година	59	36	57	39	44	30	36	22
Од 8 до 10 година	20	13	31	23	17	11	15	11
Преко 10 година	62	40	73	49	64	41	58	38
Укупно	405	205	452	251	417	229	364	198

Извор: Национална служба за запошљавање

Када је у питању дужина тражења посла, највећи број лица ромске националности чека на посао од 3 до 5 година (62 лица), потом од једне до две године 59 лица, док 58 лица чека на посао дуже од 10 година.

3.3.3 Становање

Према подацима Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре о подстандардним ромским насељима за 2015. годину, Роми на територији града Крушевца живе у следећим подстандардним насељима:

1. Читлук,
2. "Марко Орловић",
3. Пањевац.

Опис сваког од ових насеља је табеларно приказан.

Табела број 23: Опис ромских насеља

Назив насеља:	Читлук				
Опис положаја:	Изван формалног насеља	Површина:	2479м ²	Процењена старост насеља:	< 15
Грађевински материјал:	Слаби материјали, неподобни за градњу	Постоји одношење отпада:	Не	Број кућа:	< 15
Тип грејања:	Чврсто гориво			Број становника:	< 100
Постоји водоводна мрежа:	Не	Статус водоводне мреже:	Планирана	Покривеност водоводном мрежом:	0
Постоји канализациона мрежа:	Не	Статус канализационе мреже:	-	Покривеност канализационом мрежом:	0

Тип септичке јаме:	Пропусна септичка јама						
Постоји електрична мрежа:	Да	Статус електричне мреже:	Забрањено коришћење		Покривеност електричном мрежом:		< 30%
Постоји улична расвета:	Не	Статус уличне расвете:	Планирана		Покривеност уличном расветом:		0
Постоје приступне саобраћајнице:	Да	Постоје унутрашње саобраћајнице:	Да	Тип коловоза:	Земљани	Покривеност унутрашњим саобраћајницама	< 30%
Покривеност планском документацијом:	Цела територија насеља			Тип планске документације:		Просторни план општине	
План 2:	Генерални урбанистички план			План 3:			
Спровођење планова:	Даљом разрадом			Започета разрада плана:		Не	
Степен легализације објеката	Објекти треба да се легализују (< 10% легализовано)			Предато за легализацију:	< 30%	Облик власништва:	Приватно
Назив насеља:	Марко Орловић						
Опис положаја:	Интегрисан у формално насеље	Површина:		81058м ²	Процењена старост насеља:		> 45
Грађевински материјал:	Грађевински материјали који обезбеђују трајност и сигурност	Постоји одношење отпада:		Да	Број кућа:		< 400
Тип грејања:	Чврсто гориво				Број становника:		> 1000
Постоји водоводна мрежа:	Да	Статус водоводне мреже:	У функцији		Покривеност водоводном мрежом:		> 70%
Постоји канализациона мрежа:	Да	Статус канализационе мреже:	У функцији		Покривеност канализационом мрежом:		> 70%
Тип септичке јаме:	Пропусна септичка јама						
Постоји електрична мрежа:	Да	Статус електричне мреже:	У функцији		Покривеност електричном мрежом:		> 70%
Постоји улична расвета:	Да	Статус уличне расвете:	У функцији		Покривеност уличном расветом:		> 70%
Постоје приступне саобраћајнице:	Да	Постоје унутрашње саобраћајнице:	Не	Тип коловоза:		Покривеност унутрашњим саобраћајницама	0
Покривеност планском документацијом:	Цела територија насеља			Тип планске документације:		Просторни план општине	
План 2:	Генерални урбанистички план			План 3:			
Спровођење планова:	Даљом разрадом			Започета разрада плана:		Да	

Степен легализације објеката	Објекти треба да се легализују (< 10% легализовано)		Предато за легализацију:	> 70%	Облик власништва:	Мешовито
Назив насеља:	Пањевац					
Опис положаја:	На ободу формалног насеља	Површина:	169557м ²	Процењена старост насеља:	15-45	
Грађевински материјал:	Грађевински материјали који обезбеђују трајност и сигурност	Постоји одношење отпада:	Да	Број кућа:	<50	
Тип грејања:	Чврсто гориво			Број становника:	<200	
Постоји водоводна мрежа:	Да	Статус водоводне мреже:	У функцији		Покривеност водоводном мрежом:	< 30%
Постоји канализациона мрежа:	Да	Статус канализационе мреже:	У функцији		Покривеност канализационом мрежом:	< 30%
Тип септичке јаме:	Пропусна септичка јама					
Постоји електрична мрежа:	Да	Статус електричне мреже:	У функцији		Покривеност електричном мрежом:	30-70%
Постоји улична расвета:	Да	Статус уличне расвете:	У функцији		Покривеност уличном расветом:	< 30%
Постоје приступне саобраћајнице:	Да	Постоје унутрашње саобраћајнице:	Да	Тип коловоза:	Земљани	Покривеност унутрашњом саобраћајницом < 30%
Покривеност планском документацијом:	Цела територија насеља		Тип планске документације:		Просторни план општине	
План 2:	Генерални урбанистички план		План 3:			
Спровођење планова:	Даљом разрадом		Започета разрада плана:		Да	
Степен легализације објеката	Објекти треба да се легализују (< 10% легализовано)		Предато за легализацију:	30-70%	Облик власништва:	Мешовито

Извор: "База података за праћење мера за инклузију Рома"- секција "Становање", Републичког завода за статистику

На основу приказаних података може се закључити да на територији града Крушевца постоје 3 подстандардна насеља у којима живе грађани ромске националности.

Само једно од насеља ("Марко Орловић") је интегрисано у формално насеље, односно 33,33% укупног броја насеља. Једно насеље (Пањевац) се налази на ободу формалног насеља, док се насеље Читлук налази изван формалног насеља.

У два од три насеља (66,66%) је за израду кућа коришћен чврсти материјал који гарантује трајност и

стабилност, док је у насељу Читлук коришћен слаб материјал неподобан за градњу.

Просечна старост објеката је различита у свим насељима. Најмање старо је насеље Читлук (< 15 година), док се у Пањевцу просечна старост креће до 45 година, а у насељу "Марко Орловић" просечна старост објеката је већа од 45 година.

У сва три насеља у којима живе грађани ромске националности број кућа се разликује. Најмањи број кућа се налази у насељу Читлук (< 15), а највећи број кућа у насељу "Марко Орловић" које броји 400 кућа.

У сва три насеља укупан број грађана ромске националности се разликује. Најмањи број грађана насељава насеље Читлук (<100), док највећи број грађана насељава насеље "Марко Орловић" у коме живи око 2000 грађана ромске националности.

У два од три насеља постоји одношење отпада (66,66%), док у насељу Читлук одношење отпада не постоји.

У сва три насеља (100%) за огрев се користи чврсто гориво (дрво, угљ).

Водоводна мрежа постоји у два од три насеља (66,66%), док је у насељу Читлук водоводна мрежа планирана. У свим насељима у којима постоји водоводна мрежа, иста је и у функцији (100%). Покривеност водоводном мрежом у насељу Пањевац је мања од 30%, док у насељу "Марко Орловић" превазилази 70%.

Канализациона мрежа постоји у два од три насеља (66,66%), док иста у насељу Читлук не постоји нити је познато да ли је планирана. У свим насељима у којима канализациона мрежа постоји, иста је и у функцији (100%). Покривеност канализационом мрежом у насељу Пањевац је мања од 30%, док у насељу "Марко Орловић" превазилази 70%.

Електрична мрежа постоји у сва три насеља (100%). У два од три насеља електрична мрежа је и у функцији (66,66%), док је у насељу Читлук коришћење забрањено. У оба насеља у којима постоји функционална електрична мрежа (100%), покривеност истом у насељу Пањевац износи од 30-70%, док у насељу "Марко Орловић" превазилази 70%. Покривеност електричном мрежом у насељу Читлук је мања од 30%.

У два од три насеља (66,66%) улична расвета постоји, док је у насељу Читлук иста планирана. У оба насеља у којима улична расвета постоји, иста је и у функцији. Покривеност уличном расветом у насељу Пањевац је мања од 30%, док у насељу "Марко Орловић" превазилази 70%.

У сва три насеља (100%) постоје приступне саобраћајнице. У два од три насеља постоје и унутрашње саобраћајнице (66,66%), док у насељу "Марко Орловић" исте не постоје. У оба насеља у којима постоје унутрашње саобраћајнице, тип коловоза је земљани (100%) и покривеност је мања од 30% (100%).

Сва три насеља (100%) су у целости покривена просторном документацијом, просторним планом (100%), као и генералним урбанистичким планом (100%).

У сва три насеља (100%) се спровођење планова врши даљом разрадом.

Најнеразвијеније насеље представља насеље Читлук, у којем уједно живи и најмањи број грађана ромске националности, али је просечна старост објеката мања од 15 година.

Најразвијеније насеље представља насеље "Марко Орловић".

У два од три насеља (66,66%) облик својине је мешовити, док је у насељу Читлук приватни.

У сва три насеља (100%), број легализованих објеката је мањи од 10%, иако у свим насељима број предатих захтева за легализацију превазилази 30%,

односно 70% у насељу "Марко Орловић". Узрок смањеног броја легализованих објеката може бити и у чињеници да град Крушевац није успоставио систем за пружање правно-техничке помоћи грађанима ромске националности у циљу регулисања имовинског и правног статуса објеката.

Према садржају Упитника за припрему ситуационе анализе за потребе израде ЛАП за инклузију Рома, који је попуњен од стране ЈЛС, може се констатовати следеће:

- На подручју града Крушевца евидентирано је једно неформално ромско насеље у званичној евиденцији надлежног органа за које постоји донет одговарајући урбанистички план на основу кога се могу извршити неопходне грађевинске интервенције за унапређење и озакоњење појединачних објеката.

- У "Бази података за праћење мера за инклузију Рома" - у секцији "Становање", Републичког завода за статистику су објављени подаци за сва ромска насеља на подручју града.

- Такође није дошло до промене ситуације у ромским насељима која су приказана у "Бази података за праћење мера за инклузију Рома" - у секцији "Становање", Републичког завода за статистику.

Урбанистичке планове је потребно урадити за насеље "Марко Орловић".

Такође, потребно је да се урадестудије оправданости расељавања ромских насеља у циљу адекватног стамбеног решења за насеље "Марко Орловић".

У подстандардном ромском насељу Пањевац потребно је (и могуће) унапређење комуналне инфраструктуре. За то је потребно око 65.000.000,00 РСД. Ова средства се могу обезбедити из донаторских средстава.

Насеље "Марко Орловић"

Градско насеље "Марко Орловић" се налази у централном урбаном делу Крушевца и представља највеће и најстарије ромско насеље. Насеље постоји више од 300 година и има око 2.000 становника, односно око 400 објеката у којима живе ромске породице. У питању је локација са великом густином насељености. Број становника је тешко утврдити јер су честа досељавања Рома са стране, рођака или познаника староседелаца.

Објекти у насељу су различите структуре, различитих стилских и морфолошких карактеристика, различите опремљености. Нови, спратни објекти су грађени у последњих 30 година. У једном делу насеља је присутан тип становања "кућа са окућницом", али има и простора где парцеле не постоје. Насеље "Марко Орловић" има канализациону и водоводну мрежу, приступ електричној мрежи, саобраћајницама, јавним сервисима и адекватне услове локације/терена, али постоји проблем пренасељености, као и лош квалитет објеката и несигуран статус објеката на парцели. Сходно наведеним карактеристикама, насеље има статус подстандардног насеља. Критеријуми који одређују подстандардност насеља су дати у табели 24.

Табела бр. 24 - Критеријуми подстандардности ромског насеља "Марко Орловић" у Крушевцу

КРИТЕРИЈУМИ ПО ДЕФИНИЦИЈИ ⁶	СТАЊЕ
Адекватан приступ води за пиће	Има
Адекватан приступ канализацији	Има
Адекватан приступ електричној мрежи	Има
Адекватан приступ саобраћајницама	Има
Адекватне услове терена/локације	Има
Адекватан приступ јавним сервисима	Има
Лош структурални квалитет стамбених јединица	Има
Пренасељеност	Пренасељено
Несигуран правни статус објекта на парцелама	Несигуран

На рубном делу насеља, према пијаци, постоји низ објеката од блата, тзв. "чакмаре", бараке и контејнери, постављени за време насељавања избеглих Рома после 1991. године. Ово је нехигијенски део насеља у којем Роми живе испод сваког минимума условног становања. До овог дела постоји земљани приступни пут. Присутан је и мањи број локалних дивљих депонија уз објекте.

Локација на којој се налази насеље "Марко Орловић" је у обухвату Генералног плана Крушевац. По намени ово земљиште је планирано за мешовиту стамбену градњу. Земљиште на којем су изграђени објекти је државна својина и врло је мали број објеката који су изграђени у приватном власништву, што представља проблем за легализацију објеката у насељу. Објекти у насељу су изграђени без претходно формиране уличне матрице. Локација на којој се насеље налази је и поред бесправне градње инфраструктурно опремљена. До насеља и кроз насеље постоје асфалтиране улице, али непрописног попречног профила, без изграђених тротоара. На периферном делу насеља, услед непланске градње и постављања покретних објеката, приступа се земљаним путем.

Када је водоснабдевање у питању, у насељу је изграђена водоводна мрежа. Само неформални део насеља (бараке и контејнери) нема воду у објектима већ се користи вода са јавне чесме. Овакви објекти не могу служити за трајно стамбено збрињавање породица и не могу бити прикључени на водовод.

Канализација у насељу постоји. Прикључак је омогућен свим стамбеним објектима у насељу осим оних привремених, неусловних (бараке и контејнери).

Што се електрификације тиче, у насељу постоји изграђена надземна електрична мрежа. Свим објектима је омогућен приступ мрежи. Јавна расвета

постоји у насељу. Становници насеља греју се на чврсто гориво или на струју. Они савременији објекти имају и етажно грејање. Насеље је у систему одношења комуналног отпада.

Структура постојећих објеката у насељу "Марко Орловић"

Стамбени објекти у подстандардном делу насеља "Марко Орловић" су доброг бонитета. Од укупно 400 колико их је у подстандардном делу блока, 300 објеката је потпуно завршено. Остали су недовршени у смислу да нису опремљени купатилима и немају завршене фасаде. Око 20 објеката су бараке и контејнери који се морају раселити и трајно стамбено збринути у објекте условне за функционално становање.

С обзиром да се ради о насељу изграђеном у близини градског центра, хигијенски услови су задовољавајући. Иако у већини објеката постоје изграђена купатила, има објеката који нису опремљени овим просторијама. У насељу има изграђено неколико спољашњих тоалета, али у нехигијенском неформалном делу насеља.

Генерално, у насељу је структура објеката задовољавајућа. У мањем броју објеката (око 20 објеката) је потребно интервенисати у смислу завршних радова и опремања. Око 20 породица, настањених у баракама и контејнерима је потребно раселити и трајно стамбено збринути. У том смислу је потребно одредити се за одговарајуће стамбене моделе за побољшање становања Рома, односно планирати могуће пројектне активности, интервенције и инвестиције.

Дакле, једно од значајних питања насеља "Марко Орловић" је питање легализације. Иако је насеље старо преко 300 година мали број објеката је легализован. Проблем представља чињеница да Роми у овом насељу нису власници земљишта на којем су изградили своје куће, тако да тренутно не постоји правни оквир за легализацију објеката. Наиме, не постоји могућност проширења насеља, а постоји проблем пренасељености.

Насеље Пањевац

Насеље "Пањевац" је изграђено 1960. године и налази се на периферији града. Простире се на површини од око 10 хектара и има између 30-40 стамбених објеката у којима живе ромске породице. То је друго по величини ромско насеље у Крушевцу и има око 200 житеља. Већа површина земљишта непосредно уз изграђени део насеља, око 3 хектара, је неизграђена и повољна за урбанизацију и изградњу, осим у заштитној зони испод коридора високонапонских далековада.

Насеље је спонтано изграђено, инфраструктурно неопремљено и нехигијенско. До насеља постоји асфалтирана улица, али кроз само насеље су коридори земљаних путева и стаза или уопште не постоје приступне стазе. Услед атмосферских падавина долази до плављења делова насеља, па је приступ у одређеним периодима немогућ.

⁶ Упитник потврђен и достављен од стране Градске управе Крушевац

Половина кућа је доброг бонитета, грађена од цигле и блока, а половина је од блата и прућа, такозване "чакмаре". Објекти су углавном приземни, највећи број је оних од само једне просторије, док самоједан објекат има изграђен спрат.

Већи део насеља Пањевац нема канализациону и водоводну мрежу, има приступ електричној мрежи, али је лош квалитет објеката и несигуран статус објеката на парцели. Насеље нема приступ саобраћајницама, јавним сервисима и адекватне услове локације/терена. Сходно наведеним карактеристикама, насеље има статус подстандардног насеља. Критеријуми који одређују подстандардност насеља су дати у табели 25.

Табела бр. 25 - Критеријуми подстандардности ромског насеља Пањевац у Крушевцу

КРИТЕРИЈУМИ ПО ДЕФИНИЦИЈИ ⁷	СТАЊЕ
Адекватан приступ води за пиће	Има
Адекватан приступ канализацији	Нема
Адекватан приступ електричној мрежи	Има
Адекватан приступ саобраћајницама	Нема
Адекватне услове терена/локације	Нема
Адекватан приступ јавним сервисима	Нема
Лош структурални квалитет стамбених јединица	Има
Пренасељеност	Није пренасељено
Несигуран правни статус објекта на парцелама	Несигуран

Локација на којој се налази насеље Пањевац је у обухвату Генералног плана Крушевац 2021.⁸ Земљиште на којем су изграђени објекти је већим делом државна својина на којем су породице нелегално изградиле стамбене објекте (57,14%). У приватном власништву породице је мањи број парцела (9,52%). Власништво на неким парцелама није укњижено на породицу, већ се води на друга приватна лица (33,33%).

Подстандардни део насеља се спонтано формирао. Куће су изграђене без претходно формиране уличне матрице. Локација на којој је насеље настајало није било претходно инфраструктурно опремљено, а тај проблем још увек није решен.

У насељу је изграђена водоводна мрежа, али не до свих објеката, а канализација не постоји. Користе се септичке јаме, најчешће само ископане рупе. Систем канала за одводњу атмосферских вода у насељу не постоји.

Што се електрификације тиче у насељу постоји изграђена надземна електрична мрежа. Јавна расвета

у већем делу насеља постоји. Становници насеља греју се на чврсто гориво.

Насеље је у систему одношења комуналног отпада, али се отпад не односи довољно често, па се на појединим местима формирају локалне дивље депоније.

До насеља се долази асфалтираним путем, а кроз насеље постоје неасфалтиране улице и неколико земљаних путева и стаза.

Структура постојећих објеката у насељу Пањевац

Стамбени објекти у подстандардном делу насеља **Пањевац** су лошег бонитета. Од укупног броја објеката, колико их је у подстандардном делу блока, само 2 објекта су потпуно завршена. Остали су недовршени у смислу да нису опремљени купатилима и немају завршене фасаде и мале су корисне површине. Више објеката су лошег грађевинског бонитета и потребно их је потпуно реконструисати, заменити новим безбедним објектима.

С обзиром да се ради о насељу изграђеном спонтано, илегално на инфраструктурно неопремењеној локацији, хигијенски услови су забрањивајући. У целом насељу само у 6 кућа постоји изграђено купатило.

Генерално, у насељу је структура објеката задовољавајућа. Одређени број објеката је потпуно завршен и услован за становање, део објеката је незавршено, али се у њима станује, док је један објекат у изградњи. У том смислу је потребно одредити се за одговарајуће стамбене моделе за побољшање становања Рома, односно планирати могуће пројектне активности, интервенције и инвестиције.

У насељу "Пањевац" житељи су релативно и корисници и власници земљишта, јер поседују Уговоре о куповини који би требало да се укњиже. Око самог насеља постоји слободно земљиште, те постоји могућност проширења насеља.

Читлук 1 ("уз пут")

Стање

Ромски објекти су смештени уз магистрални пут Крушевац-Краљево, и прикључени на водоводну мрежу, електро-мрежу, канализацију. Постоји организовано одношење смећа. Институције из области здравства, локалне самоуправе и школа удаљене су више од 1km као и продавница са прехранбеном робом. Постоји двадесетак објеката са 35 домаћинстава по наводима житеља.

3.3.4 Здравствена заштита

На основу података наведених у *Упитнику за припрему ситуационе анализе за потребе израде ЈАП-а за инклузију Рома* који је ЈЛС попунила заједно

⁷Упитник потврђен и достављен од стране Градске управе Крушевац

⁸ Службени лист општине Крушевац, број 4/05

са својим партнерима на локалном нивоу, процењено је следеће:

- Нема података о броју Рома и Ромкиња на територији града Крушевца који не поседују здравствену књижицу, нити података о броју Рома и Ромкиња који немају изабраног лекара

- Гинеколошким прегледима су обухваћене 732 жене ромске националности

- Систематским прегледима је обухваћено 90% ромске деце

- 81,45% деце узраста 24-35 месеци су примила све препоручене вакцине из националног календара имунизације до свог првог рођендана (до навршене друге године за вакцину против малих богиња), док је проценат ромске деце нешто нижи

- Патронажним посетама (пре и постнатално) је обухваћено 38 мајки и деце ромске националности

- Редовним прегледима у амбуланти је обухваћено 252 труднице ромске националности

- Сва ромска деца су обухваћена редовним прегледима у развојном саветовалишту

- Нема података колико је ромских адолесцената користило услуге саветовалишта за младе.

Акције које спроводи Дом здравља, такозвани "Базари здравља", имају за циљ да превентивно делују, односно да брже и у пријатнијој атмосфери омогуће грађанима да провере опште здравствено стање. Тешко покретне пацијенте и старачка домаћинства обилази теренска екипа, лекар и сестра и сви прегледи и дијагностички тестови се обављају у кућним условима. Становницима преко 45 године старости ради се и Скрининг на дијабет типа 2. Све здравствене услуге обављају се и становништву без здравственог осигурања. У периоду март - јун 2020.године обављено

је 14 акција на терену од планираних 30, са укупно 454 корисника. Посебна евиденција о корисницима ромске националности није вођена, али су се базари обављали и у ромским насељима.

3.3.5 Социјална заштита

У 2019. години од стране Центра за социјални рад евидентирано је 21.549 корисника социјалне заштите (11.883 жена и 9.666 мушкараца), што представља 16,74% укупног броја становника.

Табела бр. 26 – Укупан број корисника на евиденцији Центра за социјални рад

Старосна група	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Деца	5367	5701	5852	5334	5291
Млади	1886	2089	2257	1721	1921
Одрасла лица	9773	10480	11040	9300	9797
Остарела лица	3373	3886	4491	3908	4540
Укупан број лица	20399	22156	23640	20263	21549

Од укупног број корисника који се налазе на евиденцији Центра за социјални рад, 1.565 корисника је ромске националности (677 Рома и 888 Ромкиња), што представља 7,26% од свих корисника социјалне заштите, односно 63,60% укупног броја грађана ромске националности. Такође, 513 домаћинстава ромске националности прима новчану социјалну помоћ, што је 87% броја домаћинстава ромске националности.

До сада је евидентирано 32 случаја оствареног права на пријаву места пребивалишта на адреси Центра за социјални рад.

Табела бр. 27 – Укупан број корисника на евиденцији Центра за социјални рад

Година	2015. година		2016. година		2017. година		2018. година		2019. година	
	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене
Деца	431	205	392	188	433	205	467	227	480	241
Млади	226	115	173	88	172	90	144	78	148	85
Одрасли	829	481	808	478	829	488	773	474	797	480
Старији	115	69	130	76	64	0	127	74	140	82
Укупно	1601	870	1503	830	1498	783	1511	853	1565	888

Услуге социјалне заштите

На територији града Крушевца постоје следеће услуге социјалне заштите:

- Помоћ у кући
- Лични пратилац детета
- Породични едукативни – центар (Саветовалиште и "Клуб за младе" - превентивни рад)
- Дневни боравак за децу, младе и одрасле са интелектуалним тешкоћама.

Помоћ у кући

Услуга Помоћ у кући обезбеђује се старијим лицима, са сврхом задовољавања њихових свакодневних егзистенцијалних потреба. Циљ помоћи у

кући је подршка корисницима у очувању и унапређењу квалитета живота.

Геронтодомаћице реализују активности услуге Помоћ у кући, по акредитованом програму обуке, у складу са индивидуалним планом услуге. Уз њихову помоћ корисницима се омогућава да живе у својим домовима (природном окружењу) и учествују у активностима дневног живота.

Број корисника услуге је 454, од чега је 5 корисника ромске националне припадности.

Лични пратилац детета

У оквиру услуге Лични пратилац детета од укупно 111 личних пратилаца, један лични пратилац

је ромске националности који је задужен за пружање подршке детету из већинске популације, а такође постоји и један корисник ромске националности коме је лични пратилац из већинске популације.

Породични едукативни центар – Саветовалиште
Услуга "Породично – едукативни центар" – Саветовалиште се односи на пружање саветодавно-терапијских и социјално едукативних услуга појединцима и породицама кроз примарне и секундарне, превентивне и едукативне активности.

На проблемима брака и породице, у периоду 01.01 до 31.12.2019. године, Саветовалиште је радило са 406 клијента у решавању брачних, породичних и других проблема и пружено је 729 услуга – саветовање, породична терапија, медијација, превентивне активности.

За помоћ самоиницијативно, обратило се 348 клијената, и са њима је рађено кроз 516 сеанси.

По упуту водитеља случаја из Центра евидентирано је 30 клијената и са њима је рађено кроз 151 сеансу.

У раду на развојним проблемима деце и младих и проблемима родитељства, односа међу вршњацима и између ученика и наставника, пружан је непосредан саветодавно-терапијски рад, са децом и родитељима у 28 случајева, кроз 62 услуге. Индивидуално саветовање примењено је у 176 случајева, саветодавно усмеравање породице у 87, медијација у 5 и породична терапија у 138 случајева.

Током 2018. године је један брачни пар ромске националности користио саветодавно – терапијске услуге Саветовалишта, док током 2019. године није било корисника ромске националности.

Породични едукативни центар – "Клуб за младе"

У саставу Центра за социјални рад, од 2016. године делује "Клуб за младе", као проширење постојеће услуге Породично - едукативни центар. Услуга "Породични – едукативни центар" коју спроводи Центар за социјални рад Крушевац је намењена деци и младима са територије града Крушевца која су у ризику и са поремећајима у понашању, као и члановима њихових породица, а у циљу превазилажења неприхватљивог облика понашања, заштите и унапређења њиховог положаја, кроз превентивни рад.

Реализација програма услуге "Клуба за младе" одвија се у два правца:

- У непосредном раду са децом и младима, у простору "Клуба", где се примењују методе индивидуалног и групног рада, саветодавног рада са децом и породицом и социо-терапијске активности,
- Радом у заједници-који повезује све релевантне сарадничке институције, са јединственим циљем помоћи младима и породици у целини-

организовањем трибина, радионица и интерактивних предавања за децу и родитеље у школама.

"Клуб за младе" развија концепт мултидисциплинарног приступа у циљу превентивног деловања и упознавања младих са битним карактеристикама развоја у периоду адолесценције, тешкоћама и проблемима који се јављају у овом периоду као и са начинима савладавања ових тешкоћа.

Младима се пружа помоћ у сналажењу у средини у којој живе и делују, у њиховом успешнијем остваривању емоционалних и социјалних односа и сопствене индивидуалности и самосталности.

У оквиру "Клуба за младе" је просечан број корисника 354, од чега је током спровођења радионица било 15 корисника ромске националности основношколског узраста, као и 6 корисника на саветодавно-терапијском раду.

Дневни боравак за децу, младе и одрасле са интелектуалним тешкоћама

У оквиру услуге Дневни боравак за децу, младе и одрасле са интелектуалним тешкоћама пружају се социјалне, едукативне и услуге подршке и помоћи у активностима свакодневног живота особама којима је потребна помоћ и надзор. Дневни боравак омогућава укљученим особама да уче и развијају вештине, као и да увећавају способности. Дневни боравак је услуга која се намеће као неопходност у животу особа са сметњама у развоју. Ова услуга им омогућава задовољавање животних потреба (излазак, дружење, оспособљавање за самостално функционисање итд). Услуга је лиценцирана за 20 корисника, при чему нема корисника ромске националности.

3.4 Политике и праксе локалне управе и локалних институција

Град Крушевац издваја посебна средства за унапређивање положаја Рома и то:

- 2015. године – 1.350.000 динара
- 2016. године – 1.500.000 динара
- 2017. године - 1.500.000 динара
- 2018. године - 1.700.000 динара
- 2019. године - 2.000.000 динара
- 2020. године - 2.500.000 динара

3.4.1 Образовање

Град Крушевац издваја финансијска средства из буџета за уџбенике, ужину, превоз и стипендије, а што је приказано у следећој табели.

Табела број 28: Издавања финансијских средстава из буџета Града за пружање подршке ученицима и студентима у образовном систему (у РСД)

Намена	Школска 2016/2017		Школска 2017/2018		Школска 2018/2019		Школска 2019/2020	
	Укупно	Деца ромске националности	Укупно	Деца ромске националности	Укупно	Деца ромске националности	Укупно	Деца ромске националности
Уџбеници	8.100.000		7.000.000		7.000.000		7.000.000	
Ужина	4.300.000	800,000	4.600.000	800,000	4.700.000	900,000	4.950.000	1.150.000
Поклон пакети	150,000	150,000	150,000	150,000	200,000	200,000	200,000	200,000
Превоз за основну школу	35.017.000		46.316.000		41.698.000		36.874.000	
Превоз за средњу школу	5.200.000	500,000	7.450.000	550,000	7.500.000	600,000	8.050.000	650,000
Стипендије за средњошколце	920,000		1.200.000		1.680.000		1.480.000	
Стипендије за студенте	13.720.000		14.110.000		2.560.000		2.590.000	

Извор: "База података за праћење мера за инклузију Рома", Републички завод за статистику, <http://www.inkluzijaroma.stat.gov.rs>

Финансијска средства намењена имплементацији Стратегије за унапређивање положаја Рома града Крушевца су трошена у складу са Правилником о условима и поступку за остваривање права предвиђених Стратегијом за унапређивање положаја Рома града Крушевца за период 2015-2020. године ("Службени лист града Крушевца", број 7/17). Овим Правилником су утврђени критеријуми и прописан је поступак за остваривање права ученика ромске националности предвиђених Стратегијом за унапређивање положаја Рома града Крушевца и то:

1. бесплатан превоз ученика средњих школа,
2. бесплатне ужине за ученике основних школа,
3. поклон пакети за ученике основних школа.

Право на бесплатан превоз

Правилником је утврђено да право на бесплатан превоз остварује ученик из материјално угрожене породице где приходи по члану домаћинства не прелазе цензус за остваривање права на дечији додатак, односно ученик који је корисник права на дечији додатак или права на новчану социјалну помоћ; као и ученик који има просечну оцену од 3,00 до 5,00, при чему је услов да ученик редовно похађа школу. Наиме, Савет за унапређивање положаја Рома утврђује право на бесплатан превоз и доноси Одлуку о финансирању превоза ученика, а на основу званично потписаних и оверених предлога средњих школа за сваког ученика понаособ са образложењем.

По утврђивању наведеног права, Одељење за друштвене делатности израђује спецификацију релација и обраћа се Одељењу за јавне набавке за покретање поступка јавне набавке. Одељење за јавне набавке спроводи поступак јавне набавке. По

окончању поступка јавне набавке врши се избор најповољнијег понуђача са којим се закључује Уговор. Након склапања Уговора, Одељење за друштвене делатности доставља најповољнијем понуђачу списак ученика који садржи име и презиме ученика, ЈМБГ и релације на којима ученици путују у циљу израде годишњих карата за превоз ученика. Након израде годишњих карата најповољнији понуђач доставља годишње карте Одељењу за друштвене делатности које годишње карте прослеђује ученицима.

Право на бесплатне ужине

Правилником је утврђено да право на бесплатне ужине остварује ученик из материјално угрожене породице где приходи по члану домаћинства не прелазе цензус за остваривање права на дечији додатак, односно ученик који је корисник права на дечији додатак или права на новчану социјалну помоћ, при чему је услов да ученик редовно похађа школу. Наиме, Савет за унапређивање положаја Рома утврђује право на бесплатнеужине и доноси Одлуку о финансирању ужина, а на основу потписаних и оверених предлога школа који садржи образложење за сваког ученика понаособ.

Одељење за друштвене делатности израђује спецификацију за бесплатне ужине, на основу анализе тржишних цена. На основу достављене спецификације Одељење за јавне набавке покреће поступак набавке и врши избор најповољнијег понуђача са којим се закључује Уговор. Након закључења Уговора, најповољнији понуђач врши испоруку ужина школама које ужине достављају ученицима.

Поклон пакети за ученике основних школа

Правилником је утврђено да право на бесплатне поклон пакете остварује ученик из материјално угрожене породице где приходи по члану домаћинства не прелазе цензус за остваривање права на дечији додатак, односно ученик који је корисник права на дечији додатак или права на новчану социјалну помоћ, при чему је услов да ученик редовно похађа школу. Наиме, Савет за унапређивање положаја Рома утврђује право на бесплатне поклон пакете и доноси Одлуку о финансирању поклон пакета, а на основу потписаних и оверених предлогашкола који садржи образложење за сваког ученика понаособ.

Одељење за друштвене делатности израђује спецификацију садржине пакета на основу анализе тржишних цена и захтевом се обраћа Одељењу за јавне набавке у циљу избора најповољнијег понуђача. Након избора најповољнијег понуђача закључује се Уговор са најповољнијим понуђачем. По закључењу Уговора, Одељење за друштвене делатности организује превоз поклон пакета до школа који се достављају ученицима.

Када је предшколско образовање у питању, предшколске установе организују полудневне програме за децу узраста од 4,5 – 5,5 година који су финансирани од стране јединице локалне самоуправе.

Град Крушевац није идентификовао потребе кроз анализу за укључивање ромске деце у различите програме образовања.

На подручју града Крушевца не постоје основне и средње школе у којима се спровде програми едукације о правима ромске деце, културолошким специфичностима, тешкоћама које отежавају редовно похађање наставе, учење и напредовање.

3.4.2 Становање

Град Крушевац није успоставио систем за пружање правно-техничке помоћи Ромима и Ромкињама у циљу регулисања имовинског и правног статуса објеката.

Град Крушевац није планирао мере за унапређење постојећих објеката у којима живе Роми и Ромкиње.

Пет ромских породица су корисници социјалних станова.

У граду Крушевцу не постоји програм за изградњу социјалних станова.

Током 2015. године је израђен План детаљне регулације за насеље Пањевац и на седници Скупштине је усвојен. Мобилни тим за инклузију Рома града Крушевца је координирао целокупан процес израде у који су били укључени и житељи ромског насеља Пањевац.

Током 2015. године је у оквиру пројекта "Овде смо заједно – Европска подршка за инклузију Рома" ЕУ финансирао израду техничке документације за изградњу и реконструкцију водоводне и канализационе мреже, изградњу атмосферске

канализације и изградњу саобраћајница у улицама Каницовој, Звечанској и Приштинској у ромском насељу Пањевац у Крушевцу.

3.4.3 Запошљавање

Град Крушевац издваја финансијска средства за финансирање мера активне политике запошљавања и то:

- 2016. године – 9.900.000,00 РСД
- 2017. године – 23.000.000,00 РСД
- 2018. године – 23.000.000,00 РСД
- 2019. године – 21.000.000,00 РСД.

У оквиру ових мера нису посебно издвојена средства за мере активне политике запошљавања за кориснике ромске националности, али су Роми били укључени у ове мере.

Мере активне политике запошљавања је у претходном периоду користио следећи број припадника ромске националности:

- 2016. године – 135 корисника (25 жена и 110 мушкараца)
- 2017. године – 96 корисника (20 жена и 76 мушкараца)
- 2018. године – 140 корисника (37 жена и 103 мушкараца)
- 2019. године – 57 корисника.

Град Крушевац је 2015. године у сарадњи са немачком организацијом "Хелп" реализовао пројекат "Смањење сиромаштва и унапређење могућности запошљавања маргинализованих и угрожених група становништва са фокусом на Ромкиње". Овај пројекат је финансирао Шведска агенција за међународну сарадњу – СИДА, а реализовала га је немачка организација ХЕЛП и Град Крушевац.

Реч је о пројекту који је био намењен незапосленим лицима као и почетницима у послу и имао је за циљ смањење сиромаштва и стварање услова за запошљавање маргинализованих и угрожених група становништва са фокусом на Ромкиње. Подразумевао је доделу гранта у виду опреме. Укупна вредност пројекта износила је 115.300 ЕУР. Учешће Града је износило 4.725 ЕУР. Појединачна вредност грантова била је 1.500 ЕУР и 2.400 ЕУР. Предвиђено је било и сопствено учешће добитника гранта и то: 5% - за опрему вредну до 1.500 ЕУР и 10% - за опрему вредну од 1.501 ЕУР до 2.400 ЕУР.

Укупно је одабрано 36 финалних корисника (18 корисника је ромске националности и 18 корисника из већинске популације).

Добитници опреме су били у обавези да се регистровано делатношћу баве минимум две године, а по истеку две године од дана регистравања, опрема је постала њихово власништво.

Обавеза добитника гранта је, такође, била обављање 15 сати друштвено корисног рада за потребе Града Крушевца. Друштвено користан рад су обавили у Јавно комуналном предузећу "Крушевац".

Међу добитницима гранта било је дрвопрерађивача, металопрерађивача, фризера.

Анексом уговора који је потписан дана 28.10.2015. године, град Крушевац је наставио са реализацијом наведеног пројекта у 2016. години.

Током 2016. године је настављена реализација пројекта "Смањење сиромаштва и унапређење могућности запошљавања маргинализованих и угрожених група становништва са фокусом на Ромкиње".

Поред грантова у опреми, подршка смањењу сиромаштва подразумевала је и организацију пословних и стручних обука према потребама корисника грантова, студијске посете.

Обавеза добитника гранта је била да региструје радњу и да радња буде регистрована најмање 2 године. Такође је било предвиђено финансијско учешће добитника гранта на начин како је већ објашњено. За добитнике гранта у вредности до 3.600 ЕУР-а, предвиђено је било учешће добитника гранта од 10%. Добитник опреме у вредности од 3.600 ЕУР био је дужан да упосли једног радника који је морао бити у радном односу најмање 2 године рачунајући од

дана добијања опреме. 5 Рома и 5 Ромкиња добили су тражену опрему. Ромима је најчешће испоручивана опрема за кошење траве, моторне тестере, секачи дрвета, машине за обраду метала.

Припадници ромске националности су највећи интерес показали за јавне радове.

На подручју града Крушевца основна школа "Вук Караџић" спроводи формалне програме образовања одраслих. Наиме, Школа за образовање одраслих је издвојено одељење при ОШ "Вук Караџић" у којој је ангажован андрагошки асистент. Школа има 3 циклуса и то:

Први циклус 1-4 разред

Други циклус 5-6 разред

Трећи циклус 7-8 разред.

Сваки циклус траје по годину дана, што значи да се функционално основно образовање одраслих може стећи за 3 године.

Од прошле школске године приметан је повећан упис.

Табела број 29: Укупан број полазника у Школи за образовање одраслих

ЦИКЛУСИ	Школска Година	2015/16.	2016/17.	2017/18.	2018/19.	2019/20.
ПРВИ ЦИКЛУС	Мушкарци	2	2	6	13	6
	Жене	3	5	9	5	9
	Укупно	5	7	15	18	15
ДРУГИ ЦИКЛУС	Мушкарци	3	11	7	10	9
	Жене	4	7	10	14	14
	Укупно	7	18	17	24	23
ТРЕЋИ ЦИКЛУС	Мушкарци	2	11	8	12	11
	Жене	2	9	6	12	12
	Укупно	4	19	14	24	23
УКУПНО	Мушкарци	7	24	21	35	26
	Жене	9	21	25	31	35
	Укупно	16	45	46	66	61

У табели је наведен укупан број полазника Школе за образовање одраслих, од чега је 90% полазника ромске националне припадности

На подручју града Крушевца се не реализују неформални програми образовања одраслих.

3.4.4 Социјална заштита

У периоду од 2015. године до 2020. године, припадници ромске националности били су корисници следећих програма социјалне и дечије заштите који су финансирани из буџета Града:

1. Стратегија за унапређење положаја Рома града Крушевца

За ове програме издвојено је укупно средстава:

- 2015. године – 1.350.000 РСД – 204 корисника (100 женског пола и 104 мушког пола)
- 2016. године – 1.500.000,00 РСД - 200 корисника (100 женског пола и 100 мушког пола)
- 2017. године – 1.500.000,00 РСД - 191 корисник (99 женског пола и 92 мушког пола)
- 2018. године – 1.700.000,00 РСД - 206 корисника (102 женског пола и 104 мушког пола)
- 2019. године – 2.000.000,00 РСД - 246 корисника (123 женског пола и 123 мушког пола)
- 2020. године - 2.500.000,00 РСД- 320 корисника (158 женског пола и 162 мушког пола).

Корисници ромске националности највише су били заинтересовани за следеће програме/ услуге социјалне заштите:

1. Новчана социјална помоћ,
2. Ужина за ученике,
3. Превоз ученика.

На подручју града Крушевца има једна Народна кухиња. Број корисника Народне кухиње на дневном нивоу износи:

- 2015. године – 650 корисника
- 2016. године - 650 корисника
- 2017. године - 650 корисника
- 2018. године - 650 корисника
- 2019. године – 650 корисника
- 2020. године – 650 корисника.

Сваки корисник Народне кухиње добија по један топли оброк и половину векне хлеба дневно и то шест дана у недељи, а храна се дели на 4 пункта:

Табела број 30: Број корисника Народне кухиње по пунктoвима

Назив пунктова	Број корисника
Ромско насеље "Марко Орловић"	220
Ромско насеље "Пањевац"	150
Месна заједница "Цар Лазар"	130
"Прва месна заједница"	150
УКУПНО	650

На подручју града Крушевца није вршена анализа потреба Рома/Ромкиња за услугама социјалне заштите, али по искуству радника Центра за социјални рад, показало се да су Роми и Ромкиње највише заинтересовани за материјална давања.

Услуге у социјалној заштити су активности пружања подршке и помоћи грађанима и њиховим породицама ради побољшања, односно очувања квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика, неповољних животних околности, као и развоја потенцијала корисника за самосталан живот.

Услуге које су утврђене градском Одлуком о правима и услугама у социјалној заштити су:

1. Породични едукативни центар
2. Помоћ у кући
3. Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју
4. Дневни боравак за одрасла лица са инвалидитетом
5. Услуге неодложних интервенција и интервентног смештаја
6. Прихватилиште за децу и младе
7. Прихватилиште за одрасла и старија лица
8. Прихватилиште за жртве насиља у породици
9. Социјално становање у заштићеним условима
10. Становање уз подршку за младе који излазе из система социјалне заштите
11. Давање у закуп станова социјално угроженим лицима.

Поред процене да су Роми и Ромкиње највише заинтересовани за материјална давања, такође је приметно и интересовање за хранитељство. Хранитељске ромске породице су сарадљиве, одговорне у збрињавању деце, партнери стручним радницима како у Центрима, тако и у другим институцијама. Приликом реализације хранитељства, води се рачуна да деца буду из ромске популације. Уочено је да се ове породице тешко интегришу у систем због присутне дискриминације. Такође је значајан податак да од укупног броја деце смештене у хранитељским породицама (деца без адекватног родитељског старања), 76% је из ромске популације.

3.4.5 Пројектне иницијативе на локалном нивоу

У следећој табели су наведени пројекти који су од 2015. године до данас реализовани од стране организација цивилног друштва, а који су се бавили решавањем проблема Рома (у различитим областима - образовање, запошљавање, становање, здравствена заштита, социјална заштита, култура, информисање и сл.). Пројекти се финансирају углавном из донаторских средстава.

Табела број 31: Пројектне иницијативе на локалном нивоу

Назив пројекта	Носилац	Партнери	Период реализације	Циљ	Вредност пројекта и извори				
					РСД/ ЕУР/ УСД	Укупна вредност	Учешће ЈЛС	Други извор	Учешће др. извора
"Знањем до промена"	Удружење грађана "Романи цикна"	/	Од 01.07.2016-30.06.2018. године	Побољшање социоекономске ситуације Ромкиња/заједница у Републици Србији	ЕУР	30.000	/	/	/
Са сеоским женама за све жене – Пројекат против насиља према женама	Удружење жена "Пешчаник"	6 партнерских удружења у Србији	Од 18.12.2018. до 18.12.2019. године	Унапређење подршке маргиналним групама жена у Србији у ситуацији породично партнерског насиља	РСД	3.500.000	/	/	/
"Оснажити" – Социоекономска инклузија Рома и најсиромашнијег сеоског становништва кроз процес рециклаже	ЈКП "Крушевац"	Град Крушевац, Удружење грађана "Tree house"	2016-2017. године	Јачање и легитимизација улоге ромских неформалних сакупљача секундарних сировина	ЕУР, РСД	200.991,75 €	2.000.000 РСД	/	/
Проблем родно заснованог насиља над Ромкињама у Расинском округу	Удружење жена "Пешчаник"	Удружење грађана "Романи цикна"	Од 01.02.2019. до 30.04.2020. године	Допринос повећању видљивости проблема породичног и партнерског насиља над Ромкињама у Расинском округу	ЕУР	13.575	/	/	/
Мобилизација заједнице у борби против трговине људима у оквиру пројекта ТРАГ "Снажније заједно".	Удружење грађана "Романи цикна"	/	Од 01.03.2019. до 31.10.2019. године	Допринос сузбијању трговине људима и експлоатације младих Ромкиња у ромским заједницама Расинског округа	ЕУР	10.000	/	/	/

Назив пројекта	Носилац	Партнери	Период реализације	Циљ	Вредност пројекта и извори				
					РСД/ ЕУР/ УСД	Укупна вредност	Учешће ЈЛС	Други извор	Учешће др. извора
Библиотеке играчака – наше место за развој	Удружење грађана "Романи цикна"	6 партнерских удружења у Србији	2013-2018. године	Смањити јаз на пољу учења и развоја у периоду раног детињства између ромске и не-ромске деце и то заговарањем за укључивање Рома у услуге ране бриге и образовања на локалном нивоу, уз коришћење алтернативних програма развоја како би се побољшали исходи учења и спремност за похађање школе од стране ромске деце и јачањем сарадње између родитеља ромске деце и предшколских установа	ЕУР	120.000	/	/	/
Повећање приступа и учешћа деце из Ромске заједнице у квалитетном основном образовању	"Романипен" Крагујевац	5 партнерских удружења у Србији	Од 01.08.2019. до 01.08.2020. године	Побољшан приступ образовању деци ромске националности нижег школског узраста у Србији	ЕУР	18.000	/	/	/

Назив пројекта	Носилац	Партнери	Период реализације	Циљ	Вредност пројекта и извори				
					РСД/ ЕУР/ УСД	Укупна вредност	Учешће ЈЛС	Други извор	Учешће др. извора
"Иницијатива за подршку развоју ромске деце раног узраста у Србији"	"Романипен" Крагујевац	Удружење грађана "Ромско срце"и Центар за интерактивну педагогију	2016-2019. године	Подршка деци ромске националности узраста од 3,5 до 5,5 година у виду едукативних радионица и припрема деце за предшколски и школски програм	РСД	1.720.000	/	/	/
"Превенција нелегалних миграција - Оснаживање ромске заједнице за останак у Србији"	"Рома центар" Крагујевац	Удружење грађана "Ромско срце"	2019. године	Оснаживање ромске заједнице кроз преквалификацију и samozapoшљавање.	РСД	2.760.000	/	/	/
"За бољи положај Ромкиња Расинског округа"	Удружење грађана "Романи цикна"	/	2019-2021. године	Оснаживање капацитета жена, девојака и девојчица ромске националности како би се боље и успешније бориле против штетних норми, неједнакости, неравноправности и дискриминације	ЕУР	63.000			
Отворено о дискриминацији	Удружење грађана "Романи цикна"	/	2020-2021. године	Развијање програма и добре праксе који доприносе превенцији и заштити од дискриминације Ромкиња и Рома у образовању	РСД	1.250.000			

Крајем 2015. године је одобрен пројекат "Оснажити", којим су Јавно комунално предузеће, Град Крушевац и Удружење "TREEHOUSE" конкурисали код Делегације Европске уније у циљу оснаживања Рома у сектору рециклаже. Пројекат је одобрен у износу од 200.991,75 Еура, док је учешће Града износило 2.000.000 динара. Пројекат се спроводио на период од 2 године.

С обзиром да се пројекат финансирао из средстава Европске уније у оквиру ИПА пројекта "Подршка Европске уније инклузивном друштву", главни циљ пројекта је био подршка социјалној инклузији најугроженијим социјалним групама становништва ширењем обима и квалитета социјалних услуга у локалној заједници, осмишљених као одговор на њихове конкретне потребе.

Током 2016. и 2017. године у оквиру пројекта "Оснажити" је било радно ангажовано 8 лица ромске националности са IV, VI и VII степеном стручне спреме који су учествовали у одређеним фазама пројекта. Подељено је 40 колиџа и ХТЗ опрема за 40 индивидуалних сакупљача секундарних сировина, а који су ромске националности и који су били у обавези да секундарне сировине достављају Јавном комуналном предузећу "Крушевац" при чему су за то добијали средстава, сходно тржишној откупној цени. Такође, 15 најугроженијих сеоских оператера је добило опрему. Унапређен је Рециклажни центар Јавног комуналног предузећа "Крушевац" набавком опреме за сортирање отпада. Пројектом је било подржано 6 иновативних предузетничких идеја у области рециклаже. Посебно је значајан био аспект који се тиче социјалне инклузије Рома (радионице, састанци, учешће у различитим манифестацијама на нивоу града – обележавање Светског дана Рома, Еко дан, прикупљање слаткиша за сиро-машну ромску децу, обезбеђење ужина ромској деци и сл.).

Град Крушевац је током 2019. године био укључен у реализацију два пројекта који су усмерени на ромску популацију.

Наиме, дана 24.10.2019. године је Град Крушевац укључен у реализацију трогодишњег пројекта "Инклузија Рома и других маргинализованих група у Србији" потписивањем Меморандума о разумевању између Немачке организације за међународну сарадњу (ГИЗ) и Града Крушевца. Активности које су до сада спроведене су се односиле на анализу структуре и капацитета Града Крушевца, на основу које ће се реализовати даље активности.

Пројекат је усмерен на унапређивање локалних институционалних оквира, механизма и услуга у области социјалног укључивања Рома и Ромкиња и других маргинализованих група, као и реинтеграције повратника/ца по основу Споразума о реадмисији, а који одговарају на потребе осетљивих група у складу са Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2016-2025. године. Стога ће у оквиру пројекта бити ангажовани међународни инационални експерти у циљу јачања капацитета и постизања боље координације јавног, приватног и цивилног сектора у области социјалног укључивања Рома и Ромкиња и других маргинализованих група, као и реинтеграције повратника/ца по Споразуму о реадмисији. У циљу адекватног одговора на потребе циљних група – Рома и Ромкиња, других маргинализованих група и повратника/ца по Споразуму о реадмисији, и ради оснаживања

и мобилизације заједнице, биће ангажовано једно или више удружења – организација цивилног друштва.

Немачка развојна организација за међународну сарадњу (ГИЗ) ће сносити оперативне и административне трошкове у вези са спровођењем немачког учешћа у Пројекту, док ће Град обезбедити подршку у спровођењу активности на унапређењу институционалних оквира и механизма за социјално укључивање Рома и Ромкиња и других маргинализованих група, као и реинтеграцију повратника/ца по Споразуму о реадмисији, у складу са дефинисаним циљем Пројекта.

Град Крушевац је током 2019. године укључен у реализацију трогодишњег пројекта "Подршка деци и породици – добробит за будућност" који се односи на рани развој деце из друштвено осетљивих група, а који финансира Светска банка у оквиру пројекта Министарства просвете, науке и технолошког развоја "Инклузивно предшколско васпитање и образовање" (ЕСЕС). Пројекат се реализује у партнерству са Предшколском установом "Ната Вељковић", Домом здравља, Центром са социјални рад и Друштвом педагога и психолога Расинског управног округа.

Укупна вредност пројекта износи 4.767.315 динара, од чега је учешће донатора 4.486.515 динара, а учешће Града 280.800 динара. Циљ пројекта је унапређење координације и сарадње релевантних учесника у пружању холистичких и квалитетних предшколских услугодритељима и деци од рођења до узраста од 6,5 година, са фокусом на децу из друштвено осетљивих група.

Пројекат "Подршка деци и породици - добробит за будућност" има 4 специфична циља:

1. Унапређење доступности предшколских услуга за децу из осетљивих друштвених група
2. Допринос остваривању једнаких могућности за учење и развој деце из осетљивих друштвених група
3. Обезбеђивање подршке породицама за развој родитељских компетенција
4. Јачање капацитета институција и организација за пружање услуга деци и породицама из осетљивих друштвених група.

3.5 SWOT анализа

SWOT анализа (акроним од енглеских речи: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats - снаге, слабости, прилике, претње) је техника стратешког менаџмента путем које се уочавају стратешки избори довођењем у везу снага и слабости са шансама и претњама у екстерном окружењу. Помоћу SWOT анализе утврдићемо следеће:

- где смо најјачи тј. које су нам врлине;
- где смо најслабији и које су нам мане;
- који потенцијал имамо тј. где постоји слободан простор за раст и развитак и
- које нам опасности прете и у којој тачки смо најслабији.

SWOT анализа је урађена за сваку од пет области Стратегије и овог ЛАП-а. Налази анализе су представљени посебно за сваку област. SWOT анализа је резултат радионица које су одржане са представницима заинтересованих страна и заснована је како на анализи доступних статистичких података (који су дати у овом документу), тако и на проценама којима су располагали представници заинтересованих страна.

3.5.1 образовање

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Доступност свих нивоа образовања • Сарадња ПУ/ школа са другим институцијама • Стручни кадар образовних институција • Додатна образовна подршка ромским ученицима • Рад 4 педагошка асистента • Постојање планова за транзицију и планова и мера против раног напуштања школовања • Васпитно образовно особље сензибилисано за рад са ромском децом и ученицима • Постојање Школе за функционално основно образовање одраслих • Подршка родитељима ромских ученика • Рад Мобилног тима Града Крушевца • Праћење ученика средњих школа до краја школовања • Рад Клуба за младе при Канцеларији за младе • Значајна издвајања финансијских средстава за образовање ромске деце у образовном систему из буџета града 	<ul style="list-style-type: none"> • Слаба сарадња са ромским организацијама цивилног друштва • Недовољна укљученост ромских родитеља у Савет родитеља • Недовољан број педагошких асистената • Непостојање педагошког асистента у предшколској установи "Ната Вељковић" • Непостојање менторске подршке за ромске ученике средњих школа • Низак обухват ромске деце предшколским образовањем • Недовољна међусекторска сарадња у области образовања одраслих • Недовољан рад са родитељима и другим законским заступницима деце • Недостаје праћење ефеката предузетих мера • Недостају систематска истраживања потреба ромске деце, младих и родитеља • Недовољна сензибилизација наставног особља за рад са ромским ученицима
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Донаторски програми који подржавају инклузију Рома • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016 до 2025. године • Законске регулативе и Националне стратегије у области образовања • Системске мере –закони и правилници о додатној подршци ученицима у инклузивном образовању, као и препознавању облика дискриминације у образовању • Афирмативне мере за упис ромских ученика у средње школе и факултете • Менторска подршка ромским ученицима средњих школа • Едукације наставног кадра, деце и родитеља већинске популације 	<ul style="list-style-type: none"> • Миграције ромске популације • Лоши материјални услови ромске заједнице • Злоупотреба ромске деце (рани бракови, ангажовање у сезонским пословима) • Стереотипи и предрасуде наставног кадра, ученика и родитеља већинске популације • Недовољно препознавање потреба ромске заједнице од стране друштва у целини • Пад наталитета који узрокује мањи број деце у школама • Недовољни механизми за мониторинг и праћење реализованих мера • Недостатак финансијских средстава

Основне снаге у области образовања које је навела Радна група су доступност свих нивоа образовања за ромске ученике, добра сарадња свих образовних институција са другим институцијама. Ромским ученицима се пружа додатна образовна подршка. На територији града Крушевца раде 4 педагошка асистента која пружају подршку ромским ученицима и њиховим породицама. У школама постоје планови за транзицију и планови и мере против раног напуштања школовања. Ученици се прате до краја школовања у средњим школама. Школа за функционално основно образовање одраслих представља додатну снагу у образовању ромске популације, а такође је у оквиру ове школе ангажован и андрагошки асистент који пружа подршку образовању одраслих који су ромске националности.

И поред бројних снага, Радна група је навела и велик број слабости. Сарадња са ромским организацијама цивилног друштва је недовољна, педагошки асистент није ангажован у предшколској установи "Ната Вељковић" у којој је обухват ромске деце низак. У средњим школама постоји неопходност менторске подршке ученицима ромске националности. Рад са родитељима и старатељима деце је недовољан. Родитељи ромске деце нису у довољном броју укључени у рад Савета родитеља. У области образовања одраслих међусекторска сарадња је недовољна. Оно што се

највише истакло је да недостају систематска истраживања потреба ромске деце, младих и родитеља, као и праћење ефеката предузетих мера, па се стога и не зна да ли су мере које се предузимају адекватне потребама и да ли дају жељене резултате. Недовољна је сензибилизација наставног особља за рад са ромским ученицима у односу на њихову специфичну ситуацију и културолошке и језичке различитости.

Посебне претње са којима се образовање ромске деце суочава су недостатак материјалних средстава, незаинтересованост образовних институција за реформске процесе у области инклузије Рома, стереотипи и предрасуде наставног кадра, ученика и родитеља већинске популације. Од стране саме ромске заједнице, као претње су идентификоване миграције ромске популације, лоши материјални услови ромске заједнице и злоупотреба ромске деце (рани бракови, ангажовање у сезонским пословима).

Као шансе да се идентификоване слабости превазиђу, Радна група је, поред системских мера и законодавне регулативе, препознала и донаторске програме, афирмативне мере за упис ромских ученика у средње школе и факултете, менторску подршку ромским средњих школа, као и едукације наставног кадра, деце и родитеља већине популације.

3.5.2 Запошљавање

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Добра сарадња са НСЗ на републичком нивоу • Стручни кадрови НСЗ • Рад локалног савета за запошљавање • Реализација ЛАП-а запошљавања • Стабилно финансирање са локалног и републичког нивоа • Добра сарадња са осталим локалним институцијама и ОЦД • Добри капацитети ОЦД • Постојање програма за функционално основно образовање одраслих 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољан број запослених у НСЗ • Ниска квалификациона структура Рома и Ромкиња • Недостатак мотивације за рад због ниске зараде и губљења права на НСП • Недовољна информисаност и заинтересованост Рома за постојеће мере активне политике запошљавања • Неприлагођеност мера активне политике запошљавања ромској популацији (средства обезбеђења - менице, жиранти) • Породице са више деце и недовољна укљученост деце у вртиће, што отежава запошљавање жена
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Програми едукације, обука, доквалификације за потребе тржишта рада • Програми samozapošljavanja кроз националне позиве и донаторске пројекте (ГИЗ, ХЕЛП, ЕУ пројекти) • Подршка надлежних републичких органа развоју предузетништва 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољна понуда послова • Дискриминација и предрасуде приликом запошљавања • Недостатак финансијских средстава за програме запошљавања Рома и Ромкиња • Законска регулатива (губитак социјалне помоћи услед привременог радног ангажовања)

<ul style="list-style-type: none"> • Пасош компетенција као инструмент за идентификацију вештина • Роми и Ромкиње препознати као теже запошљива категорија становништва у Националној стратегији запошљавања и развоја људских ресурса • ЕУ фондови за запошљавање • Разноврсна понуда обука за тржиште рада – активационо мотивационе обуке, активно тражење посла, тренинг самоефикасности за дугорочно незапослене 	<ul style="list-style-type: none"> • Забрана запошљавања у државним органима • Неадекватни услови и лоше зараде у новоотвореним фабрикама • Миграције ромског становништва
---	---

Као снаге у области запошљавања у граду Крушевцу, препозната је добра сарадња НСЗ са републичким нивоом, стручан и посвећен кадар, добра сарадња са осталим локалним институцијама и ОЦД које у овој области имају добре капацитете.

У локалној самоуправи формиран је и ради Савет за запошљавање и реализује се ЛАП запошљавања. Финансирање са локалног и републичког нивоа је стабилно. И поред тога, наведени су одређени проблеми у овој области, као што су недовољан број запослених у НСЗ, ниска квалификациона структура Рома и Ромкиња која отежава запошљавање, недостатак мотивације за рад због ниске зараде и губљења права на НСП, недовољна информисаност и заинтересованост Рома за постојеће мере активне политике запошљавања, али постоји и проблем неприлагођености мера активне политике запошљавања ромској популацији када су у питању средства обезбеђења (менице, жиранти и сл.).

Жене из породица са више деце су у тежем положају због недовољне укључености деце у вртиће, што им отежава и онемогућава запошљавање.

Као претње, наведене су недовољна понуда послова у граду, дискриминација и предрасуде према Ромима

приликом запошљавања, миграције ромског становништва и неадекватни услови и лоше зараде у новоотвореним фабрикама. Још је истакнут и недостатак финансијских средстава за програме запошљавања Рома и Ромкиња, законска регулатива (губитак социјалне помоћи услед привременог радног ангажовања) и забрана запошљавања у државним органима.

Као шансе да се уз унутрашње снаге превазиђу слабости и избегну претње, Радна група је навела доступност програма едукације, обука, доквалификације за потребе тржишта рада. Такође, добра сарадња локалне самоуправе, ОЦД и донаторских организација које финансирају запошљавање и samozapošljavanje Рома кроз пројекте (ГИЗ, ХЕЛП, ЕУ пројекти), као и подршка надлежних републичких органа развоју предузетништва, представљају значајан инструмент који треба користити у циљу већег запошљавања Рома и Ромкиња. Законска регулатива и стратешко опредељење Републике Србије иду у прилог бољем запошљавању Рома и Ромкиња, као и постојање разноврсне понуде обука за тржиште рада – активационо мотивационе обуке, активно тражење посла, тренинг самоефикасности за дугорочно незапослене

3.5.3 Становање

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Посвећеност локалне управе у решавању стамбених проблема ромске заједнице • Инфраструктурна опремљеност ромских насеља • Постојање планских докумената • Стручан кадар • Искуство у планирању уз поштовање традиције и начина живота ромске заједнице • Постојање иницијативе за решавање стамбених проблема ромске заједнице 	<ul style="list-style-type: none"> • Нерешени имовинско - правни односи као предуслов за легализацију објеката • Водоводна и канализациона мрежа делимично доступна у ромским насељима • Непостојање тачних демографских података • Недостатак финансијских средстава • Нелегално прикључивање на електро мрежу • Појединачно решавање проблема

ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Национална стратегија социјалног становања • Усвојена Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији (2016-2025) • Закон о озакоњењу објеката • Примена Закона о социјалном становању на локалу • Део земљишта на којем су ромска насеља је у власништву државе • Донаторска средства 	<ul style="list-style-type: none"> • Непостојање одговарајућих законских аката за глобално решавање стамбених питања ромских насеља (непосредна додела земљишта у државном власништву) • Недостатак локација и средстава за изградњу нових стамбених јединица • Неспровођење донетих стратегија • Компликована процедура легализације

Локална самоуправа је посвећена решавању стамбених проблема ромске заједнице. Инфраструктурна опремљеност ромских насеља је задовољавајућа и у њих се и даље улаже. Електрична мрежа постоји у сва три насеља, док канализациона и водоводна мрежа постоје у два од три насеља. Сва три насеља су у целости покривена просторном документацијом, просторним планом града, као и генералним урбанистичким планом, док се спровођење планова врши даљом разрадом. Стручни кадар локалне самоуправе има искуство у планирању уз поштовање традиције и начина живота ромске заједнице, а постоје иницијативе за решавање стамбених проблема ромске заједнице. Насупрот снагама заједнице у овој области, бројне су слабости и претње с којима се локална заједница суочава. Основне су: нерешени имовинско - правни односи као предуслов за легализацију објеката, непостојање тачних демографских података, недостатак

финансијских средстава. Препреке за решавање стамбених услова ромске заједнице су непостојање одговарајућих законских аката за глобално решавање стамбених питања ромских насеља (непосредна додела земљишта у државном власништву), недостатак локација и средстава за изградњу нових стамбених јединица, неспровођење донетих стратегија и компликована процедура легализације објеката.

Шансе за превазилажење ових слабости и препрека Радна група је видела у усвојеним националним стратегијама социјалног становања и социјалног укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији (2016-2025. године), Закону о озакоњењу објеката и примени Закона о социјалном становању на локалу. Такође, део земљишта на којем су ромска насеља је у власништву државе, што олакшава његово коришћење. Недостатак финансијских средстава могао би се превазићи донаторским средствима.

3.5.4 Здравље

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Доступност здравствене заштите ромској заједници • Стручан кадар здравствених установа • Рад Савета за здравље • Усвојен План јавног здравља града Крушевца за период 2018 - 2025. године • Поливалентна патронажна служба – теренски рад, рад у породици и заједници • Рад здравствене медијаторке • Добра сарадња са осталим институцијама и цивилним сектором • Превентивни прегледи на отвореном ("базари здравља") 	<ul style="list-style-type: none"> • Непоседовање личних докумената ромске популације (лична карта, здравствена књижица) • Неоверавање здравствених књижица • Недовољно чести "базари здравља" • Слаб одзив ромске популације на превентивне прегледе • Недостатак планирања породице и недовољна употреба средстава контрацепције • Непостојање планских истраживања и систематизованих података о здрављу Рома и Ромкиња • Неинформисаност о правима и обавезама из здравствене заштите

ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Здравствено васпитни рад ЗЈЗ и патронажне службе • Учешће у пројектима домаћих и страних извора финансирања • Закон о здравственој заштити (обавезни видови здравственог осигурања) • Закон о правима пацијената • Могућност реализације програма здравственог васпитања у сарадњи са ромским ОЦД у насељима • Формализовање сарадње свих локалних актера ради бржег протока информација 	<ul style="list-style-type: none"> • Неизјашњавање о националној припадности – недостатак евиденције • Недостатак пројеката финансираних од донатора или из средстава републичког буџета за унапређење здравља Рома • Нема континуитета у финансирању пројеката који су дали добре резултате • Лоши хигијенски услови становања и низак животни стандард ромске популације

Здравствена заштита на територији града Крушевца, доступна је свим његовим становницима. У локалној самоуправи формиран је и активан Савет за здравље и усвојен је План јавног здравља. Поливалентна патронажна служба и здравствена медијаторка ангажовани су у раду на терену, раду у породици и заједници. Превентивни прегледи на отвореном ("базари здравља") одржавају се у ромским насељима. Сарадња са осталим институцијама и цивилним сектором је добра. И поред добро организоване здравствене заштите, одређене слабости приметне су у раду са ромском популацијом. То су непоседовање личних докумената ромске популације (лична карта, здравствена књижица), неуредно оверавање здравствених књижица, слаб одзив на превентивне прегледе, недовољно чести "базари здравља", недостатак планирања породице и недовољна употреба средстава контрацепције. Са аспекта надлежних институција, основне слабости су непостојање планских истраживања и систематизованих података о здрављу

Рома и Ромкиња, као и неинформисаност о правима из здравствене заштите. Недовољно су чести превентивни прегледи у ромској заједници ("базари здравља").

Идентификоване су претње које се односе на недостатак евиденције о ромској популацији у здравственом систему, недостатак финансијских средстава из републичког буџета за унапређење здравља Рома, као и континуитета у финансирању пројеката који су дали добре резултате. Лоши хигијенски услови становања и низак животни стандард ромске популације отежава рад на здравственој превенцији.

Поред повољне законодавне регулативе, шансе за превазилажење слабости су могућност реализације програма здравственог васпитања у сарадњи са ромским ОЦД у насељима, учешће у пројектима домаћих и страних извора финансирања, као и формализовање сарадње свих локалних актера ради бржег протока информација.

3.5.5 Социјална заштита

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Постојање локалних стратешких докумената (Стратегија развоја социјалне политике града Крушевца за период 2015 -2020. године, Стратегија за унапређивање положаја Рома града Крушевца за период 2015-2020. године) • Правилник о организацији, нормативима и стандардизацији рада ЦСР, Одлука о правима и услугама у социјалној заштити града Крушевца • Стручно оспособљен кадар запослених у ЦСР • Знатна издвајања финансијских средстава за социјалну заштиту из градског буџета и наменских трансфера • Добри услови за рад 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољан број извршилаца у систему социјалне заштите • Непостојање базе података о ромској заједници • Лоша образовна структура корисника која отежава остваривање права • Недовољна информисаност Рома о правима из области социјалне заштите • Недовољна заступљеност Рома у локалним институцијама и њихово недовољно укључивање у процесе доношења одлука

<ul style="list-style-type: none"> • Сарадња ЦСР са ЛС, институцијама и цивилним сектором • Добро развијене услуге социјалне заштите у локалној заједници • Доступност услуга социјалне заштите за све грађане • Добар увид у потребе ромске заједнице • Развијен систем хранитељства у ромским породицама 	<ul style="list-style-type: none"> • Стереотипи и предрасуде према ромској популацији од стране већинског становништва
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Законска регулатива (Закон о социјалној заштити, Породични закон) • Могућност обезбеђивања додатних средстава (приступни и претприступни фондови) • Рад свих локалних актера на подизању нивоа свести циљне групе о значају образовања, здравствене заштите, запошљавања • Постојање посебне буџетске линије за реализацију активности из Стратегије социјалне заштите 	<ul style="list-style-type: none"> • Непостојање могућности праћења обухвата ромске популације у систему социјалне заштите • Неспровођење усвојених националних стратешких докумената • Предрасуде и стереотипи већинског становништва • Неприлагођен програм за евиденцију ромских корисника • Забрана запошљавања у систему социјалне заштите

Стручни радници ЦСР, иако имају добар увид у потребе и проблеме ромске заједнице, немају базу података која се односи на кориснике по националној припадности, па тиме и не поседују прецизне податке о становништву ромске националности. Као посебне снаге у области социјалне заштите, препознат је стручно оспособљен кадар запослених у ЦСР, добра међусекторска сарадња, знатна издвајања финансијских средстава за социјалну заштиту из градског буџета и наменских трансфера, добро развијене услуге социјалне заштите у локалној заједници, као и доступност тих услуга свим грађанима.

Највећи проблеми у овој области, односе се на недовољан број извршилаца у систему социјалне заштите, лошу образовну структура корисника која отежава остваривање права, недовољну информисаност ромског становништва о правима из области социјалне заштите, а са друге стране, постоје стереотипи и предрасуде према ромској популацији од стране већинског становништва. Такође је истакнута и слаба заступљеност Рома у локалним институцијама и њихово недовољно укључивање у процесе доношења одлука.

Као шансе за превазилажење слабости, Радна група је навела могућност обезбеђивања додатних средстава (приступни и претприступни фондови), заједнички рад свих локалних актера на подизању нивоа свести циљне групе о значају образовања, здравствене заштите, запошљавања. Такође се наводи и потреба да се повећа учешће представника ромске заједнице у доношењу одлука и ради на јачању свести о потреби заједничког деловања већинске и ромске заједнице на унапређењу

социјалног статуса Рома. Радна група је посебно истакла потребу школовања и запошљавања младих Рома у систему социјалне заштите (социјални радници, медијатори), што би била значајна спона између стручних радника ЦСР и корисника.

4. ЦИЉЕВИ И МЕРЕ

Општи циљ Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња за период 2021 - 2023. године је унапређење социјалног положаја Рома и Ромкиња на територији града Крушевца.

ЛАП има пет посебних циљева који доприносе остварењу општег циља, и то по један посебан циљ у свакој од пет кључних области релевантних за социјално укључивање ромске националне мањине- образовање, запошљавање, становање, здравствена и социјална заштита:

Посебан циљ 1: Повећање обухвата ромске деце на свим нивоима образовања.

Посебан циљ 2: Подизање нивоа запошљивости Рома и Ромкиња.

Посебан циљ 3: Побољшање услова становања у ромским насељима и пружање подршке у решавању имовинско-правних односа и озакоњењу бесправно саграђених објеката.

Посебан циљ 4: Повећање обухвата ромског становништва у примарној здравственој заштити са превентивним здравственим услугама.

Посебан циљ 5: Повећање укључености Рома и Ромкиња у локалне услуге социјалне заштите.

Посебни циљеви се остварују реализацијом већег броја мера у свакој посебној области, а њихова остварљивост се прати и мери на основу индикатора исхода, за које су утврђене базе и циљане вредности.

ОБРАЗОВАЊЕ

Посебан циљ 1: Повећање обухвата ромске деце на свим нивоима образовања.

Мере:

1.1 Повећати обухват ромске деце до 5,5 година и њихових породица различитим програмима ПВО

1.2 Оснажити стручне капацитете васпитно образовног кадра да одговоре на образовне, развојне и културолошке потребе деце и младих ромске националности

1.3 Обезбедити образовну и материјалну подршку ромским ученицима

1.4 Обезбедити информисање, саветовање и подршку ученицима ромске националности приликом уписа у средње школе и на високошколске установе уз примену афирмативних мера, као и током похађања средње школе.

ЗАПОШЉАВАЊЕ

Посебан циљ 2: Подизање нивоа запошљивости Рома и Ромкиња.

Мере:

2.1 Сензибилисати све актере у области запошљавања Рома

2.2 Повећати број регистрованих привредних субјеката чији су оснивачи Роми, са фокусом на жене и младе ромске националне припадности

2.3 Информисати Роме и Ромкиње о активним мерама политике запошљавања

2.4 Укључити Роме и Ромкиње у програме формалног и неформалног образовања за подизање компетенција за радно ангажовање.

СТАНОВАЊЕ

Посебан циљ 3: Побољшање услова становања у

ромским насељима и пружање подршке у решавању имовинско-правних односа и озакоњењу бесправно саграђених објеката.

Мере:

3.1 Побољшати инфраструктуру у насељима Пањевац и Читлук

3.2 Обезбедити правну и техничку помоћ лицима ромске националности при решавању имовинско-правних односа у поступку озакоњења стамбених објеката

3.3 Побољшати хигијенско-здравствене услове живота у ромским насељима.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Посебан циљ 4: Повећање обухвата ромског становништва у примарној здравственој заштити са превентивним здравственим услугама.

Мере:

4.1 Укључити ромско становништво старије од 65 година у скрининг прегледе

4.2 Унапредити здравствено - васпитни рад са родитељима ромске деце

4.3 Обезбедити свеобухватну здравствену заштиту ромских жена

4.4 Унапредити информисање ромског становништва о правима и обавезама у области здравствене заштите

4.5 Унапредити стоматолошку здравствену заштиту ромског становништва.

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Посебан циљ 5: Повећање укључености Рома и Ромкиња у локалне услуге социјалне заштите.

Мере:

5.1 Унапредити информисање ромског становништва о правима и услугама у области социјалне заштите

5.2 Обезбедити доступност свих права из социјалне заштите ромском становништву

5.3 Обезбедити већу доступност услуга социјалне заштите припадницима ромске националности старијим од 65 година.

5. АКЦИОНИ ПЛАН

Овим Акционим планом детаљно се разрађују постављени циљеви (општи и посебни). У њему су дефинисани активности/пројекти, носиоци активности, партнери, потребна финансијска средства и извори, као и показатељи (индикатори) за мерење успешности реализације планираних активности/пројеката.

Укупна вредност овог Акционог плана за период од 2021-2023. године износи **84.466.000,00 динара**, од чега се из буџета града Крушевца издваја **13.716.000,00 динара**, а из осталих извора/донаторских средстава **70.750.000,00 динара**.

ОПШТИ ЦИЉ: Унапређење социо економског положаја Рома и Ромкиња на територији града Крушевца.

Показатељи на нивоу општег циља (показатељи ефеката)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вредност	Извор провере
Број незапослених лица ромске националности	број	2019	364	2023	350	Извештај НСЗ
Број Рома и Ромкиња укључених у локалне услуге социјалне заштите	број	2020	28	2023	40	Извештај ЦСР
Обухват деце ромске националности средњошколским образовањем	број	2019	113	2023	136	Извештај средњих школа

ПОСЕБАН ЦИЉ 1: Повећање обухвата ромске деце на свим нивоима образовања

Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вредност	Извор провере
Број уписане ромске деце у целодневни боравак ПУ повећан за 30%	Процент	2019	17	2023	22	Извештаји ПУ
Број ученика уписаних у средњу школу повећан за 20%	Процент	2019	113	2023	136	Извештаји средњих школа

МЕРА 1.1:	Повећати обухват ромске деце до 5,5 година и њихових породица различитим програмима ПВО		Тип мере:	⁹ Информативно едукативна			
Носилац мере:	Предшколска установа "Ната Вељковић"		Партнери:	ЈЛС, ОЦД			
Период спровођења:	2021 -2023. године		Потребне измене прописа:	НЕ ¹⁰			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	560.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021-20.000,00 2022-270.000,00 2023-270.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања (РСД):	Буџет града – 60.000,00 Донаторска средства – 500.000,00		
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Број ромске деце укључен у различите облике ПВО	Број	2019	17	30	30	30	Извештај ПУ и ОЦД
Број родитеља информисаних о значају раног развоја деце	Број	2020	нп	100	100	100	Извештај ПУ и ОЦД

⁹У складу са *Законом о планском систему* ("Сл. гласник РС", бр. 30/2018), мере јавних политика могу бити: 1) регулаторне, којима се успостављају стандарди и правила којима се уређују односи у друштву;2)подстицајне, у које спадају: фискалне мере (субвенције, порези и друго) и друге финансијске и нефинансијске мере;3)информативно едукативне (информационе и образовне кампање и друго);4)институционално-управљачко-организационе (формирање нових и укидање постојећих институција, промена организационе структуре одређених субјеката, промена броја и компетенција запослених и др.), и5) обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.)

¹⁰Уноси се одговор ДА или НЕ у зависности од тога да ли је за спровођење конкретне мере јавне политике потребна измена прописа/аката. Уколико је одговор ДА, у ово поље се уноси се и назив прописа/акта.

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
1.1.1	Информативне радионице за родитеље ромске деце о могућностима и потребама укључивања деце у систем ПВО	Предшколска установа "Ната Вељковић"	ОЦД	2021 -2023	60.000,00	20.000,00	Буџет града
1.1.2	Организовање двосатних радионица за родитеље и децу, два пута недељно	ОЦД	Предшколска установа "Ната Вељковић"	2022 - 2023	500.000,00	250.000,00	Донаторска средства

МЕРА 1.2: Оснажити стручне капацитете васпитно образовног кадра да одговоре на образовне, развојне и културолошке потребе деце и младих ромске националности

Тип мере: Информативно едукативна

Носилац мере: Образовне установе

Партнери: ЈЛС

Период спровођења: 2021 -2023. године

Потребне измене прописа: НЕ

Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД): 1.200.000,00

Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):

2021-400.000,00

2022-400.000,00

2023-400.000,00

Вредности финансијских средстава по изворима финансирања: Буџет града – 1.200.000,00

Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Процент сертифициваног наставног и васпитачког кадра за рад са децом из маргинализованих група	Процент	2020	5%	25%	50%	75%	Извештај о стручном усавршавању у ПУ, ОШ, СШ, сертификати
Број радионица одржаних на тему интеркултуралности, традицији и култури Рома	Број	2020	0	10	10	10	Извештај основних школа
Број одржаних манифестација	Број	2020	0	2	2	2	Извештај организатора

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
1.2.1	Организовање по 2 акредитоване обуке годишње за наставно особље из области рада са децом из маргинализованих група и децом којој је потребна образовна подршка	ЈЛС	Образовне установе	2021 -2023	600.000,00	200.000,00	Буџет града
1.2.2	Организовање радионица у основним школама на тему различитости, интеркултуралности, традицији и култури Рома	Основне школе	ОЦД	2021 - 2023	/	/	Из редовне делатности
1.2.3	Организовање манифестације "Дани интеркултуралности" на нивоу града	ЈЛС	Образовне установе, ОЦД	2021 - 2023	300.000,00	100.000,00	Буџет града
1.2.4	Обележавање 8. Априла, Светског дана Рома и дани ромске културе	Културни центар	ОЦД	2021 - 2023	300.000,00	100.000,00	Буџет града

МЕРА 1.3:	Обезбедити образовну и материјалну подршку ромским ученицима		Тип мере:	Подстицајна			
Носилац мере:	ЈЛС		Партнери:	Образовне установе			
Период спровођења:	2021– 2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	9.150.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021-3.050.000,00 2022-3.050.000,00 2023-3.050.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:	Буџет града – 6.600.000,00 Донаторска средства – 2.550.000,00		
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Број ромских ученика обухваћене мерама материјалне подршке	Број	2020	320	350	350	350	Извештај о реализацији ЈАП-а за инклузију Рома и Ромкиња града Крушевца
Број ромских ученика обухваћен активностима образовне подршке	Број	2020	нп	50	60	60	Извештај основних и средњих школа

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
1.3.1	Ужина за ученике основних школа	ЈЛС	ОШ	2021 - 2023	3.600.000,00	1.200.000,00	Буџет града
1.3.2	Поклон пакети за 100 ученика основних школа из материјално угрожених породица	ЈЛС	ОШ	2021 - 2023	600.000,00	200.000,00	Буџет града
1.3.3	Трошкови превоза за ученике средњих школа	ЈЛС	Средње школе	2021 - 2023	2.400.000,00	800.000,00	Буџет града
1.3.4	Координациони састанци за помоћ у појединачним случајевима на иницијативу педагошких асистената	ЈЛС	ОШ, Црвени крст, ЦСР	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
1.3.5	Организовање свакодневне допунске наставе ромским ученицима са слабијим образовним постигнућем	ОШ	ЈЛС	2021 - 2023	2.550.000,00	850.000,00	Донаторска средства

МЕРА 1.4:	Обезбедити информисање, саветовање и подршку ученицима ромске националности приликом уписа у средње школе и на високошколске установе уз примену афирмативних мера, као и током похађања средње школе		Тип мере:	Информативно едукативна			
Носилац мере:	Образовне установе		Партнери:	ЈЛС			
Период спровођења:	2021 – 2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	1.500.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):		2021-500.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:	Донаторска средства – 1.500.000,00	
				2022-500.000,00			
				2023-500.000,00			

Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Број ученика који су примили подршку при упису у средње школе и високошколске установе	Број	2020	нп	60	60	70	Извештаји основних и средњих школа
Број ангажованих ментора	Број	2020	0	4	4	4	Извештај ментора
Број уписаних студената	Број	2020	3	5	6	7	Извештај ментора

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
1.4.1	Организовање "Сајма образовања"	Средње школе	ОШ, ОЦД	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
1.4.2	"Дани отворених врата" за ученике и родитеље	Средње школе	ОШ, ОЦД	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
1.4.3	Састанци са родитељима ученика који треба да упишу средњу школу	Средње школе	ОШ, ОЦД	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
1.4.4	Информисање родитеља и ученика о афирмативним мерама уписа у средњу школу и факултете	Средње школе	ОЦД	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
1.4.5	Ангажовање ментора за ромске ученике средњих школау циљу пружања образовне подршке	Средње школе	ЈЛС	2021 - 2023	1.500.000,00	500.000,00	Донаторска средства

ПОСЕБАН ЦИЉ 2: Подизање нивоа запошљивости Рома и Ромкиња

Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вредност	Извор провере
Број запослених Рома и Ромкиња	број	2020	нп	2023	+ 50	Извештај НСЗ
Број Рома и Ромкиња корисника активних мера запошљавања	број	2020	нп	2023	+100	Извештај НСЗ

МЕРА 2.1:	Сензибилисати све актере у области запошљавања Рома		Тип мере:	Подстицајна				
Носилац мере:	НСЗ		Партнери:	ОЦД, ЦСР, ЈЛС, Регионална привредна комора, Агенција за регионални развој, послодавци				
Период спровођења:	2021 -2023. године		Потребне измене прописа:	НЕ				
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	1.500.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021-500.000,00 2022-500.000,00 2023-500.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансир.:	Буџет града – 300.000,00 Донаторска средства - 1.200.000,00			
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2021.	2022.	2023.	

Број укључених актера	Број	2020	0	6	10	10	Извештај НСЗ
Број теренских активности	Број	2020	0	5	5	5	Извештај НСЗ

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
2.1.1	Успостављање канала комуникације између свих заинтересованих страна у области запошљавања Рома и Ромкиња	НСЗ	ЈЛС, ОЦД	2021	/	/	Из редовних делатности
2.1.2	Информисање ромске заједнице о постојећој понуди НСЗ кроз теренски рад	НСЗ	ОЦД	2021 -2023	1.500.000,00	500.000,00	Буџет града – 300.000,00 Донаторска средства – 1.200.000,00
2.1.3	Координациони састанци свих заинтересованих страна	НСЗ	ОЦД, ЦСР, ЈЛС, Регионална привредна комора, Агенција за регионални развој, послодавци	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности

МЕРА 2.2:	Повећати број регистрованих привредних субјеката чији су оснивачи Роми, са фокусом на жене и младе ромске националне припадности		Тип мере:	Подстицајна			
Носилац мере:	НСЗ		Партнери:	ОЦД			
Период спровођења:	2021 -2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	150.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021 - 50.000,00 2022 – 50.000,00 2023 – 50.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:		Буџет града – 150.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Број новорегистрованих привредних субјеката	Број	2020	2	5	8	10	Извештај НСЗ
Број одржаних обука за развој предузетништва	Број	2020	2	3	3	3	Извештај НСЗ
Број поднетих захтева за подршку samozapošljavaњу	Број	2020	2	5	5	5	Извештај НСЗ

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средстава по годинама (РСД)	Вредности фин. средстава по изворима (РСД)
2.2.1	Промоција samozapošljavaња и социјалног предузетништва	НСЗ	ОЦД	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
2.2.2	Организовање обука "Пут до успешног предузетника"	НСЗ	ОЦД	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
2.2.3	Помоћ у изради бизнис плана и прикупљања документације	НСЗ	ОЦД	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
2.2.4	Организовање мотивационих радионица за запошљавање Ромкиња	НСЗ	ЈЛС, ОЦД	2021 - 2023	150.000,00	50.000,00	Буџет града

МЕРА 2.3:	Информисати Роме и Ромкиње о активним мерама политике запошљавања		Тип мере:	Информативно едукативна			
Носилац мере:	НСЗ		Партнери:	ОЦД			
Период спровођења:	2021 -2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	450.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021-150.000,00 2022-150.000,00 2023-150.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:	Буџет града – 450.000,00		
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Број одржаних "Каравана запошљавања"	Број	2020	0	1	1	1	Извештај НСЗ
Број информисаних Рома и Ромкиња о понуди мера активне политике запошљавања НСЗ, у ромским насељима	Број	2020	0	50	50	50	Извештај НСЗ
Број одржаних презентација о слободним радним местима	Број	2020	0	2	2	2	Извештај НСЗ

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
2.3.1	Информативна кампања у ромским насељима о понуди мера активне политике запошљавања НСЗ	НСЗ	ОЦД	2021 - 2023	120.000,00	40.000,00	Буџет града
2.3.2	Организовање "Сајма запошљавања" у ромским насељима	НСЗ	ОЦД	2021 -2023	120.000,00	40.000,00	Буџет града
2.3.3	Презентације послова за којима постоји потреба	НСЗ	ОЦД, послодавци	2021 - 2023	210.000,00	70.000,00	Буџет града

МЕРА 2.4:	Укључити Роме и Ромкиње у програме формалног и неформалног образовање за подизање компетенција за радно ангажовање		Тип мере:	Подстицајна			
Носилац мере:	НСЗ		Партнери:	Школа за образовање одраслих			
Период спровођења:	2021 -2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	/	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	/	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:	/		
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Број лица ромске националности који су засновали радни однос по основу програма стицања практичних знања и вештина	Број	2020	0	1	1	1	Извештај НСЗ
Број Рома и Ромкиња укључених у програм функционалног основног образовања одраслих	Број	2019	54	60	65	70	Извештај Школе за образовање одраслих

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
2.4.1	Мотивационе радионице у ромским насељима за укључивање у програме формалног и неформалног образовања	НСЗ	Школа за образовање одраслих, ЈЛС, ОЦД	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
2.4.2	Организовање обука за познатог послодавца	НСЗ	ОЦД	2021 -2023	/	/	Из редовних делатности

ПОСЕБАН ЦИЉ 3: Побољшање услова становања у ромским насељима и пружање подршке у решавању имовинско-правних односа и озакоњењу бесправно саграђених објеката						
Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вредност	Извор провере
Процент стамбених објеката у процесу легализације у ромским насељима	процент	2020	30%	2023	50%	База података за праћење мера за инклузију Рома- секција "Становање", РЗС
Процент инфраструктурно опремљених објеката	процент	2020	30%	2023	50%	База података за праћење мера за инклузију Рома- секција "Становање", РЗС

МЕРА 3.1:		Побољшати инфраструктуру у насељима Пањевац и Читлук		Тип мере:		Инфраструктурна	
Носилац мере:		ЈЛС		Партнери:		Јавно предузеће за урбанизам и пројектовање Крушевац	
Период спровођења:		2021 - 2023. године		Потребне измене прописа:		НЕ	
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):		65.300.000,00		Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):		2022-300.000,00 2023-65.000.000,00	
		Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):		Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:		Буџет града – 300.000,00 Донаторска средства – 65.000.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Урађена техничка документација за насеље Читлук	Број	2020	0	/	1	1	Извештај ресорних Одељења у ЈЛС
Улица у насељу Пањевац комплетно инфраструктурно уређена	Метар	2020	0	/	/	1000м	Извештај комуналних служби

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
3.1.1	Израда плана детаљне регулације за насеље "Марко Орловић"	ЈЛС	Јавно предузеће за урбанизам и пројектовање Крушевац	2021	/	/	Из редовних делатности
3.1.2	Израда техничке документације за инфраструктурно опремање насеља Читлук	ЈЛС	/	2022	300.000,00	/	Буџет града
3.1.3	Изградња улице у насељу Пањевац са пратећом инфраструктуром	ЈЛС	/	2023	65.000.000,00	/	Донаторска средства

МЕРА 3.2:	Обезбедити правну и техничку помоћ лицима ромске националности при решавању имовинско-правних односа у поступку озакоњења стамбених објекта		Тип мере:	Подстицајна			
Носилац мере:	ЈЛС		Партнери:	Меснезаједнице			
Период спровођења:	2021 -2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):		Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):			Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:		
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Број лица којима је пружена правна и техничка помоћ	Број	2020	нп	5	10	10	Евиденција локалне самоуправе

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
3.2.1	Успостављање сарадње са месним заједницама у ромским насељима у циљу прикупљања документације за решавање имовинско – правних односа	ЈЛС	Месне заједнице	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности

МЕРА 3.3:	Побољшати хигијенско здравствене услове живота у ромским насељима		Тип мере:	Подстицајна			
Носилац мере:	ЈЛС		Партнери:	ЗЗЈЗ, ЈКП "Крушевац"			
Период спровођења:	2021-2023. године	Потребне измене прописа:		не			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	520.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2022-200.000,00 2023-320.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:		Буџет града – 520.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Број објеката у којима су примењене мере дезинсекције и дератизације	Број	2020	0	500	500	500	Извештај Завода за јавно здравље
Број уклоњених дивљих депонија	Број	2020	1	3	3	3	Извештај Јавног комуналног предузећа "Крушевац"

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
3.3.1	Организовање санитарно епидемиолошког надзора у ромским насељима	ЈЛС	Завод за јавно здравље	2022	200.000,00	200.000,00	Буџет града
3.3.2	Системска дезинсекција и дератизација	ЈЛС	Завод за јавно здравље	2023	320.000,00	320.000,00	Буџет града
3.3.3	Уклањање дивљих депонија у ромским насељима	ЈЛС	ЈКП	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности

ПОСЕБАН ЦИЉ 4:		Повећање обухвата ромског становништва у примарној здравственој заштити са превентивним здравственим услугама					
Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вредност	Извор провере
Процент ромске популације обухваћених основним превентивним прегледима		Број	2020	20%	2023	40%	Извештај Дома здравља
Формирана евиденција о здравственом стању житеља ромских насеља старијих од 65 година		број	2020	/	2023	1	Извештај Дома здравља
Обухват жена ромске националности скрининг прегледима		број	2020	50%	2023	80%	Извештај Дома здравља

МЕРА 4.1:	Укључити ромско становништво старије од 65 година у скрининг прегледе	Тип мере:	Подстицајна				
Носилац мере:	Дом здравља	Партнери:	ЈЛС, Медији, ЦСР, ОЦД				
Период спровођења:	2021 -2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	1.000.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021-1.000.000,00		Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:		Буџет града – 1.000.000,00
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Повећање броја новооткривених пацијената са хроничним болестима	Број	2020	нп	15	15	15	Извештај Службе опште медицине
Повећање корисника бесплатних стоматолошких услуга	Број	2020	нп	10	10	10	Извештај службе стоматологије

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
4.1.1	Промоција превентивних прегледа старијих од 65 година	Дом здравља	ЈЛС, медији	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
4.1.2	Утврђивање броја корисника старијих од 65 година у ромској популацији и формирање регистра корисника	Дом здравља	ЈЛС, ОЦД	2021	/	/	Из редовних делатности
4.1.3	Набавка опреме за теренску дијагностику и скрининг	ЈЛС	Дом здравља	2021	1.000.000,00	1.000.000,00	Буџет града
4.1.4	Позивање пацијената на превентивни преглед код изабраног лекара	Дом здравља	Локални медији	2021 -2023	/	/	Из редовних делатности
4.1.5	Спровођење превентивног прегледа са комплетном дијагностиком у амбуланти и на терену	Дом здравља	ЈЛС, ЦСР	2021 -2023	/	/	Из редовних делатности

МЕРА 4.2:	Унапредити здравствено васпитни рад са родитељима ромске деце		Тип мере:	Информативно едукативна			
Носилац мере:	Дом здравља Крушевац		Партнери:	ЈЛС, ЦСР, ОШ, ОЦД			
Период спровођења:	2021 – 2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	600.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021-200.000,00 2022-200.000,00 2023-200.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:	Буџет града – 600.000,00		
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Број родитеља обухваћен здравствено васпитним радом	Број	2020	150	200	200	200	Извештај Дома здравља
Укупан број радионица одржаних у ромским насељима	Број	2020	8	10	10	10	Извештај Дома здравља
Процент ромске деце обухваћен превентивним прегледима	Процент	2020	80%	90%	90%	90%	Извештај Дома здравља

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
4.2.1	Превентивни прегледи деце ромске популације узраста од 0 до 18 година старости	Дом здравља	ЈЛС, Образовне установе	2021-2023	/	/	Из редовних делатности
4.2.2	Спровођење имунизације деце ромске популације	Дом здравља	ЈЛС, Образовне установе	2021-2023	/	/	Из редовних делатности
4.2.3	Организовање радионица и трибина у ромским насељима о здравим стилевима живота	Дом здравља	ОЦД, ЦСР	2021 -2023	240.000,00	80.000,00	Буџет града
4.2.4	Набавка хигијенских пакета за децу од 0 – 3 године који ће бити дељени на радионицама	Дом здравља	ОЦД, ЦСР	2021 - 2023	360.000,00	120.000,00	Буџет града

МЕРА 4.3:	Обезбедити свеобухватну здравствену заштиту Ромкиња		Тип мере:	Информативно - едукативна			
Носилац мере:	Дом здравља		Партнери:	ЈЛС, ОЦД			
Период спровођења:	2021 -2023. Године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	450.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021-150.000,00 2022-150.000,00 2023-150.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:	Буџет града – 450.000,00		
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Процент Ромкиња обухваћеним скрининг прегледима	процент	2020	50%	60%	70%	80%	Извештај Службе за здравствену заштиту жена и Службе за радиолошку дијагностику
Процент ромских жена у репродуктивном периоду укључених у здравствену услугу планирања породице	процент	2020	70%	80%	90%	90%	Извештај Службе за здравствену заштиту жена и трудница

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
4.3.1	Организовање скрининг прегледа на карцином грлића материце и карцином дојке за Ромкиње од 25 до 70 година старости	Дом здравља	ЈЛС, ОЦД	2021 -2023	/	/	Из редовних делатности
4.3.2	Организовање индивидуалног здравствено васпитног рада са Ромкињама о планирању породице и репродуктивном здрављу у амбуланти и на терену	Дом здравља	ЈЛС, ОЦД	2021 -2023	90.000,00	30.000,00	Буџет града
4.3.3	Набавка хигијенских пакета	Дом здравља	ЈЛС	2021 -2023	360.000,00	120.000,00	Буџет града

МЕРА 4.4:	Унапредити информисање ромског становништва о правима и обавезама у области здравствене заштите		Тип мере:	Информативно - едукативна				
Носилац мере:	Дом здравља		Партнери:	ЈЛС, РФЗО, ОЦД				
Период спровођења:	2021 -2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ				
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	100.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021-100.000,00		Вредности финансијских средстава по изворима финансирања.:		Буџет града – 100.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
					2021.	2022.	2023.	
Број информисаних Рома о правима и обавезама у коришћењу здравствене заштите		Број	2020	40%	50%	60%	60%	Извештај Дома здравља

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
4.4.1	Израда брошуре о правима и обавезама пацијената на српском и ромском језику	Дом здравља	РФЗО, ЈЛС	2021	100.000,00	100.000,00	Буџет града
4.4.2	Информисање становника ромских насеља приликом теренског рада	Дом здравља	ОЦД	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности

МЕРА 4.5:	Унапредити стоматолошку здравствену заштиту ромског становништва		Тип мере:	Подстицајна			
Носилац мере:	Дом здравља		Партнери:	Медији			
Период спровођења:	2021 – 2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	Из редовних делатности	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	Из редовних делатности	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:	Из редовних делатности		
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Повећање процента деце, трудница и породиља корисника бесплатних стоматолошких услуга	Процент	2020	10%	30%	30%	30%	Извештај стоматолошке службе
Број организованих стоматолошких прегледа за становништво ромске националне мањине	Број	2020	0	3	3	3	Извештај стоматолошке службе

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
4.5.1	Информисање о правима пацијената путем медија	Дом здравља	Медији	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
4.5.2	Организовање стоматолошких прегледа за ромску популацију	Дом здравља	/	2021 -2023	/	/	Из редовних делатности

ПОСЕБАН ЦИЉ 5:	Повећање укључености Рома и Ромкиња у локалне услуге социјалне заштите						
Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода)		Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна година	Циљна вредност	Извор провере
Број Рома и Ромкиња укључен у локалне услуге социјалне заштите		број	2020	28	2023	40	Извештај ЦСР
Процент становништва ромске националне мањине информисан о услугама и правима из социјалне заштите путем активности ЈАП-а		процент	2020	0	2023	50%	Извештај о реализацији ЈАП-а

МЕРА 5.1:	Унапредити информисање ромског становништва о правима и услугама у области социјалне заштите		Тип мере:	Информативно - едукативна			
Носилац мере:	ЦСР		Партнери:	ЈЛС, Медији, ОЦД,			
Период спровођења:	2021 -2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	290.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021-130.000,00 2022-80.000,00 2023-80.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:	Буџет града – 290.000,00		
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021	2022.	2023.	
Број пласираних информација путем медија и друштвених мрежа	Број	2020	нп	15	15	15	Извештај ЦСР и ОЦД, снимак објаве
Број информативних трибина у ромским насељима	Број	2020	0	8	8	8	Извештај ЦСР и ОЦД

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средстава по годинама (РСД)	Вредности фин. средстава по изворима (РСД)
5.1.1	Гостовање на локалним медијима 6 х годишње	ЦСР	ЈЛС, Медији	2021-2023	/	/	Из редовних делатности
5.1.2	Објаве о правима и услугама у области социјалне заштите на друштвеним мрежама	ОЦД	ЦСР	2021 - 2023	/	/	Из редовних делатности
5.1.3	Организовање 8 трибина годишње у ромским насељима	ЦСР	ОЦД, ЈЛС	2021 -2023	240.000,00	80.000,00	Буџет града
5.1.4	Штампање и подела лифлета	ЦСР	ОЦД	2021	50.000,00	50.000,00	Буџет града

МЕРА 5.2:	Обезбедити доступност свих права из социјалне заштите ромском становништву		Тип мере:	Подстицајна			
Носилац мере:	ЦСР		Партнери:	ЈЛС, ОЦД			
Период спровођења:	2021 – 2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	1.396.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021-100.000,00 2022-648.000,00 2023-648.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:		Буџет града- 1.396.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Процент ромског становништва упознат са правима из социјалне заштите путем "Водича кроз локалне услуге социјалне заштите"	процент	2020	0	20%	30%	40%	Извештај ЦСР и ОЦД
Број Рома и Ромкиња који су користили помоћ при остваривању права из области социјалне заштите	Број	2020	0	25	50	100	Извештај ЦСР

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
5.2.1	Штампање "Водича кроз локалне услуге социјалне заштите"	ЦСР	ЈЛС	2021	100.000,00	100.000,00	Буџет града
5.2.2	Запошљавање ромског медијатора у ЦСР	ЈЛС	ЦСР	2022-2023	1.296.000,00	648.000,00	Буџет града

МЕРА 5.3:	Обезбедити већу доступност услуга социјалне заштите припадницима ромске националности старијим од 65 година		Тип мере:	Подстицајна			
Носилац мере:	ЦСР		Партнери:	ЈЛС, Геронтолошки центар, ОЦД			
Период спровођења:	2021 - 2023. године	Потребне измене прописа:		НЕ			
Укупно процењена финансијска средства за меру (РСД):	300.000,00	Вредности финансијских средстава по годинама (РСД):	2021-100.000,00 2022-100.000,00 2023-100.000,00	Вредности финансијских средстава по изворима финансирања:		Буџет града – 300.000,00	
Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата)	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљне вредности			Извор провере
				2021.	2022.	2023.	
Број грађана ромске националности старијих од 65 година који користе услугу "Помоћ у кући"	Број	2020	5	6	7	8	Извештај Геронтолошког центра
Број Рома и Ромкиња старијих од 65 обухваћених културно забавним активностима	Број	2020	0	20	30	30	Извештај ОЦД

Ознака	Назив активности	Носилац	Партнери	Рок за реализацију	Укупно потребна фин. средства (РСД)	Вредности фин. средства по годинама (РСД)	Вредности фин. средства по изворима (РСД)
5.3.1	Укључивање Рома и Ромкиња старијих од 65 година у услугу "Помоћ у кући"	ЦСР	Геронтолошки центар, ЈЛС, ОЦД	2021 -2023	/	/	Из редовних делатности
5.3.2	Организовање културно забавних активности за Роме и Ромкиње старије од 65 година	ЈЛС	ОЦД	2021 -2023	300.000,00	100.000,00	Буџет града

6. ОКВИР ПРОГРАМСКОГ БУДЕТА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Израдом и усвајањем Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца за период 2021-2023. године стварају се услови за доследно спровођење дефинисаних мера и активности уз обезбеђивање потребних финансијских ресурса из буџета града у годинама реализације Локалног акционог плана, са једне стране, као и предуслови за аплицирање локалне власти на различитим конкурсима за инклузију расписаних од стране донатора или виших нивоа власти, са друге стране.

Акциони план садржи и процену трошкова активности предвиђених предметним планом, а неопходно је вршити и адекватно планирање дефинисаних расхода по мерама и активностима у конкретним програмима буџета града, ради остваривања циљева програмског буџетирања и то:

- класификација расхода и издатака према уже дефинисаним надлежностима и мерама корисника буџета,
- одређивање конкретне сврхе на које се средства троше,
- одређивање начина потрошње средстава, а такође и повезаности са средњорочним циљевима,

- утврђивање елемената за мерење учинка спровођења мера.

Од програмског буџета на нивоу јединице локалне самоуправе, очекује се да исти:

- пружа јединствен оквир за утврђивање приоритетних расхода и издатака,
- унапређује координацију политика ради остваривања националних и локалних социјалних циљева,
- обезбеђује финансијски контекст средњорочним плановима корисника буџета,
- омогућава свим заинтересованим странама да уоче неефикасно трошење јавних средстава,
- доприноси унапређењу услуга јавне управе кроз процену односа њихове цене и квалитета,
- омогућава израду буџета који је транспарентнији и разумљивији за грађане.

Један од битних фактора у постављању релације између активности, рокова и извора финансирања, била је и динамика планирања и спровођења програмских активности/пројеката финансираних из буџета, односно донаторских средстава.

На средњорочном плану спровођења активности (од којих се неке активности спроводе само у једној години акционог плана, а неке се спроводе у континуитету, током три године) предвиђају се планирања средстава из буџета града Крушевца у следећим износима:

Редни број	Ознака активности	Активност	Финансирање из буџета града Крушевца 2021-2023. године
1	2	3	4
1	1.1.1	Информативне радионице за родитеље ромске деце о могућностима и потребама укључивања деце у систем ПВО	60.000,00
2	1.2.1	Организовање по 2 акредитоване обуке годишње за наставно особље из области рада са децом из маргинализованих група и децом којој је потребна образовна подршка	600.000,00
3	1.2.3	Организовање манифестације "Дани интеркултуралности" на нивоу града	300.000,00
4	1.2.4	Обележавање 8. Априла, Светског дана Рома и дани ромске културе	300.000,00
5	1.3.1	Ужина за ученике основних школа	3.600.000,00
6	1.3.2	Поклон пакети за 100 ученика основних школа из материјално угрожених породица	600.000,00
7	1.3.3	Трошкови превоза за ученике средњих школа	2.400.000,00
8	2.1.2	Информисање ромске заједнице о постојећој понуди НСЗ кроз теренски рад	300.000,00
9	2.2.4	Организовање мотивационих радионица за запошљавање Ромкиња	150.000,00
10	2.3.1	Информативна кампања у ромским насељима о понуди мера активне политике запошљавања НСЗ	120.000,00
11	2.3.2	Организовање "Сајма запошљавања" у ромским насељима	120.000,00
12	2.3.3	Презентације послова за којима постоји потреба	210.000,00
13	3.1.2	Израда техничке документације за инфраструктурно опремање насеља Читлук	300.000,00

1	2	3	4
14	3.3.1	Организовање санитарно епидемиолошког надзора у ромским насељима	200.000,00
15	3.3.2	Системска дезинсекција и дератизација	320.000,00
16	4.1.3	Набавка опреме за теренску дијагностику и скрининг	1.000.000,00
17	4.2.3	Организовање радионица и трибина у ромским насељима о здравим стиловима живота	240.000,00
18	4.2.4	Набавка хигијенских пакета за децу од 0 – 3 године који ће бити дељени на радионицама	360.000,00
19	4.3.2	Организовање индивидуалног здравствено васпитног рада са Ромкињама о планирању породице и репродуктивном здрављу у амбуланти и на терену	90.000,00
20	4.3.3	Набавка хигијенских пакета	360.000,00
21	4.4.1	Израда брошуре о правима и обавезама пацијената на српском и ромском језику	100.000,00
22	5.1.3	Организовање 8 трибина годишње у ромским насељима	240.000,00
23	5.1.4	Штампање и подела лифлета	50.000,00
24	5.2.1	Штампање "Водича кроз локалне услуге социјалне заштите"	100.000,00
25	5.2.2	Запошљавање ромског медијатора у ЦСР	1.296.000,00
26	5.3.2	Организовање културно забавних активности за старије од 65 година	300.000,00
		Укупно за спровођење активности ЛАП-а из буџета града:	13.716.000,00

Одлуком о буџету града Крушевца, у наредним годинама важења овог локалног акционог плана, потребно је предвидети износе средстава из других извора, а у складу са релевантним информацијама о конкурсима потенцијалних донатора/финансијера у предстојећем периоду и то:

- Донације од иностраних земаља - извор 05;
- Донације од међународних организација - извор 06;

- Трансфере од других нивоа власти - извор 07;
- Добровољне трансфере од физичких и правних лица - извор 08.

Предметни извори финансирања су представљени у акционом плану са ознаком "донаторска средства", односно у наредној табели, према следећем:

Редни број	Ознака активности	Активност	Финансирање из донаторских средстава у периоду 2021-2023. године
1	1.1.2	Организовање двосатних радионица за родитеље и децу, два пута недељно	500.000,00
2	1.3.5	Организовање свакодневне допунске наставе ромским ученицима са слабијим образовним постигнућем	2.550.000,00
3	1.4.5	Ангажовање ментора за ромске ученике средњих школау циљу пружања образовне подршке	1.500.000,00
4	2.1.2	Информисање ромске заједнице о постојећој понуди НСЗ кроз теренски рад	1.200.000,00
5	3.1.3	Изградња улице са пратећом инфраструктуром	65.000.000,00
		Укупно за спровођење активности ЛАП-а из донаторских средстава:	70.750.000,00

Идентификацију донаторских средстава по изворима и износима, односно наменама за које донатори одобравају средства, као и динамику трајања сваког пројекта и процењене износе који би се могли односити на ромску популацију, у овом тренутку није било могуће свуда прецизно проценити (имајући у виду да су пројекти углавном у оквиру много већих целина или намена које се односе не само на националне мањине, него рецимо на породицу или омладину или незапослене, односно одређене социјалне групе, без прављења разлике по националној припадности).

Будући да је спровођење неких активности планирано за више година (почев од 2021. године) и да је при том, прецизно дефинисање активности условљено претходним спровођењем одређених анализа, прикупљањем података/стварањем базе података или процена, буџетирање је морало бити одложено за период након што поменуте процене буду спроведене, а њихови резултати доступни као полазна основа за креирање даљих реформских корака, па и буџетирања. Ако се томе додају и одређена ограничења у погледу оскудних статистичких и других пратећих података везано за ову специфичну проблематику, питање буџетирања обима финансијских средстава представљало је прилично комплексан и захтеван посао.

Комплексност буџетирања се везује и за постојећи механизам социјалне заштите на нивоу града Крушевца, усклађен са релевантним законским прописима, а који се спроводи у складу са следећим нормативно-правним актима донетим од стране органа Града, Скупштине града Крушевца, односно, Градског већа града Крушевца:

1) Одлука о правима и услугама у социјалној заштити у града Крушевца

Наведена Одлука са свим важећим изменама и допунама утврђује права у социјалној заштити и различите облике материјалне подршке у циљу обезбеђивања егзистенцијалног минимума и подршке социјалној интеграцији појединаца и породице.

Права утврђена овом Одлуком су:

- Право на једнократну помоћ,
- Набавка школског прибора, опреме и уџбеника за децу предшколског и школског узраста која су под старатељством и материјално угрожених породица,
- Партиципација у трошковима летовања, зимовања, екскурзија и организовања школе у природи за ученике под старатељством и децу из материјално угрожених породица,
- Право на опрему корисника за смештај у установу или другу породицу,
- Право на бесплатни оброк (Народна кухиња),
- Право на бесплатан превоз особа са инвалидитетом,
- Право на бесплатан превоз пензионера,
- Право на путне трошкове и исхрану пролазника,
- Право на трошкове сахране,
- Право на партиципацију у трошковима превоза ученика и студената
- Право на накнаду за личног пратиоца детету које похађа школу по инклузивном образовању ван територије града Крушевца.

Такође, Одлука утврђује услуге у социјалној заштити које сматра активностима пружања подршке и

помоћи грађанима и њиховим породицама ради побољшања, односно очувања квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика, неповољних животних околности, као и развоја потенцијала корисника за самосталан живот и то:

- Породични едукативни центар,
- Помоћ у кући,
- Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју,
- Дневни боравак за одрасла лица са инвалидитетом,
- Услуге неодложних интервенција и интервентног смештаја,
- Прихватилиште за децу и младе,
- Прихватилиште за одрасла и старија лица,
- Прихватилиште за жртве насиља у породици,
- Социјално становање у заштићеним условима,
- Становање уз подршку за младе који излазе из система социјалне заштите,
- Давање у закуп станова социјално угроженим лицима,
- Лични пратилац детета.

Разносврстност нормираних права и услуга у области социјалне заштите указује на висок ниво посвећености Града и његових органа за побољшање статуса најугроженијег слоја локалног становништва. Карактеристични облици коришћења права од стране ромске популације у граду Крушевцу из наведене Одлуке која је на снази су једнократне помоћи (прибављање личне документације ради прибављања права у области социјалне заштите, набавка лекова и медицинских помагала, набавка уџбеника и школског прибора, излазак младих из система социјалне заштите и друге ванредне ситуације када се не може превазићи стање социјалне потребе). Такође, од стране Рома и Ромкиња користи се право на материјалну подршку у виду бесплатног obroка из Народне кухиње на коју право има појединац или породица из категорије најугроженијих грађана.

2) Одлука о финансијској подршци породици са децом

На основу Закона о финансијској подршци породици са децом ("Сл. гласник РС", бр. 113/2017 и 50/2018), Закона о предшколском васпитању и образовању ("Сл. гласник РС", бр. 18/2010, 101/2017, 113/2017 – др. закон, 95/2018 – др. закон и 10/2019), Закона о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник РС", бр. 88/2017, 27/2018 – др. закон, 10/2019, 27/2018 – др. закон и 6/2020) и Закона о друштвеној брзи о деци ("Сл. гласник РС", бр. 49/92, 29/93, 53/93, 67/93, 28/94, 47/94, 48/94, 25/96, 29/2001, 16/2002 - др. закон, 62/2003 - др. закон, 64/2003 –испр. др. закона, 101/2005 - др. закон, 18/2010 - др. закони 113/2017) Град Крушевац обезбеђује додатну подршку породицама са децом (укључујући и ромску популацију), и то путем доношења и спровођења предметне Одлуке. Право на финансијску подршку породици са децом обухвата **бесплатан боравак** и регресирање трошкова боравка у предшколској установи.

Право на бесплатан боравак деце у предшколској установи се односи на:

- децу из материјално угрожених породица,

- децу без родитељског старања,
 - децу са сметњама у развоју и децу са инвалидитетом,
 - децу ратних војних инвалида,
 - децу смештену у Дому "Јефимија" у оквиру "интервентног смештаја"
 - треће и свако наредно дете у породици.
- Право на регресирани боравак деце у предшколској установи се односи на:
- прво дете у породици кад су у предшколској установи смештена два детета
 - децу из једнородитељске породице.

Имајући у виду широк спектар права за обухват деце кроз бесплатан боравак у предшколској установи, одређени број деце, односно породица, корисника овог права, су заправо припадници ромске националне мањине.

3) Правилник о критеријумима и начину остваривања права из области популационе политике града Крушевца

Сходно Закону о финансијској подршци породици са децом ("Сл. гласник РС", бр. 113/2017 и 50/2018), Градско веће града Крушевца је донело предметни Правилник, којим се обезбеђује основ за планирање расхода у буџету Града, према следећим наменама и правима из области популационе политике:

- Једнократно новчано давање за покушај вантелесне оплодње,
- Поклон честитка за новорођенчад рођену 1. јануара,
- Поклон честитка за новорођенчад рођену на територији града Крушевца,
- Новчана помоћ породици за треће, четврто и пето дете по рођењу,
- Поклон за ђаке прваке,
- Новчана помоћ незапосленим породиљама,
- Подршка породици за 3. и 4. ђака,
- Превоз материјално угрожених ученика 2., 3. и 4. разреда средње школе.

Значајан број корисника ромске националне припадности је корисник поклон честитке за новорођенчад рођену на територији града Крушевца, новчане помоћи за треће, четврто и пето дете по рођењу, новчане помоћи за незапослене породиље и подршке породици за трећег и четвртог ђака.

4) Правилник о условима и поступку за остваривање права предвиђених Локалним планом акције за децу града Крушевца за период 2019-2025. године

Према усвојеном Локалном плану акције за децу града Крушевца за период 2019-2025. године утврђени су критеријуми и прописан је поступак за остваривање права социјално угрожених ученика и то за:

- Бесплатан превоз ученика првих разреда средњих школа,
- Бесплатне ужине за ученике основних школа (за децу из материјално угрожене породице).

5) Правилник о условима и поступку за остваривање права предвиђених Стратегијом за унапре-

Њивање положаја Рома града Крушевца за период 2015-2020. године

Према усвојеној Стратегији за унапређивање положаја Рома града Крушевца за период 2015-2020. године овим Правилником су утврђени критеријуми и прописан је поступак за остваривање права ученика ромске националности и то на:

- Бесплатан превоз ученика средњих школа (број ученика у моменту израде овог ЛАП-а је 30),
- Бесплатне ужине за ученике основних школа (број ученика у моменту израде овог ЛАП-а је 190),
- Поклон пакети за ученике основних школа (број ученика у моменту израде овог ЛАП-а је 100).

Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња у граду Крушевцу за период 2021-2023. године такође подржава предметна права која су била предвиђена претходном Стратегијом.

За реализацију мера које су предвиђене претходним Одлукама и Правилницима обезбеђују се средства у буџету града Крушевца, Одлуком о буџету града Крушевца за 2020. годину, у години у којој се израђује Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца за период 2021-2023. годину. Укупан износ издвајања за накнаде за социјалну заштиту из буџета на економској класификацији 472 износи 94,780.000,00 динара, односно 2,31% свих расхода и издвајања у текућој години. Овај податак није свеобухватан, имајући у виду да одређену величину финансијских средстава Град издваја за права и услуге предвиђених нормативно - правним актима, а да планирање расхода не врши на нивоу економске класификације 472 – накнаде за социјалну заштиту из буџета. Реалнију слику издвајања за социјалну заштиту налазимо у функционалној класификацији расхода према Правилнику о стандардном класификационом оквиру и контном плану за буџетски систем, према којем:

- за функцију 040 – породица и деца се издвајају средства у висини од 58,2 милиона динара,
- за функцију 070 – социјална помоћ угроженом становништву неклассификованом на другом месту се издвајају средства у висини од 127,1 милиона динара,
- за функцију 090 – социјална заштита неклассификована на другом месту издвајају се средства у висини од 48,9 милиона динара.

Према функционалној класификацији расхода укупна издвајања града у 2020. години износе 234,2 милиона динара (што је уједно и показатељ свих издвајања према програмској класификацији у програму 11 – Социјална и дечија заштита), а према релативном показатељу 5,94% у односу на укупан буџет финансиран извором 01 – приходи из буџета.

За мере које су предвиђене напред наведеним Одлукама, односно Правилницима, а путем којих се делом обезбеђују и средства за социјално укључивање Рома и Ромкиња на подручју града Крушевца, потребно је и даље издвајати средства у буџету града – у току спровођења трогодишњег ЛАП-а, најмање у вредностима досадашњих апропријација према буџету за 2020. годину.

Финансирање предвиђених мера, по предложеним активностима у оквиру појединих посебних циљева из ЛАП-а, подразумева њихово буџетирање путем Одлуке о буџету града у периоду спровођења акционог плана, дакле у периоду од 2021-2023. године, у складу са

расположивим изворима финансирања у конкретној години буџетске потрошње. У складу са Упутством за израду програмског буџета, спровођење појединих мера потребно је планирати као програмску активност (текућа и континуирана делатност корисника буџета чијим спровођењем се постижу циљеви који доприносе достизању циљева програма), односно као пројекат (временски ограничен пословни подухват корисника буџета са јасно дефинисаним исходом, односно променом која се жели постићи, потребним ресурсима и управљачком структуром). Када се посматрају поједине области којима се ЈАП бави, онда поједине мере и активности по посебним циљевима припадају разним програмима локалног буџета.

1) Повећање обухвата ромске деце на свим нивоима образовања

Према предложеним мерама из акционог плана, потребно је предвидети буџетска средства за финансирање ужине, превоза деце средњошколског узраста и поклон пакете. За наведене активности потребно је предвидети средства у програму 11 програмске активности 0901-0006 - Подршка деци и породица са децом, а ради побољшања статуса ученика, посебно ромске деце у складу са тежњом о њиховој инклузији и подстицаја наставка школовања.

Предложене мере и активности у области образовања потребно је посматрати двојако. Уколико се ради о обезбеђивању материјалних услова за потребе школовања (ужине, путни трошкови до образовне установе) та давања имају карактер социјалних давања, и те исте расходе неопходно је планирати у оквиру програма 11 – Социјална и дечија заштита и то као редовну активност која се спроводи од стране директног корисника буџета града. У случају осталих активности где се планирају стручна усавршавања запослених за спровођење задатка инклузије, расходе треба предвидети у оквирима финансијског плана тог индиректног (ПУ – КТО 4233) или другог корисника буџета (ОШ; СШ) путем административног трансфера (КТО 4631). Разне манифестације предвиђене у оквиру области образовања са циљем очувања културних обележја ромске националне заједнице треба буџетирати код директног корисника, у програму 13 – Развој културе и информисања у оквирима програмске активности 1201-0003 - Унапређење система очувања и представљања културно историјског наслеђа.

2) Подизање нивоа запошљивости Рома и Ромкиња

Спровођење постављеног посебног циља кроз сензибилизацију свих актера у области запошљавања ромског становништва, повећања броја ромских предузетника, подизања компетенције за радно ангажовање и повећања њихове информисаности потребно је спроводити активности предвиђене овим ЈАП-ом у сарадњи са Националном службом за запошљавање кроз закључивање посебних споразума са НСЗ, односно прибавити/уговорити посебна донаторска средства за спровођење информисања ромске заједнице кроз теренски рад, имајући у виду вредносну страну предложене активности. Буџетирање средстава за предвиђене активности потребно је реализовати у оквиру програма 3 – Локални економски развој, преко

програмских активности 1501-0002 – Мере активне политике запошљавања (стручна пракса, јавни радови, стицање практичних знања, samozapošljavanje, као и мотивационе радионице за подизање нивоа запошљивости и других информативних кампања), односно преко 1501-0003 – Подстицаји за развој предузетништва (у случајевима подстицаја ромском предузетништву).

3) Побољшање услова становања у ромским насељима и пружање подршке у решавању имовинско-правних односа и озакоњењу бесправно саграђених објеката

Активности које се везују за овај посебан циљ треба да буду буџетиране у оквиру више програма локалног буџета. Издатке за капиталне пројекте за изградњу улице са пратећом инфраструктуром треба планирати у оквиру посебног пројекта. Мада комплетно опремање улице водоводном мрежом (програм 2), канализацијом отпадних вода (програм 6) и асфалтирање улице (програм 7) припадају различитим програмима, потребно је коначну одлуку о распоређивању/позиционирању конкретног(них) пројек(а)та донети на основу техничке документације и прорачуну инвестиционе вредности пројек(а)та.

Осим извора 01 - Приходи из буџета, за финансирање предложених мера и активности потребно је предвидети и друге изворе за реализацију, као што су 07, или 08, односно извор 56 и то након закључења уговора о финансирању са виших нивоа власти, донаторских средстава или помоћи ЕУ, поштујући одредбе члана 5. став 6. Закона о буџетском систему.

Активности за побољшање хигијенско-здравствених услова у ромским насељима треба планирати у оквирима програмске активности 0401-0002 Праћење квалитета елемената животне средине.

4) Повећање обухвата ромског становништва у примарној здравственој заштити са превентивним здравственим услугама

Ради реализације предвиђених активности у области здравља потребно је буџетирати средства за набавку опреме за теренски рад медицинског особља, организацију радионица са поделом хигијенских пакета преко Дома здравља Крушевац и то у оквиру програма 12, програмске активности 1801-0003 - Спровођење активности из области друштвене бриге за јавно здравље, преко економске класификације 464 са циљем стварања услова за очување и унапређење здравља локалног становништва.

5) Повећање укључености Рома и Ромкиња у локалне услуге социјалне заштите

Предложене активности предвидети у програму 11, као програмску активност 0901-0004 – Саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге, које ће спроводити у највећој мери Центар за социјални рад, односно поједине локалне организације цивилног друштва, које заступају интересе ромске националне заједнице. Запошљавање ромског медијатора од 2022. године потребно је буџетирати преко програмске активности 0901-0001 и административног трансфера према Центру за социјални рад 4631.

7. ОКВИР ЗА ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА, ВРЕДНОВАЊЕ УЧИНАКА И ИЗВЕШТАВАЊЕ

У овом поглављу постављен је основ за праћење спровођења ЛАП-а, као и вредновање учинка који ће бити постигнут његовом имплементацијом, у смислу утврђивања одговорности како за реализацију конкретних мера и активности, тако и за оствареност дефинисаних циљева ЛАП-а, затим за дефинисање рокова за извештавање, модела извештаја и одговорности за њихово састављање, а такође, и начина праћења спровођења ЛАП-а и интерне комуникације међу актерима укљученим у овај процес. Сврха овог поглавља јесте да се јасном поделом улога и одговорности, као и прецизирањем поступка спровођења, мониторинга и евалуације ЛАП-а омогући, у задатим околностима, постизање оптималних резултата за ромску заједницу града Крушевца у односу на планиране циљеве, мере и активности.

7.1 Поступак спровођења и одговорност актера

ЛАП за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца спроводи се реализацијом мера, односно пројеката и активности утврђених у поглављу 5 - Акциони план (у даљем тексту: АП), а одговорност за спровођење имају субјекти који су у Акционом плану наведени као "носиоци", а то су сви релевантни актери у конкретној области – представници институција и организација цивилног друштва, при чему ће целокупан процес координирати Одељење за друштвене делатности.

Спровођење мера, активности и пројеката у оквиру посебних циљева ће пратити Савет за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца кога чине представници релевантних институција у области образовања, здравства, запошљавања, становања и социјалне политике, као и представници организација цивилног друштва које се баве питањима ромске популације. Савет ће имати 7 чланова, а стручне и административне послове за потребе Савета ће обављати Одељење за друштвене делатности.

У непосредној реализацији мера, активности и пројеката обухваћених АП-ом активно учествују актери који су у оквиру АП наведени као "партнери", међу којима се, између осталог, налазе: Предшколска установа "Ната Вељковић", основне и средње школе, Дом здравља Крушевац, Центар за социјални рад Крушевац, Национална служба за запошљавање - филијала Крушевац, Јавно предузеће за урбанизам и пројектовање Крушевац, Црвени крст, Завод за јавно здравље, Агенција за регионални развој Расинског округа, Регионална привредна комора, Центар за стручно усавршавање, јавна комунална предузећа, педагошки асистенти, ромска удружења, ОЦД и други локални актери.

Праћење спровођења поједначних активности и пројеката врши се преко показатеља за мерење учинака (индикатора) који су дефинисани за свих 5 посебних циљева. Поступак праћења обухвата низ задатака међу којима се, између осталог, налазе:

1) редовна комуникација и размена информација између свих актера укључених у реализацију ЛАП-а електронским путем, одржавањем периодичних састанака и подношењем извештаја,

2) прикупљање свих података и информација о томе како тече реализација конкретних мера и активности, укључујући и формирање евиденција које до сада нису вођене, а битне су за вредновање учинка—обезбеђеност и угрошак буџетских средстава за реализацију ЛАП-а, поштовање временског оквира спровођења активности, ниво укључености партнера и квалитет сарадње између партнера, број крајњих корисника, оствареност планираних индикатора и слично,

3) дефинисање превентивних мера у случају појаве ризика који могу угрозити спровођење ЛАП-а, односно, предлагање конкретних акција за решавање проблема када се они појаве и када угрозе спровођење конкретних активности и пројеката,

4) информисање јавности и свих заинтересованих страна о томе како тече спровођење ЛАП-а,

5) припрему и подношење годишњих и трогодишњег извештаја о реализацији ЛАП-а.

У поступку праћења спровођења ЛАП-а најмање 2 пута годишње ће се организовати координациони састанци свих актера непосредно укључених у спровођење ЛАП-а, а састанке сазива и организује Одељење за друштвене делатности Градске управе града Крушевца у сарадњи са Саветом за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца.

7.2 Вредновање учинка и извештавање

За разлику од мониторинга спровођења ЛАП-а који представља континуиран процес током целокупног периода на који се ЛАП усваја, евалуација односно вредновање учинка оствареног применом ЛАП-а биће периодично рађена. Вредновање учинка подразумева оцену релевантности, ефикасности, ефективности и одрживости ЛАП-а за социјално укључивање Рома и Ромкиња у циљу његовог преиспитивања и унапређења, било у процесу његове ревизије или током новог процеса стратешког планирања. Радна група за израду ЛАП-а је препоручила, а Савет за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца ће о томе донети коначну одлуку, да евалуација обухвата:

□ Ех-ante анализу ЛАП-а за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Граду Крушевцу за период 2021– 2023. године, коју ће спровести екстерно ангажовани евалуатор наполовини реализације ЛАП-а, односно 18 месеци од момента његовог усвајања и

□ Ех-post анализу ЛАП-а за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Граду Крушевцу за период 2021 – 2023. године, коју ће спровести екстерно ангажовани евалуатор након истека периода важења ЛАП-а.

На основу налаза добијених ех-post анализом, односно оценом релевантности, ефикасности, ефективности и одрживости спроведеног ЛАП-а, вршиће се даље планирање социјалног укључивања Рома и Ромкиња у Граду Крушевцу у наредном трогодишњем периоду.

Годишњи извештај о реализацији ЛАП-а за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца, припрема Одељење за друштвене делатности и исти подноси Савету за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца на усвајање. Након тога се годишњи извештај доставља Градском већу Града

Крушевца које даје сагласност на годишњи извештај најкасније до 31. марта текуће године за претходну. Наиме, Одељење за друштвене делатности ће пратити имплементацију мера, активности и пројеката и координирати све активности везане за имплементацију сваког посебног циља. Одељење за друштвене делатности најкасније до 31. јануара текуће године доставља образац годишњег извештаја свим партнерима да га попуне у погледу остварених индикатора за мере, активности и пројекте у чијој реализацији су непосредно учествовали. Рок за прикупљање података за потребе годишњег извештаја не може бити дужи од месец дана. Одељење за друштвене делатности Градске управе ће, након добијања података, приступити обједињавању годишњег извештаја за свих 5 области социјалног укључивања Рома. Након тога ће Савет за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца размотрити и усвојити извештај на који сагласност даје Градско веће града Крушевца.

Трогодишњи извештај о реализацији ЛАП-а за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца за период 2021- 2023. године, припрема Одељење за друштвене делатности и исти подноси Савету за социјално укључивање Рома и Ромкиња града Крушевца на усвајање. Након тога се трогодишњи извештај доставља Градском већу које разматра исти и доставља га Скупштини Града најкасније у року од 120 дана по истеку треће календарске године од дана усвајања ЛАП-а. Подела одговорности и начин припреме трогодишњег извештаја су исти као и код годишњих извештаја, само се за ову прилику користи посебан образац трогодишњег извештаја.
